

150. Keskiviikkona 25 päivänä marraskuuta 1998

kello 14

Päiväjärjestys

Ilmoituksia

Toinen käsittely

1) Hallituksen esitys laeiksi valtiopäiväjärjestyksen ja edustajanpalkkiosta annetun lain 1 §:n muuttamisesta 5832

Hallituksen esitys 190/1998 vp
Perustuslakivaliokunnan mietintö 7/1998 vp
Lakialoite 28/1995 vp, 86/1997 vp

2) Hallituksen esitys laiksi evankelis-luterilaisen kirkon virkaehtosopimuksista annetun lain 3 ja 6 §:n muuttamisesta 5833

Hallituksen esitys 215/1998 vp
Hallintovaliokunnan mietintö 13/1998 vp

3) Hallituksen esitys tilastolain muuttamisesta „

Hallituksen esitys 175/1998 vp
Hallintovaliokunnan mietintö 14/1998 vp

4) Hallituksen esitys laeiksi maatalousyrittäjien työterveyshuollon eräiden kustannusten korvaamisesta valtion varoista annetun lain 1 §:n muuttamisesta ja maatalousyrittäjien tapaturmavakuutuslain muuttamisesta „

Hallituksen esitys 232/1998 vp
Sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö 27/1998 vp

5) Hallituksen esitys laeiksi arvo-osuusjärjestelmästä annetun lain ja eräiden siihen liittyvien lakien muuttamisesta 5833

Hallituksen esitys 127/1998 vp
Talousvaliokunnan mietintö 24/1998 vp

6) Hallituksen esitys laiksi sähkömarkkinalain muuttamisesta 5834

Hallituksen esitys 162/1998 vp
Talousvaliokunnan mietintö 25/1998 vp

7) Hallituksen esitys laeiksi kemikaalilain ja räjähdysvaarallisista aineista annetun lain muuttamisesta „

Hallituksen esitys 221/1998 vp
Talousvaliokunnan mietintö 26/1998 vp

Ensimmäinen käsittely

8) Hallituksen esitys laiksi eräiden valtion oppilaitoskiinteistöjen luovuttamisesta yksityisille ammatillisen koulutuksen järjestäjille „

Hallituksen esitys 213/1998 vp
Valtiovarainvaliokunnan mietintö 49/1998 vp

9) Lakialoite laeiksi edustajanpalkkiosta annetun lain 6 §:n ja tuoverolain 70 §:n muuttamisesta

Lakialoite laiksi edustajanpalkkiosta annetun lain 1 b §:n muuttamisesta 5835

Lakialoite 120, 121/1998 vp
Valtiovarainvaliokunnan mietintö 50/1998 vp

10) Hallituksen esitys laiksi kalastuslain
88 §:n muuttamisesta 5839

Hallituksen esitys 111/1998 vp
Maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö
12/1998 vp

11) Hallituksen esitys eräiden opetus-
tointa koskevien lakien muuttamisesta „

Hallituksen esitys 150/1998 vp
Sivistysvaliokunnan mietintö 13/1998 vp

12) Hallituksen esitys laiksi opiskelija-
valintarekisteristä ja ylioppilastutkintore-
kisteristä sekä siihen liittyviksi laeiksi 5844

Hallituksen esitys 59/1998 vp
Sivistysvaliokunnan mietintö 14/1998 vp

13) Hallituksen esitys laiksi asuntojen
korjausavustuksista „

Hallituksen esitys 238/1998 vp
Ympäristövaliokunnan mietintö 5/1998 vp

L ä h e t e k e s k u s t e l u

14) Lakialoite laiksi tuloverolain muut-
tamisesta 5846

Lakialoite 122/1998 vp (Riitta Prusti /sd
ym.)

15) Lakialoite laiksi vuodelta 1999 suo-
ritettavista sairausvakuutusmaksuista,
työnantajan kansaneläkemaksusta ja
työnantajan lapsilisämaksusta annetun
lain 2 §:n kumoamisesta 5847

Lakialoite 124/1998 vp (Pentti Tiusanen /
vas)

16) Lakialoite laiksi tuloverolain 31 §:n
muuttamisesta 5850

Lakialoite 136/1998 vp (Jaakko Laakso /
vas)

17) Lakialoite laiksi raskauden keskeyt-
tämisestä annetun lain 5 a §:n kumoami-
sesta 5852

Lakialoite 137/1998 vp (Päivi Räsänen /skl
ym.)

18) Lakialoite laeiksi lastensuojelulain
ja siihen liittyvien lakien muuttamisesta .. 5864

Lakialoite 142/1998 vp (Virpa Puisto /sd
ym.)

Mietintöjen pöydällepano

19) Hallituksen esitys laeiksi eräistä vii-
tekoroista sekä korkolain muuttamisesta 5872

Hallituksen esitys 176/1998 vp
Talousvaliokunnan mietintö 27/1998 vp

Puhetta johtaa toinen varapuhemies Törn-
qvist.

Nimenhuudossa merkitään poissa oleviksi
edustajat Aaltonen, Aho, Andersson C., Aula,
Backman, Elo, Enestam, Gustafsson, Hurskai-
nen, Kukkonen J., Lahtela, Lapiolahti, Lippon-
nen, Markkula-Kivisilta, Mikkola, Pekkarinen,
Pohjola M., Tahvanainen, Tiuri ja Viitanen.

Nimenhuudon jälkeen ilmoittautuvat edusta-
jat Gustafsson, Tiuri, Aho ja Aaltonen.

Ilmoitusasiat:

Lomanpyynnöt

Vapautusta eduskuntatyöstä saavat tästä päi-
västä

sairauden perusteella ed. Pekkarinen,
virkatehtävien perusteella edustajat Back-
man, Elo ja Lipponen sekä

muun syyn perusteella edustajat Aaltonen,
Aula, J. Kukkonen, Lahtela, Lapiolahti, Mikko-
la, M. Pohjola, Tahvanainen ja Viitanen.

Päiväjärjestyksessä olevat asiat:

1) Hallituksen esitys laeiksi valtiopäiväjärjestyk-
sen ja edustajanpalkkiosta annetun lain 1 §:n
muuttamisesta

Toinen käsittely
Hallituksen esitys 190/1998 vp
Perustuslakivaliokunnan mietintö 7/1998 vp
Lakialoite 28/1995 vp, 86/1997 vp

Toinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 7. Ensin sallitaan yleiskeskustelu asiasta, sen jälkeen ryhdytään lakiehdotusten yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelua ei synny.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä hyväksytään keskustelutta hallituksen esitykseen sisältyvien ensimmäisen lakiehdotuksen 8 a §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike sekä toisen lakiehdotuksen 1 §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike.

Eduskunta yhtyy perustuslakivaliokunnan ehdotukseen lakialoitteisiin sisältyvien lakiehdotusten hylkäämisestä.

Lakiehdotusten toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

2) Hallituksen esitys laiksi evankelis-luterilaisen kirkon virkaehtosopimuksista annetun lain 3 ja 6 §:n muuttamisesta

Toinen käsittely
Hallituksen esitys 215/1998 vp
Hallintovaliokunnan mietintö 13/1998 vp

Toinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on hallintovaliokunnan mietintö n:o 13. Ensin sallitaan yleiskeskustelu asiasta, sen jälkeen ryhdytään lakiehdotuksen yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelua ei synny.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä hyväksytään keskustelutta 3 ja 6 §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike.

Lakiehdotuksen toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

3) Hallituksen esitys tilastolain muuttamisesta

Toinen käsittely
Hallituksen esitys 175/1998 vp
Hallintovaliokunnan mietintö 14/1998 vp

Toinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on hallintovaliokunnan mietintö n:o 14. Ensin sallitaan yleiskeskustelu asiasta, sen jäl-

keen ryhdytään lakiehdotuksen yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelua ei synny.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä hyväksytään keskustelutta 11, 17, 19 a, 21 ja 26 §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike.

Lakiehdotuksen toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

4) Hallituksen esitys laeiksi maatalousyrittäjien työterveyshuollon eräiden kustannusten korvaamisesta valtion varoista annetun lain 1 §:n muuttamisesta ja maatalousyrittäjien tapaturmavakuutuslain muuttamisesta

Toinen käsittely
Hallituksen esitys 232/1998 vp
Sosiaali- ja terveystieteiden valiokunnan mietintö 27/1998 vp

Toinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on sosiaali- ja terveystieteiden valiokunnan mietintö n:o 27. Ensin sallitaan yleiskeskustelu asiasta, sen jälkeen ryhdytään lakiehdotusten yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelua ei synny.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä hyväksytään keskustelutta ensimmäisen lakiehdotuksen 1 §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike sekä toisen lakiehdotuksen 17, 21 ja 22 §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike.

Lakiehdotusten toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

5) Hallituksen esitys laeiksi arvo-osuusjärjestelmästä annetun lain ja eräiden siihen liittyvien lakien muuttamisesta

Toinen käsittely
Hallituksen esitys 127/1998 vp
Talousvaliokunnan mietintö 24/1998 vp

Toinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on talousvaliokunnan mietintö n:o 24. Ensin sallitaan yleiskeskustelu asiasta, sen jälkeen ryhdytään lakiehdotusten yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelua ei synny.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä hyväksytään keskustelutta

ensimmäisen lakiehdotuksen 26 b, 26 c, 27 ja 28 §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike, toisen lakiehdotuksen 5 a §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike, kolmannen lakiehdotuksen 10 luvun 1 a § ja sen edellä oleva väliotsikko ja luvun otsikko, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike sekä neljännen lakiehdotuksen 5 luvun 8 a § ja luvun otsikko, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike.

Lakiehdotusten toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

6) Hallituksen esitys laiksi sähkömarkkinalain muuttamisesta

Toinen käsittely

Hallituksen esitys 162/1998 vp

Talousvaliokunnan mietintö 25/1998 vp

Toinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on talousvaliokunnan mietintö n:o 25. Ensin sallitaan yleiskeskustelu asiasta, sen jälkeen ryhdytään lakiehdotuksen yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelua ei synny.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä hyväksytään keskustelutta 3 ja 9 §, 21 ja 22 § ja 6 luvun otsikko, 25, 25 a — 25 i, 26, 27 ja 27 a — 27 j § ja 6 a luvun otsikko sekä 44 §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike.

Lakiehdotuksen toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

7) Hallituksen esitys laeiksi kemikaalilain ja räjähdysvaarallisista aineista annetun lain muuttamisesta

Toinen käsittely

Hallituksen esitys 221/1998 vp

Talousvaliokunnan mietintö 26/1998 vp

Toinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on talousvaliokunnan mietintö n:o 26. Ensin sallitaan yleiskeskustelu asiasta, sen jäl-

keen ryhdytään lakiehdotusten yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelua ei synny.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä hyväksytään keskustelutta

ensimmäisen lakiehdotuksen 4, 5, 7, 13, 13 a, 31—33, 35, 43, 45, 55 ja 60 §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike sekä toisen lakiehdotuksen 4 b §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike.

Lakiehdotusten toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

8) Hallituksen esitys laiksi eräiden valtion oppilaitoskiinteistöjen luovuttamisesta yksityisille ammatillisen koulutuksen järjestäjille

Ensimmäinen käsittely

Hallituksen esitys 213/1998 vp

Valtiovarainvaliokunnan mietintö 49/1998 vp

Toinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 49.

Keskustelu:

Ed. Tykkyläinen: Arvoisa puhemies! Olemme käsittelemässä jälleen kerran eräitä valtion oppilaitoskiinteistöjä ja niiden luovuttamista yksityisille ammatillisen koulutuksen järjestäjille. Tämä on tarpeellinen ja tarkoituksenmukainen laki.

Me teimme myös valtiovarain sivistys- ja tie-dejaostossa korjauksia liittyen Harjun maatalous- ja puutarhaoppilaitoksen käytössä olevien metsäalueiden siirtoon edelleen Metsäntutkimuslaitoksen hallintaan siirrettäväksi, joka oli siellä virheellinen.

Kaiken kaikkiaan tämä lainsäädäntö on mennyt tähän, että näitä kiinteistöjä luovutetaan korvauksetta. Näiden kustannukset ovat näiden oppilaitosten kohdalla yhteensä 81 miljoonaa markkaa.

Tässä yhteydessä ei sovi tästä asiasta ilmeisestikään puhua enemmän, mutta sen sijaan minä olen huolestunut niistä vaikutuksista, jotka tulevat sitten osaltaan esille kiinteistöjen kohdalla, jotka liittyvät piirirakennustoimistoihin ja niiden yksityistämiseen sekä tulostavuuksiin. Täs-

sä yhteydessä saattaa olla ongelmia, kun aloitamme ensi vuoden, eli työpaikoista tulee olemaan varmaan kova kiista ja kysymys.

Toivoisin, että sitten, kun tätä kiinteistölakia käsitellään vielä erikseen täällä, niin siinä yhteydessä voitaisiin ottaa kantaa työpaikkojen säilyttämiseksi.

Ed. V ä h ä n ä k k i : Arvoisa puhemies! Ed. Tykkyläinen puhui tästä aiheesta yleisesti ja hyvin ja valtiovarainvaliokunnan näkökulmia kosketellen. Olisin osaltani taas mennyt yhteen yksityiskohtaan eli kiinteistöjen ja niillä olevien rakennusten saajiin. Yksi luovutettava on Virolahden kunnan Ravijoen kylässä sijaitseva Harjun koulutila, josta 242,3 hehtaaria siirtyy opetuslaitosta nyt hallinnoivalle osakeyhtiölle.

Samalla kiinteistöllä on vuodesta 1889 ollut valtion omistama maatalous- ja puutarhaoppilaitos. Vuonna 1996 siirtyi koulutoiminnan vastuu Harjun oppimiskeskukseen taustayhtiönä olevalle osakeyhtiölle, jossa esimerkiksi kaikki lähikunnat — Haminan kaupunki, Vehkalahti-, Virolahti- ja Miehikkälä-nimiset kunnat — ovat osakkaina ja myös alan ammattijärjestöjä lähinnä maatalous- ja puutarhapuolelta. Harjun oppimiskeskuksessa opetetaan tätä nykyä maatilatalouden perustutkintoa, puutarhatalouden perustutkintoa, maaseutuyrittäjän perustutkintoa. Lisäksi on oppilailla mahdollisuus siellä saamansa opin pohjalta käydä Virolahden lukiossa suorittamassa ylioppilastutkintoa, mikäli kanttia riittää. Oppilaita tulee, varsinkin kun ratsastus ja hevoshoido on siellä yhtenä oppiaineena, ympäri maata Lappia ja Helsinkiä myöten. Myös noin 20 kilometrin päässä olevan Venäjän rajan takaa on joitakin oppilaita.

Tilalla on Museoviraston suojeltaviksi julistamia rakennuksia 14 kappaletta, mutta on myös uuden omistajan tai nyt omistajaksi tulevan osakeyhtiön puitteissa tehty muun muassa uudisrakennuksia, joista yhden pääministeri Paavo Lipponen kävi vihkimässä toimintaan, nimittäin pihatto-, navettarakennuksen, jonka pitäisi olla paitsi koko Suomen kenties Euroopan unionin maiden nykyaikaisin, automatisoiduin jne. Nämä vanhat 1800-luvun alkupuolelta peräisin olevat rakennukset ovat aiheuttaneet Valtion kiinteistölaitokselle lähivuosina yli 4 miljoonan markan kustannukset, koska niitähän ei, kuten kaikki tietävät, saa korjata miten tahansa, vaan Museoviraston valvova silmä on jatkuvasti läsnä. Kiinteistölaitos on ennen tätä nyt tapahtuvaa omaisuuden luovutusta arvioinut, että näihin

museaalisiin rakennuksiin se olisi joutunut sijoittamaan 2,3 miljoonaa per vuosi lähivuosien aikana ja aika pitkän vuosimäärän aikana.

Oppimiskeskus on tähän mennessä saanut, koska osakeyhtiö on ollut valtion vuokralaisena, opetusministeriöltä 2,3 miljoonaa markkaa tavallaan pääomavuokraosuutena, koska oppimiskeskus on itsenäisesti huoltanut näitä muita rakennuksia paitsi museaalisia. Olisikin kohtuullista, että jatkossa opetusministeriö jatkaisi jollakin muulla nimikkeellä tuon 2,3 miljoonan markan tuen vuosittaista myöntämistä esimerkiksi juuri museaalisiin tarkoituksiin varattujen rakennusten kunnostamiseen, koska vastuu niistä on siirtynyt osakeyhtiölle, jolla on taloudellisia menoja hyvinkin huomattavasti ilman tätäkin, vaikka tekevät ja teettävät kyllä nämä työt hyvin mielellään.

Olisin vielä lopuksi todennut sen, että tilasta, mistä nyt osa luovutetaan osakeyhtiölle, jää valtion omistukseen noin 600 hehtaaria, joka on metsämaata. Osakeyhtiöllä ja valtiolla on käytösopimus. Toisin sanoen oppilaitos, koska se tukee opetustakin, saa käyttää metsävaroja sopimuksessa erikseen säädetyllä tavalla. Nyt pitäisi toivottavana myös sitä, samoin kuin äsken mainitsemaani opetusministeriön avustusta, että käyttösopimus tehtäisiin mahdollisimman pitkäksi ajaksi.

Edustajat Gustafsson, Tiuri ja Aho merkitään läsnä oleviksi.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

9) Lakialoite laeiksi edustajanpalkkiosta annetun lain 6 §:n ja tuloverolain 70 §:n muuttamisesta

Lakialoite laiksi edustajanpalkkiosta annetun lain 1 b §:n muuttamisesta

Ensimmäinen käsittely
Lakialoite 120, 121/1998 vp
Valtiovarainvaliokunnan mietintö 50/1998 vp

Toinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 50.

Keskustelu:

Ed. Kiljunen: Arvoisa puhemies! Minulla ei ole itse esitystä kohtaan kritisoitavaa. Näen tarkoituksenmukaisiksi nämä ehdotukset, jotka koskevat sekä puhemiestistöä että kansanedustajien puhelinten kulukorvausta.

Sen sijaan olisin tässä yhteydessä oikeastaan tuonut esille sen hälyttävän piirteen, mikä liittyy eduskunnan toimiin sen pyrkiessä omalla tavallaan sekä tehostamaan töitään että tietyn tyyppisiä oikeutettuja kompensatioita täällä rakentamaan. Lehdistön tapa suhtautua näihin kysymyksiin on häkellyttävä, ja tässä suhteessa toivoisin, että me kansanedustajina pystyisimme arvostamaan siinä määrin omaa työtämme, että kun kritiikkiä esitetään ulkoa käsin tämän tyyppisiin hyvin selkeisiin ratkaisuihin, niin me pystyisimme myöskin näitä puolustamaan. Tässä on tarve aivan varmasti myöskin tarkastella laajemmin sitä kulujärjestelmää, mikä kansanedustajilla on, ja selkeästi myöskin pyrkiä luomaan tälle työlle arvoisensa puitteet.

Ed. Tykkyläinen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Kiljusen puheenvuoron johdosta totean, että tämä kulukorvausasia on ollut pitkään jo valtiovarainvaliokunnassa hallinto- ja tarkastusjaostossa aikanaan, mutta valitettavasti monet pelkäsivät poliittista vastuunottoa eivätkä rohjenneet tehdä tätä korjausta kansanedustajien puhelinkulujen korvaamiseksi. Kun tiedetään, että useimmilla virkamiehillä talossa on jo puhelinkulujen korvaus olemassa, mielestäni on aivan oikeudenmukaista, että nämä kulut korvataan osittain. Nämähän eivät tule kokonaisuudessaan korvatuiksi. Jokainen meistä tietää, että ne, jotka hoitavat asioita, joutuvat myöskin puhelimen välityksellä niitä hoitamaan entistä enemmän, kun ollaan menossa enemmän ja enemmän atk-yhteiskuntaan. Mielestäni näitä asioita tulisi käsitellä asianmukaisesti sekä tässä talossa, eri kansanedustajienkin näkemykset voivat olla populistisia, ja myöskin talon ulkopuolella.

Ed. Kemppainen (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Näissäähän on kaksi asiaa eli varapuhemiestien kulukorvaus ja kansanedustajien puhelinkorvaus. Ed. Kiljusen puheenvuoro oli aivan oikea, ja on nimenomaan tärkeää, että näitä pyrittäisiin asiallisesti käsittelemään, mutta emme me pysty sormella osoittamaan yksin lehdistöä. Kyllä tässä näin tietysti on, että me kan-

sanedustajat itse ja meidän joukostamme näitä arvioidaan sillä tavalla, että se antaa aihetta tähän keskusteluun.

Nämä asiat ovat nyt olleet kaksi vuotta ja vähän kauemminkin esillä, mutta nyt se muoto, jossa ne ovat eteenpäin vietävissä, kyllä kestää mielestämme kaiken kritiikin. Onhan tässä kyllä näitä toteuttamisvaihtoehtoja vielä, joita pitää arvioida, mutta kyllä tämä periaate, joka näissä tietoliikennekuluissa nyt pannaan läpi, on aivan oikeutettu ja oikeudenmukainen.

Ed. Tiusanen: Arvoisa rouva puhemies! Viittaan edustajan saamaan edustajanpalkkioon ja totean, että jos ensimmäisen kauden kansanedustajan palkkio ja kulukorvaukset vaihdettaisiin ja sovellettaisiin veronalaiseksi tuloksi, niin se tulo on 32 000—33 000 markkaa kuukaudessa. Taipumusta on aina ollut kertoa kansanedustajien palkkakuopasta niin, että se on vain tämä edustajan palkkio, joka on ensimmäisen kauden kansanedustajalla ollut ennen ensimmäistä niin sanottua ikälisää alle 17 000 markkaa kuukaudessa. On selvä, että tämän toimen suorittamiseen liittyy erittäin paljon kuluja erityisesti niille edustajille, jotka tulevat kauempaa kuin pääkaupunkiseudulta, mutta kaikille toki on näin.

Haluaisin lopuksi todeta sen, että oma laki-aloitteeni, joka lähti siitä, että kansanedustajat varsin symbolisella tavalla, 1 000 markalla, vapaaehtoisesti alentaisivat omaa edustajan palkkiotaan, tehtiin vaalikauden alussa siinä vaiheessa kun eduskunta muuten leikkasi vanhuksilta, eläkeläisiltä, lapsiperheilä, työttömiltä jne. jne. Tämä oli siis varsin symbolinen, mutta siitä huolimatta se sai kahdeksan kansanedustajan allekirjoituksen tuekseen.

Ed. Aittoniemi: Rouva puhemies! Ed. Tiusasen puheenvuoroon totean sen, että yleensä työpaikalla, jos joku menee esittämään, että palkkoja lasketaan, niin korvasta talutetaan ulos semmoinen henkilö työpaikalta. En minä nyt tarkoita, että pitäisi ed. Tiusasta taluttaa, mutta minä en hyväksy sitä, että tehdään populismia omilla palkoilla. Tehdään työtä sen verran rankasti, että se, mitä on saatu, on myöskin ansaittu ja sillä siisti.

Mitä tulee sitten ed. Kiljusen puheenvuoroon, en tiedä, mistä hän oli saanut pohjansa tähän julkisen sanan arvosteluun. En ota siihen enemmälti kantaa kuin sen, että ei täällä pidä olla niin herkkiä, jos julkinen sana sanoo jotakin. Heillä

on oikeus sanoa. He kirjoittavat. Tämä on maan arvokkain päätöksentekopaikka, ja täällä pitää pystyä tekemään päätöksiä välittämättä siitä, on Helsingin Sanomissa tai Ilta-Sanomissa ihan mitä hyvänsä, ja niitä on turha täällä valittaa.

Mitä tulee sitten tähän, jos nyt kysymys on tästä kännykkäkorvauksesta, niin on todettava, että se on perusteltu siinä mielessä, että silloin kun kulukorvauksia on laskettu ja meille aikanaan myönnetty tuota summaa, niin sitä tapaa yhteydenottoihin, mikä tapahtuu kännykän kautta nykyisin — jossa näkee, että on tullut kuusi puhelua ja on kohteliasta ja asiallista tietysti vastata sillä puhelimella ja se on helppoakin ja aika arvokasta ja sillä tavalla — tätä kehitystä, ei ole aikanaan otettu huomioon kulukorvausten yhteydessä. Minun mielestäni se, että osa näistä kuluista korvataan, on ihan aiheellista. En minä tarkoita sitä, että itse sen paremmin kuin kukaan muukaan täällä jättäisi vastaamatta niihin puheluihin, korvataan tai ei. Mutta asia asiana ja paikallaan myöskin eduskunnassa. Tätä mieltä olen tästä asiasta.

Ed. K i l j u n e n : Arvoisa puhemies! Ehkä on tilaisuus vielä täsmentää, mitä edellisessä puheenvuorossani tarkoitin kun pohdin sitä, että meidän olisi uskallettava tarkastella ehkä laajemminkin kansanedustajien palkkaperusteita, palkkajärjestelmiä ja myöskin kulukorvausjärjestelmiä. Ed. Tiusanen puheenvuorossaan viittasi jo siihen, että tämä kulukorvausjärjestelmä ehkä on omalla tavallaan ongelmallinen. Kansalaisten on vaikea tunnistaa sitä, että osa kansanedustajien palkasta on verovapaata, vaikka se onkin selkeästi kulujen kompensointia. Minusta olisi tarkoituksenmukaisinta kyllä edetä siihen suuntaan, että yritettäisiin vapautua tämän kaltaisista verovapaista kulukorvauksista mutta reilusti sitten suunnata siihen, että kansanedustajien palkkatasoa nostettaisiin. Tämä on sen verran arvokas ja tärkeä työ, että meillä täytyy olla rohkeus myöskin tunnistaa siitä oikea palkkio.

Ed. Tiusanen jossain määrin erikoisella tavalla lakialoitteellaan lähestyi tätä kansanedustajien palkkiota toisesta näkökulmasta. Hän ehdotti, että 1 000 markalla kansanedustajat vapaaehtoisesti vähentäisivät palkkaansa. Jos ed. Tiusanen lakialoite oli vakavasti tarkoitettu, niin mikään ei estä edelleenkin vapaaehtoisesti muun muassa ed. Tiusasta vähentämästä 1 000 markalla palkkaansa. Tämä ehdotuskin vaikuttaisi silloin todelliselta eikä vain tekopyhältä, jos palkanalennuksen vapaaehtoisesti tekisi, kun ed.

Tiusanen kuitenkin tiesi, että lakialoite sinänsä ei tule johtamaan mihinkään toimenpiteisiin.

Ed. R i m m i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ed. Kiljusen puheenvuoron johdosta, kun hän puuttui toisessa puheenvuorossaan nimenomaan kulukorvausten osuuteen. Nythän kansanedustajan palkasta huomattava osa on verotonta kulukorvausta. Kun kännykkäkorvausta tarkasteltiin, niin itse jossain vaiheessa esitin ajatuksia siitä, että kulukorvausjärjestelmää pitäisi tarkastella kokonaisuutena.

Nythän on tosiseikka se, että kansanedustajat saavat huomattavan osan ”palkkaa” ilman veronpidätystä, ja se kostaantuu kuitenkin heidän elämänsä loppuvaiheessa, kun jäädytään tästä talosta eläkkeelle. Veroton kulukorvaus, joka on tavallaan palkkaa tehdystä työstä, ei kuitenkaan näy ansaittuna eläkekertymänä. Tämän vääristymän toivoisin jossain vaiheessa tässä talossa korjattavan.

Minun on erittäin helppo tästä asiasta täällä puhua, koska en ole asettumassa seuraavissa vaaleissa ehdokkaaksi. Mutta toivoisin oikeudenmukaisuutta kansanedustajien työhön tältäkin osin.

Ed. T i u s a n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ed. Kiljusen kommenttiin totean, että hän on aivan oikeassa kommenttinsa alkuosassa. Niin kuin ed. Rimmikin juuri totesi, verottomuus on ongelmallista, kun kulukorvaus kuitenkin ymmärretään niin sanotusti, niin kuin ed. Rimmi sanoi, osaksi palkkaa.

Toiseen osaan teidän toteamustanne totean, että lakialoite oli todella tarkoitettu vakavasti otettavaksi, osa eduskuntaa sen ottikin. Edelleenkin totean, että se on nyt tämän lakiesityksen liitteenä, se mainitaan perusteluissa. Sen vuoksi otin asian esille.

Lopuksi totean, että toki olen henkilökohtaisesti, niin kuin me kaikki olemme, jatkuvasti sen kysymyksen edessä, miten paljon tuemme ympäristöliikkeitä, miten paljon tuemme työttömiä, miten paljon tuemme niitä ihmisiä, jotka ovat vähävaraisempia. Se on henkilökohtainen kysymys niin ed. Kiljuselle kuin minullekin, mutta lakialoitteen tarkoituksena oli suunnata tämä asia koko eduskunnalle.

Ed. K e m p p a i n e n : Rouva puhemies! Minä en, toisin kuin ed. Rimmi, näe ongelmaa kansanedustajien eläke-etuuksissa siinä, että kulukorvaus ei kartuta eläkettä. Kyllä eläketurva

on mielestäni kohdallaan, ja joidenkin mielestä se on liian hyväkin tällä hetkellä.

Ed. Tiisanen piti ensimmäisen puheenvuoronsa, jossa hän totesi ensimmäisen kauden kansanedustajan palkan. Ymmärsin, että hän piti sitä hyvänä tai korkeana tai liian korkeana. Kun te mainitsitte siinä aloitteen, että te olisitte valmis 1 000 markan solidaarisuuspoisantamiseen, totean vain, että edellisellä eduskuntakaudella keskustan ryhmä näytti esimerkkiä. Ensimmäisenä vuonna me vapaaehtoisesti luovutimme koko lomakorvausrahan, ja seuraavana vuonna koko eduskunta toteutti lailla tämän. Tosin, ed. Tiisanen, teidän ryhmänne toimi sitä esitystä vastaan silloin.

Mitä tulee koko palkkausjärjestelmään ja kulukorvaukseen, tietysti siinä on kritisoitavaa. Mutta on todettava, että kyllä se kohtuullisen hyvin toimii, mutta sellaista ehdotusta ei ole tehty, joka ottaisi kunnolla huomioon erot siten, että esimerkiksi täällä asuvien ja periferiassa asuvien kansanedustajien edut tulisi tasoitettua. Vasta sitten, kun sellainen loppuun asti ajateltu vaihtoehto olisi, minusta pitäisi tämä kritiikki ottaa vakavasti.

Ed. I h a m ä k i : Arvoisa puhemies! Merkillinen vääntö eduskunnassa käytiin eli meni lähes kaksi vuotta, ennen kuin päästiin tässäkin asiassa itse asiassa normaaliin käytäntöön. Minusta on täysin normaalia käytäntöä, että myös varapuheenmiehillä täytyy olla mahdollisuus toimittaa tehtäviään myös edustaen. Varapuhemiehen tehtävässä kuuluu edustus myös työn kokonaiskuvaan. Totta kai tietoliikenne kännyköineen kuuluu nykyaikaan ja myös kansanedustajien kohdalla.

Täällä on aina tapana herkeillä kansanedustajan palkka-asioilla, kun aina joku luulee saavansa jonkinlaisia pisteitä tai hyötyä siitä, että kommentoi näitä asioita. Yleisesti haluaisin todeta, että nykyinen palkkajärjestelmä toimii kohtalaisesti.

Ed. T u l o n e n : Arvoisa puhemies! Luulen, että ongelma syntyy kaikilta osin siitä, että me itse määräämme itsellemme palkan. Yleensä yhteiskunnassa niin ei ole, vaan yleensä työnantaja määrää palkan. Meidän työnantajamme on kansa, ja kansalla on oikeus tietysti arvostella. En niin kovasti sitä kritisoi, että sitä lehdistä arvostellaan, minkälaisia päätöksiä omissa asioissamme täällä teemme.

Kuitenkin toivoisin, että kansanedustajat py-

sisivät asialinjalla. Ainakin minusta on oikean suuntaista se keskustelu, jossa puhutaan meidän kokonaispalkkauksestamme. Minusta olisi todella hyvä asia, jos pääsimme niin pitkälle, että eduskunnassa voitaisiin jättää kulukorvaukset, verottomina tai verollisena, ulkopuolelle ja pääsisimme siihen tilanteeseen, että meillä on yksi palkka, josta henkilökohtaisesti hoidamme ne asiat, mitä tänä päivänäkin hoidamme.

Kuitenkin kun puhutaan verottomasta kulukorvauksesta, olen ensimmäisen kauden kansanedustaja, jolla on asunto Helsingissä, ja tiedätte hyvin ne kulut. Minulla kyllä ei kulukorvaus riitä kaikkiin niihin kuluihin, enkä mitenkään elä pröystäillen. Nämä asiat on hyvin henkilökohtaisia.

Mitä tulee siihen, että me aina joskus, väittäisin rumasti sanoen: populistisesti, vedämme tietynlaisia esityksiä, minusta ed. Tiiasen lakialoite jo aikoinaan oli, voisi sanoa, populistinen. Kyllä minäkin hyväntekeväisyyteen mielelläni annan rahaa, mutta en minä kyllä täysistunnossa sitä tule ilmoittamaan.

Ed. K i l j u n e n : Arvoisa puhemies! Vielä aivan lyhyesti ed. Tiiaselle tavallaan vastauspuheenvuorona.

En ole missään vaiheessa todennut, etteikö ed. Tiiasen lakialoite muodoltaan olisi ollut asiallinen ja vakavasti otettava. Ongelmana oli vain se, että substanssin, sisällön, kannalta, jos se otetaan vakavasti, vapaaehtoinen palkanvähennysmahdollisuus meillä on edelleenkin olemassa.

Minusta on aavistuksen verran erikoista, että ed. Kemppainen viittasi viime vaalikauteen ja myös ed. Tiisanen pohdiskeli ja puhui kansanedustajien palkkojen alennuksesta. Minusta kysymys on ihan yksinkertaisesti siitä, arvostammeko omaa työtämme, ja jos arvostamme, arvostamme myös siihen kuuluvia normealeita, luonnollisia palkkioita ja palkkaperusteita. (Ed. Mähönen: Kaikilla ei ole kahta työtä!)

Ed. K e m p p a i n e n : Rouva puhemies! Ed. Tulosen puheesta saattoi jäädä ainakin osittain väärä kuva, että me itse päätämme palkkasomme. Meidän palkkammehan on sidottu tuossa päätettyihin virkamiesten palkkoihin. Tiesti sillä tavalla itse päätämme, että olemme oikeutettuja päättämään palkan rakenteesta ja tekemään siihen muutoksia, mutta niitä on todella harvoin tehty. Tämäkin muutos, jota nyt ollaan tekemässä, on kyllä täysin ymmärrettävä kehityksen mukanaan tuomaksi lisäkuluksi,

joka normaaleilla työmarkkinoilla on hoidettu luontoisetuna, ja ehkä me siihen aikaa myöten pääsemme.

Ed. Ti u s a n e n : Arvoisa rouva puhemies! En millään tavalla tarkoittanut, että lakialoitettani alettaisiin laajemmin käsitellä. Sitä käsiteltiin varsin laajasti jo kolme vuotta sitten.

Kun aloite kerran oli esityksen liitteenä ja se myös käsiteltiin perustuslakivaliokunnassa, haluaisin lopuksi ennen muuta ed. Tuloselle todeta, että se tehtiin nimenomaan erään kansalaisaloitteen pohjalta. Eräs pohja tälle ajattelulle oli se, että tämä joukko joutui — painotan sanaa joutui — tekemään leikkauksia vaalikauden alussa, mutta ei itse kuitenkaan ollut leikkausten kohteena. Tällainen asia on varmasti arvioitavissa monella tavalla, tuntuuko edes se 1 000 markkaa missään vai ei, mutta sillä pohjalla se tehtiin. Mielestäni se ei ollut sen ihmeellisempää.

Populismihan voi olla kirosana tai sitten ei ole välttämättä. Ihmisten mielen ja heidän ajattelunsa huomioiminen, mihin ed. Tulonenkin viittasi, on myös ihan hyvää työtä täällä eduskunnassa.

Ed. H. K o s k i n e n : Arvoisa rouva puhemies! Kun ed. Tiusasasen asia tuli esille, minulle juolahti mieleen — kun juureni ovat Laihialla — juttu Laihialta. Perhe oli lahjoittanut hyväntekeväisyyteen kirkon kautta jonkin summan, ja kirkkoherra kiitteli alttarilla, että perhe on lahjoittanut niin ja niin paljon hyvään tarkoitukseen. Isäntä nousi pystyyn ja sanoi, että ”joo näin me oomma emännän kans ajatelleet, että se on parempi, että me tuntemattomina lahjoitamme tämän”.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Lakiehdotusten ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

10) Hallituksen esitys laiksi kalastuslain 88 §:n muuttamisesta

Ensimmäinen käsittely

Hallituksen esitys 111/1998 vp

Maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö 12/1998 vp

Toinen varapuhemies : Käsittelyn pohjana on maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö n:o 12.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

11) Hallituksen esitys eräiden opetustoimen lakien muuttamisesta

Ensimmäinen käsittely

Hallituksen esitys 150/1998 vp

Sivistysvaliokunnan mietintö 13/1998 vp

Toinen varapuhemies : Käsittelyn pohjana on sivistysvaliokunnan mietintö n:o 13.

Keskustelu:

Ed. V e h v i l ä i n e n : Arvoisa puhemies! Nämä pienet muutosesitykset liittyvät viime kesäkuussa eduskunnassa hyväksytyyn koululakipakettiin. Nämä, mitä nyt käsitellään, ovat niin sanotusti korjausesityksiä, osittain johtuen jopa siitä, että kun koululakipaketti oli niin laaja, siellä tuli epähuomiossa säädettyä sellaisia asioita, joita itse asiassa eduskunta ei tarkoittanut. Haluan ottaa näistä vain yhden esille eli yrittäjän oppisopimusasian.

Viime keväänä, kun koululakipakettia tehtiin ja totta kai samassa yhteydessä säädettiin ammatillisesta koulutuksesta, johon myös oppisopimuskoulutus kuuluu, valiokunnassa todettiin, että niillä eväillä, millaiset lakipykälät ammatillisesta koulutuksesta oli, emme pystyneet säättämään yrittäjien oppisopimuskoulutuksesta, vaan edellytimme, kuten myös eduskunta suuressa salissa, että yrittäjän oppisopimuksesta tulee hallituksen erikseen antaa esitys. Nyt se on tässä yhteydessä annettuna ja käsiteltävänä.

Itse asiassa pidän äärimmäisen tärkeänä, että yrittäjän mahdollisuutta kouluttautua ja saada ammatillista koulutusta nyt lisätään. Me tiedämme kaikki, että yrittäjillä ei ole niitä samoja mahdollisuuksia kuin muilla ihmisillä päästä pätevöitymään ja saamaan lisää ammatillista koulutusta. Ei yrittäjä pysty jättämään yritystään silleen ja lähtemään pitempiaikaiseen koulutukseen. Tästä näkökulmasta yrittäjien mahdollisuus ammatilliseen koulutukseen on erittäin perusteltu. Yrittäjien oppisopimuskoulutus kuulostaa järkevältä ja käytännössä toteuttamiskelpoiselta.

Mutta sitten ongelmakohtiin eli oppisopimuskoulutuksen luonteeseen ja henkeen yleisemmin ja siihen, mitä ongelmia yrittäjän oppisopimuskoulutus saattaa sisältää.

Perinteinen oppisopimuskoulutushan on kolmen kauppa. Osapuolina ovat työntekijä eli opiskelija, työnantaja sekä koulutuksen järjestäjä. Perinteinen oppisopimus on aina myös työsopimus eli oppisopimussuhteessa toteutettu ammatillinen koulutus perustuu työsuhteeseen, ja sopijapuolina ovat työnantaja ja hänen koulutusvastuullaan oleva opiskelija eli työntekijä. Oppisopimuskoulutukselle on ominaista tekemällä oppiminen työnantajan johdolla, työnantajan valvonnassa ja ohjauksessa. Oppisopimuskoulutuksen keskeinen perusta on työn ohjaus työpaikalla.

Lainaan hieman erästä asiantuntijaa, oppisopimustoimiston koulutussuunnittelijaa, joka seuraavasti toteaa oppisopimuksesta: "Oppisopimuskoulutus on ohjattua ja suunnitelmallista. Työnantaja nimeää työyhteisöstä oppisopimuksen mukaisen tutkinnon pätevyyden omaavan henkilön tai henkilöitä opiskelijan vastuunalaiseksi kouluttajaksi. Toiminta kouluttajan roolissa edellyttää ammatillisen osaamisen lisäksi vapaaehtoisuutta. Kouluttajana ei olla nimellisesti. Tämä kouluttaja toimii tutorina, organisoijana, mentorina, työnohjaajana, yhdyshenkilönä aina kulloisenkin tilanteen mukaan. Työpaikkakouluttaja on päävastuussa henkilökohallisen opiskeluohjelman, hops, suunnittelusta, laadinnasta ja toteutuksesta työssäoppimisen osalta."

Mitä ongelmia näen yrittäjän oppisopimuksessa? Perustan näkemykseni nimenomaan oppisopimustoimistojen edustajien valiokunnassa esittämiin asiantuntijalausuntoihin.

Ensinnäkään yrittäjän oppisopimus ei voi olla tietenkään työsopimus kuten perinteisessä oppisopimuksessa on asianlaita. Ei yrittäjä voi tehdä itsensä kanssa sopimusta. Yrittäjän oppisopimus perustuu yrittäjän eli opiskelijan ja koulutuksen järjestäjän väliseen sopimukseen, eli se on kahden kauppa.

Koska oppisopimuskoulutuksen ydin on työssäoppimisessa, niin katson, että yrittäjän oppisopimuksessa olisi lakitasolla pitänyt turvata se, että yrittäjäopiskelijalla on aina työelämästä nimetty työnohjaaja, mentor. Nyt näyttää siltä, että kun tätä ei suoranaisesti vaadita, niin vastuu yrittäjän työnohjauksesta voi painottua liian yksipuolisesti koulutuksen järjestäjälle, eikä tämä minun käsittääkseni voi olla tarkoituksena. Katson, että on vaarana, että yrittäjän oppisopimuskoulutuksen laadulliset tavoitteet saattavat jäädä toteutumatta, koska oppisopimuskoulutuksen perustaan, työnohjaukseen, ei nyt säädettävässä

laissa riittävästi kiinnitetä huomiota. Ei kai voi olla niin, että yrittäjän oppisopimuskoulutuksella on matalammat laadulliset tavoitteet kuin muulla oppisopimuskoulutuksella.

Tämän vuoksi keskustan valiokuntaryhmä esitti valiokunnassa, että 17 §:ään olisi kirjattu uusi momentti, jossa olisi todettu, että asetuksella tulee tarkemmin säätää yrittäjän työnohjauksesta, mutta emme saaneet sille riittävää kannatusta, joten meillä on muun muassa tästä asiasta vastalause ja tuleamme esittämään sen toisessa käsittelyssä.

Yrittäjän oppisopimukseen liittyy myös toinen asia. Tämä esityshän sisältää sen, että kun oppisopimuksella opiskelevalla yrittäjällä on toisesta yrityksestä tai toisesta organisaatiosta työnohjaus, niin tämä toinen yritys voisi saada koulutuskorvausta siitä, kun ohjaa opiskelevaa yrittäjää, mutta lakitekstissä sanotaan, että "voidaan maksaa" koulutuskorvausta.

Keskustan valiokuntaryhmä lähti myös tässä siitä, että jotta tavoitteisiin päästäisiin ja muita ohjaavia tutorirytyksiä löytyisi paremmin, niin pitäisi kirjoittaa lakiin voimakkaammin, että "maksetaan" eli maksetaan aina koulutuskorvausta. Mielestämme tällainen tiukempi muotoilu edesauttaisi sitä, että halukkaita tutorirytyksiä löytyisi paremmin, ja näin vahvistettaisiin työelämän osallistumista ammatillisen koulutuksen kehittämiseen, mikä lienee koko tämän talon yhteinen tahto.

Viime kesäkuussa, kun koululakeja säädettiin, eduskunta hyväksyi lausuman, että kolmen vuoden kuluessa tulee antaa selvitys siitä, miten koululait ovat toteutuneet. Kun itse esitin edellä kriittisiä arvioita yrittäjän oppisopimuksen käytännön toteutumisen suhteen, minusta nimenomaan tämän täysin uuden lain osalta selvitys on erittäin tärkeä ja välttämätön.

Ed. T y k k y l ä i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Vehviläinen käytti aika kattavan puheenvuoron liittyen yrittäjän oppisopimuskoulutukseen. Totean, että koko oppisopimusjärjestelmä on erittäin paljon muuttunut ja nyt ollaan muutoksen kourissa tällä hetkellä tämän uuden lainsäädännön mukana.

Mitä tulee työnohjaukseen, haluan todeta sen, että en näe siinä kovinkaan suuria pelkoja, koska jokainen yrittäjä vastaa varmastikin työnohjauksesta.

Viitaten ed. Vehviläisen puheenvuoroon, jossa ei käsitelty rahoituksia, totean, että tässä on paljon enemmän ongelmia oppisopimuksen kohdal-

la. Olisikin hyvä, että nyt kun tämä laki astuu voimaan, työministeri voisi vielä harkita valtuuksien antamista opetusministerille, että me voisimme käyttää ammatillisen koulutuksen oppisopimuskoulutukseen niitä varoja. Tarvitaan vain lausuma, että rahat tulevat käytetyiksi.

Ed. T u l o n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Hallituksen esitys on erittäin hyvä ja kannatettava, ja sillä mielellä sivistysvaliokuntakin asiaa lähestyi. Tätä on odotettu.

Ed. Vehviläisen puheenvuoroon. Minusta yrittäjän oppisopimus ei voi olla perinteinen oppisopimus, koska me kaikki tiedämme, millä perusteella yrittäjä haluaa kenties lähteä tämmöiseen oppisopimukseen. Hänellä ei ole mahdollisuutta mennä koulunpenkille. Myös tiedetään, että räätälöity oppisopimuskoulutus voidaan kohdentaa erittäin hyvin niihin ongelmiin, joita yrittäjällä yrityksessään kenties sillä hetkellä on.

Jos tästä tehdään hyvin byrokraattinen, niin että yrittäjän täytyy etsiä tutor tai mentor ennen kuin hän voi lähteä oppisopimuskoulutukseen, minusta tuntuu, että tämä on kuollut lain kirjain. Olen erittäin iloinen, että kuitenkin todennäköisesti eduskunta hyväksyy tämän hallituksen esityksen muotoisena, koska yrittäjät ovat odottaneet tätä. On tietysti mahdollista, että joissain hyvin erikoisissa tapauksissa yrittäjä todella tarvitsee tutorin tai mentorin, ja voi olla, että suhde myöhemminkin säilyy oppisopimuskoulutuksen jälkeen, mikä on tietysti hyvä, jos yrittäjä haluaa esimerkiksi verkostoitua. Mutta sanoisin, että liikaa byrokratiaa on juuri tämmöisessä räätälöidyssä yrittäjän oppisopimuskoulutuksessa ehdottomasti vältettävä.

Ed. V e h v i l ä i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tätä minä hieman pelkäsinkin, että minä en osannut riittävän hyvällä tavalla kertoa, mistä minä olin huolestunut. Kysymys on siitä, että kun perinteisessä oppisopimuksessa on kolme sopijaosapuolta: työnantaja, työntekijä ja koulutuksen järjestäjä, niin yrittäjän oppisopimuksesta tämä puuttuu. Jos työssä oppiminen on kaiken oppisopimuksen perusta, niin kyllähän silloin työnhajausta tulee korostaa myös yrittäjän oppisopimuksessa. Ei voi niin olla, kuten ed. Tykkyläinen sanoi, että jokainen yrittäjä vastaa itse työnhajauksesta. Silloinhan se ei täytä koulutuksen laadullisia vaatimuksia. Ei voi lähteä siitä, että itse vastaa omasta ohjauksestaan, jos on koulutuksesta kysymys.

Vielä ed. Tuloselle vastaisin, kun sanoitte, että tämä ei voi olla perinteistä oppisopimusta. Silti mielestäni tällä yrittäjän oppisopimuskoulutuksella tulee olla täysin yhtä kovat laadulliset tavoitteet kuin muulla oppisopimuskoulutuksella. Tämähän on valmisteltu hyvin pitkälle yrittäjien näkemysten mukaisesti ja hyvä niin. Silloin heidän näkemyksensä on tässä hyvin esillä. Mutta en ole täysin vakuuttunut siitä, että kun tätä on valmisteltu, yrittäjillä itsellään olisi nimenomaan kaikkein paras koulutus suunnittelun ammattitaito. Ovatko he huomanneet valmistelussa kaikki asiat, mitä hyvältä koulutukselta vaaditaan? Sitä minä tässä hieman uskallan epäillä.

Ed. K o r t e n i e m i: Arvoisa rouva puhemies! Ensiksi haluan todeta myönteisenä asiana, että tässä yhteydessä korjataan valtionosuussäädöksiä niin, että nykyistä paremmin turvataan saamen kielen opetus kouluissamme. Esityksen mukaan saamelaisten kotiseutualueen kunnille ryhdytään myöntämään erikseen valtionavustusta saamenkielisen ja saamen kielen opetuksen kustannuksiin. Valtionavustus olisi määrällisesti sidottu toteutuneen opetuksen määrään, ja se olisi siten mainittuun tarkoitukseen korvamerkitty rahaa.

Saamelaisten kotiseutualueen kunnissa on pitkään kiistelty siitä, saako kunta riittävästi valtionosuutta saamen kielen ja saamenkielisen opetuksen järjestämiseen. Nyt toivottavasti kiistely loppuu, kun rahoitus tulee valtiolta niin sanotusti korvamerkittynä. Annan vilpittömät kiitokset hallitukselle ja opetusministerille tästä lakiesityksestä.

Kuten edellä on jo todettu, tähän lakiesitykseen sisältyy myös ehdotus yrittäjien oppisopimuskoulutuksesta. Tämä on myös positiivinen ja hyvä asia. Nyt yrittäjälle voidaan lakiesityksen mukaan järjestää oppisopimuskoulutusta hänen omassa yrityksessään osana omaa työtä. Tärkeää on myös, että toiselle yritykselle voidaan maksaa korvausta oppisopimuskoulutuksessa olevan yrittäjän neuvonnasta ja ohjaamisesta aiheutuviin kustannuksiin. Mutta lakiesityksen perustelujen mukaan korvausta voidaan maksaa vain tarvittaessa, ja näin se on kirjattu myös lakipykälään. Mielestäni tuon korvauksen maksaminen ei saisi koskaan jäädä harkinnanvaraiseksi. Tältä pohjalta vastalauseessa onkin muotoiltu tämä lakipykälä toiseen muotoon, niin että ilmaisu "voidaan maksaa" korvataan sanalla "maksetaan". Näin pitää mielestäni olla, että aina kun kustannuksia syntyy, ne myös korva-

taan aivan samoilla perusteilla kuin muussakin oppisopimuskoulutuksessa.

Ed. Vehviläinen jo otti laajasti kantaa työohjaukseen, ja olen hänen kanssaan aivan samaa mieltä siitä, että myös tämä asia tulisi ottaa lakipykäläänkin siten, että työohjauksesta edellytetään säädettävän erikseen asetuksella.

Näitten lakiesitysten yhteydessä esitetään jälleen eräitä opetustoimen valtionosuuksien maksamia lykättäviksi, nyt vuodesta 1999 vuoteen 2002. Kysymys on valtionosuuksista, jotka koskevat ennen vuotta 1993 ja 1994 syntyneitä kuluja. Näitä valtionosuuksien maksatuksia on ehditty lykätä jo moneen kertaan. Kysymys on kunnille sekä myös yksityisille oppilaitoksille ja muun muassa opintokeskuksille tulevista valtionosuuksista. Kyllä minusta valtion tulisi huolehtia velvoitteistaan eikä siirtää vastuitaan niille, joiden maksukyky on paljon heikompi kuin valtiolla. Summa on valtiontalouden mittakaavassa, voi sanoa, merkityksetön, mutta taloudellisesti jo ennestäänkin ahtaalla toimiville organisaatioille pienikin määräraha on tärkeä. Kun kysymys on jo vuosia sitten syntyneistä menoista, puuttuvien pienten valtionosuuksien kuljettaminen kirjanpidossa aiheuttaa suhteettomasti ylimääristä työtä. Tulenkin tämän lakiesityksen myöhemmissä käsittelyissä esittämään, että esitykset valtionosuuksien maksatuksien lykkäämisestä hylätään.

Ed. I h a m ä k i: Arvoisa puhemies! Pääasiassa tämä laki on hyvä ja hyväksyttävä. Haluan kuitenkin puuttua yhteen lain yhteydessä esiin tulevaan sivuasiaan, jota en halua murinata olla hyväksymässä.

Kun koululait hyväksyttiin, otettiin eduskunnan toimesta lukiolakiin ja ammatillisesta koulutuksesta annettuun lakiin lisäykset, joiden mukaan terveystieto ja liikunta tulivat lakisääteiksi oppiaineiksi. Näin tehtiin pitkälti ja perustellusti terveysperustein.

Tässä laissa tämä koululaeissa mainittu eduskunnan tahto kierretään, kun sanotaan, että liikunnan ja terveystiedon opiskelu on oppisopimuskoulutusta saaville opiskelijoille ja ennen lain voimaantuloa opintonsa aloittaneille lukion aikuisopiskelijoille vapaaehtoista. Saattaa olla, että näin on paikallaan oppisopimuskoulutuksessa olevalle ja yleensäkin tämän lain kysymyksessä ollen, eikä tämä ole tämän lain pääasia, kuten jo sanoin, mutta se on kuitenkin askel taaksepäin, kun näin tehdään, sillä terveys on loppujen lopuksi ihmisen tärkeimpiä voimavaroja.

Ed. K a r j a l a i n e n: Arvoisa puhemies! Puutun kahteen osaan tässä lakiesityksessä, ensinnäkin oppisopimuskoulutukseen, josta ed. Vehviläinen käytti pitkän puheenvuoron ja toi siinä esiin ongelmia. Minä korostan sitä, että kyseessä on uusi hanke, joka ei uutuudesta johtuen ehtinyt varsinaiseen koululakinippuun mukaan, vaan tuli siihen eduskunnan kiirehtimänä nyt tässä yhteydessä. Siihen liittyy paljon myönteisiä odotuksia, mutta myös monta epävarmuutta tuohon toimintaan yleensä, sen tulevaan suosioon, korvausten maksamiseen toiselle yritykselle ja näiden korvausten kohdentumiseen yleensä ja myös väärinkäytösten mahdollisuuksiin tässä kohden.

Sen takia minusta ilmaisu "voidaan maksaa" tässä vaiheessa on perusteltu. Minusta on tärkeää todeta se, että sivistysvaliokunta pitää välttämättömänä, että selontekoon, mitä eduskunta vaati koululakien yhteydessä, sisällytetään myös yrittäjien oppisopimuskoulutuksen toteutumista koskeva arviointi. Siinä on niin paljon sellaista, mihin luultavasti joudutaan palaamaan.

Toiseksi maksamattomiin valtionosuuksiin, niiden maksamisen lykkäämisestä. Yhdyn siinä ed. Korteniemeen, että tämä on mittasuhteiltaan juuri noin, valtiolle vähäinen, monelle pienelle yksikölle kuitenkin iso asia. Suuren yksikön tilikirjoissa se korkomenoina ei niinkään näy, mutta monen pienen yksikön kannalta se on todellakin huono ratkaisu. Sen vuoksi valiokunta piti välttämättömänä, että hallitus selvittää mahdollisuudet maksaa suunniteltua nopeamassa aikataulussa loppuerät niille koulutuksen järjestäjille, joille tilanteesta aiheutuu erityistä kohtuuttomuutta tai joille maksettava loppuerä on vähäinen.

Ed. A i t t o n i e m i: Arvoisa puhemies! Olen oppisopimuskoulutuksen lämmin kannattaja, koska se merkitsee erinomaista koulutusmuotoa ja erinomaisen varmaa ja tärkeää uralla etenemistä, mutta kun luin valiokunnan mietintöä edessuntakaisin, alusta loppuun ja lopusta alkuun päin, ihmettelin oppisopimuskoulutusta yrittäjälle omassa firmassaan. Jos sallitte, sanon, että jo on hulluus huipussaan tässä maassa.

Minä ymmärrän, että yrittäjä tarvitsee välttämättä koulutusta, tietotekniikan omaksumista, kaikkien muiden nykyaikaisten järjestelmien omaksumista, mutta että se tapahtuu oppisopimuskoulutuksena jopa omassa yrityksessä, niin tähän mahdollistaa tietynlaisten väärinkäy-

tösten mahdollisuuden. Sen, että se tapahtuu naapuriyrytyksessä, minä vielä ymmärrän. Se on perusteiltaan jossain määrin terveempää, mutta että se tapahtuu vielä omassa yrytyksessä, niin en ole koskaan kuullutkaan, mutta täytyy sanoa, että kannatti elää näin vanhaksi, että kuulee tällaisenkin asian. Oppisopimuskoulutusta yrittäjälle omassa tuotantolaitoksessaan! Sehän on vallan mainio homma. Tästä vain eteenpäin ja vielä hullumpia esityksiä.

Ed. V e h v i l ä i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Aittoniemi ei ole lukenut ihan tarkkaan kuitenkaan tätä lakiesitystä.

Se on totta, että on filosofisesti aika hullua, että yrittäjä osallistuu oppisopimuskoulutukseen omassa yrytyksessään, mutta sehän on olennainen kysymys, saako hän siitä jotain erillistä korvausta, ja hänhän ei saa siitä erillistä korvausta, että hän opiskelee oppisopimuksella omassa yrytyksessään. Minun mielestäni, jos ajatellaan, että väärinkäytöksiä tulee, ne on kyllä tällä suljettu pois.

Sitä paitsi, niin kuin ed. Aittoniemikin totesi, yrittäjä tarvitsee atk-alan ohjausta, ammatillista koulutusta, markkinoinnin koulutusta, taloushallinnon koulutusta, eikä yrytyksestä niin vain pompata jonnekin muualle sitä opiskelemaan. Kyllä minä ainakin haluaisin nähdä tämän ihan oikeana mahdollisuutena, mutta tässä on hirvään paljon ongelmia, ellei näillä yrittäjillä, jotka ovat oppisopimuskoulutuksessa, ole oikeita henkilökohtaisesti nimettyjä työnohjaajia.

Ed. T u l o n e n : Arvoisa puhemies! Ed. Ihamäki kantoi huolta, että sivistysvaliokunta on romuttamassa jo koululakiuudistusta, joka ei ole vielä astunut voimaan, nimenomaan siltä osin, että valiokunta lisäsi vain lukioon ja ammatilliseen koulutukseen terveystiedon pakollisena ja myös pakollisena liikunnan. Mutta kyllä tämäkin asia, ed. Ihamäki, on erittäin hyvin pohdittu. En näe kovin järkevänä sitä, että oppisopimuskoulutuksessa oleva, oli sitten nuori taikka vähän vanhempikin, lisäkoulutuksessa oleva, lähtee työnantajan kanssa aamulla lenkille tai pelaamaan tennistä. Kyllä siellä täytyy olla vapaus tehdä opetussuunnitelma muulla tavalla.

Samoin jos ajatellaan, miten aikuislukion opintosuunnitelmat tehdään, ja usein ne tehdään vielä hyvin henkilökohtaisina, hopseina, ei voi olla järkevää, että suhteellisen iäkkäillä ja varttuneilla henkilöilläkin terveystieto tai liikunta me-

nee monien muiden aineiden edelle. Mielestäni siinä iässä terveystieto ja liikunta on joko vakiintunut tai ei vakiintunut.

Ed. K a r j u l a : Arvoisa rouva puhemies! Minusta esillä oleva laki pitää sisällään erittäin merkittävän uudistuksen, joka koskettaa nimenomaan yrittäjien oppisopimusta.

Tässä on edellä vähän kritisoitukin sitä, miten yrittäjille voidaan oppisopimuskoulutus järjestää. Minusta oppisopimuskoulutuksen luonteen peruslähtökohtanaan on nimenomaan käytännön harjaantuminen. Monessa yhteydessä olen todennut, että yrittämistä ei voida kuivaharjoitteluna opettaa. On pikemminkin ihmeteltävää, että aikaisemmin ei ole Suomessa voitu toteuttaa oppisopimuskäytäntöä, joka koskettaa myös yrittäjiä.

Arvoisa puhemies! Yhteen erityisasiaan haluan kiinnittää huomiota, johon myös mietinnössä on puututtu. On erittäin tärkeää, että kokeneiden ohjaajien opastus ja tuki varmistetaan yrittäjän oppisopimuskäytännössä. Sillä tavalla saadaan se hyöty, mikä tällä oppisopimuskäytännöllä voidaan aikaansaada.

Ed. I h a m ä k i : Arvoisa puhemies! Haluan ed. Tuloselle vain todeta sen seikan, että en sanonut, että tässä ollaan nyt romuttamassa koululakien säädöksiä, kun terveystietoa ja liikuntaa ei otettu tässä laissa nyt huomioon. Halusin kiinnittää vain asiaan huomiota. En halunnut vain murinata hyväksyä, että eduskunnan tahto, joka juuri on kirjattu koululakeihin, noin ilman murinoita kierretään ensimmäisessä muutosesityksessä, joka eteemme tulee.

Ed. R ä s ä n e n : Arvoisa puhemies! Olen myös mukana sivistysvaliokunnan jäsenenä keskustan ryhmän vastalauseessa nimenomaan sen huolen takia, että yrittäjien oppisopimusmalli uhkaa vesittyä, jos työnohjaus jää puutteelliseksi. Itse asiassa koko valiokunta kantoi huolta samasta asiasta, mikä näkyy myös valiokunnan mietinnöstä, mutta ei halunnut kuitenkaan kirjata asetusta velvoittavasti lakiin. Pidän kuitenkin oppisopimuksen tason varmistamiseksi tärkeänä, että työnohjauksen turvaaminen huomioidaan lain tasolla.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Lakiehdotusten ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

12) Hallituksen esitys laiksi opiskelijavalintarekisteristä ja ylioppilastutkintorekisteristä sekä siihen liittyviksi laeiksi

Ensimmäinen käsittely

Hallituksen esitys 59/1998 vp

Sivistysvaliokunnan mietintö 14/1998 vp

Toinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on sivistysvaliokunnan mietintö n:o 14.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotusten ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

13) Hallituksen esitys laiksi asuntojen korjausavustuksista

Ensimmäinen käsittely

Hallituksen esitys 238/1998 vp

Ympäristövaliokunnan mietintö 5/1998 vp

Toinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on ympäristövaliokunnan mietintö n:o 5.

Keskustelu:

Ed. R i m m i : Rouva puhemies! Hallituksen esitys n:o 238 elikkä esitys laiksi asuntojen korjausavustuksista on hyvä ja tervetullut esitys. Se ei ole esitys, joka mitenkään dramaattisesti muuttaisi nyt voimassa olevaa käytäntöä, mutta se tuo lain tasolle tietyt asiat, jotka tähän asti ovat olleet pelkästään valtioneuvoston päätöksinä annettavia.

Lakiesityshän lähtee siitä, että on voinut saada peruskorjauksen tukea, jonka keskeinen käyttötarkoitus on ollut se, että on korjattu esimerkiksi vanhusten ja vammaisten asuntoja sosiaalisin perustein. Suuria muutoksia perusteisiin ei nytkään ole tulossa, mutta sen sijaan on pidetty tärkeänä sitä, että tämä on järjestelmällistä ja johdonmukaista. On lähdetty siitä, että asiasta säädetään lailla, koska viime aikoinahan rahat ovat tulleet budjetin yhteydessä myöntämisvaltuuksina ja ne on osoitettu Valtion asuntorahastosta. Tarkemmat jakoperusteet ja avustusten enimmäismäärät on ennen määriteltä valtioneuvoston päätöksellä. Korjausavustukset, kuten sanoin, ovat osoittautuneet edelleenkin erittäin tarpeellisiksi. Tässä siis on nyt lähdetty siitä, että asian osalta tehdään laki.

Ympäristövaliokunta käsitteli asiaa. Muutamia huomioita siltä osin. Me pidimme aivan yksimielisesti lakiesitystä hyvin tarpeellisena ja taroituksenmukaisena, mutta joihinkin asioihin halusimme täydennystä tai pieniä evästyksiä.

Esimerkiksi yksi tällainen kohta oli lain 1 §, jonka mukaan korjausavustuksia myönnetään ”ympärivuotisessa asuinkäytössä olevien asuntojen tai asuinrakennusten - - korjauksiin”. Tässä oli sellainen vaara mielestämme olemassa, että jos esimerkiksi vanhus tai eläkeläinen, joka on asunut omassa asunnossaan, joutuisi vaikka määräaikaista laitoshoidon, hänen asuntoaan ei voitaisikaan esityksen mukaan välttämättä näillä korjausavustuksilla korjata.

Jotta mitään epäselvyyksiä ei tapahtuisi, ympäristövaliokunta edellyttikin mietinnössään valtioneuvostolta päätöstä, jossa tarkemmin määritellään avustuksen käyttötarkoitukset, enimmäismäärät ja myöntämisperusteet. Keskustelussa tuli selkeästi ilmi se, että varmaankaan sentapaisista asioista, mikä meidän huolemma oli, ei välttämättä laissa ole tarkoitettu, mutta tämän varmistuksen halusimme mietinnön kautta julkituoda.

Lisäksi ympäristövaliokunta halusi puuttua lain 4 §:n sisältöön. Sen mukaanhan avustuksen saajan on oltava rakennuksen tai asunnon omistaja tai henkilö, jolle kunnossapitovastuu lailla tai sopimuksella siirtyy. Vanhuksille avustusta myönnettäessä usein avustuksen saaja on ollut leski ja asunnon omistajana on perikunta. Valiokunnassa pidimme tärkeänä sitä, että tällaisissa tapauksissa korjausavustus myönnettäisiin asunnossa asuvalle leskelle, vaikka hän ei yksinään asuntoa omistaisikaan. Tältä osin valiokunta edellyttää, että ympäristöministeriö ohjeissaan suosittelee lesken ja perikunnan välille tehtäväksi 4 §:n mukaisen sopimuksen asunnon tai rakennuksen kunnossapitovastuusta, jolloin korjausavustuksen maksaminen ei tätä kautta estyisi.

10 §:n osalta haluaisin todeta sen seikan, että siinä on myös pieniä sanktioita, jos korjausavustuksen hakemusta on väärinkäytetty. Lain mukaanhan avustus voidaan periä jopa takaisin. Ympäristövaliokunta lähti siitä, että ympäristöministeriön ohjeillaan tulee huolehtia hyvinkin tarkasti siitä, että ei tällaisia tilanteita tulisi ja asuntojen jakoperusteista ilmoitettaessa tästä vastuusta kerrotaan.

Tässä laissa tulee ei suinkaan paljon enempää kuin vanhassakaan käytännössä mutta ehkä hivenen lisää valvontavastuuta kunnille, ja on erit-

täin tärkeätä, että kunnat oman vastuunsa tuntevat. Mietinnössä me toimimme esiin myös sen, että ympäristöministeriön tulee antaa tarpeellisia ohjeita kunnan viranomaisille ja tarvittaessa myöskin lisäkoulutusta.

Tulevaisuudessa on myöskin hyvin välttämätöntä, että korjausavustuksiin käytettävistä määrärahoista päätettäisiin aina varsinaisen valtion budjetin yhteydessä. Tilanne on ollut viime vuosina se, että korjausavustuksia on annettu silloin tällöin aina lisää eri lisätalousarvioissa. Useinkin sillä on ollut se seuraus, että korjausavustustoiminta ei ole ollut riittävän pitkäjänteistä, mikä on taas vaikeuttanut asioiden ja korjausavustustoiminnan hoitamista kuntatasolla. Tällaisesta tempoilevasta avustuskäytännöstä pitäisi siis mielestämme päästä pois.

Lisäksi pidimme valiokunnassa myöskin välttämättömänä sitä, että edelleenkin vastaisuudessa tarpeen vaatiessa poikkeuksellisesti voidaan myöntää korjausavustuksia työllisyysperusteisesti. Varmasti liiankin tuoreessa muistissa vallankin tässä salissa on monilla se, kun laman syvimpänä aikana rakentaminen oli lähes kokonaan pysähtyksissä. Oikeastaan ainoaa rakennustyötä oli se, että korjauksia tehtiin, ja näissä oli valtion tuella varsin merkittävä vaikutus.

Lopuksi vielä ihan yksi pieni huomio, rouva puhemies, on sellainen seikka, että nyt kun korjausavustukset pääsääntöisesti on tehty sosiaalisin perustein, niin valiokunta yksimielisesti asiaa kovasti pohdittuaan kirjasi mietintöön lauseen: ”Lopuksi valiokunta esittää, että ympäristöministeriö selvittäisi erikseen, onko yhteiskunnan varoilla muutoinkin tarpeen tukea terveyshaittojen poistamista asunnoista ja asuinrakennuksista.” Tämä oli asia, joka meitä aika paljon keskusteltutti, kun tiedämme hyvin tarkkaan, kuinka paljon erilaisia terveyshaittoja asuinrakennuksissa erikoisesti tänä päivänä on. Kuitenkaan emme lähteneet esittämään, että ne aina poikkeuksetta olisi korvattava, vaan vastuuta myöskin asukkailla itsellään tulee olla.

Ed. T i u s a n e n : Rouva puhemies! Valiokuntamme jäsen ed. Eila Rimmi varsin hyvin tätä mietintöä analysoi ja eritteli. Haluaisin ihan lyhyesti todeta, että määrärahakysymys oli myös valiokunnan kuulemisessa esillä ja nimenomaan se, onko tämä riittävä, mikä nyt budjetoidaan korjausrakentamiseen avustuksena asuinrakennusten korjaamiseen. Asiantuntijakuulemisen yhteydessä kävi selkeästi ilmi, että se ei ole riittävä.

Muutenkin, arvoisa puhemies, valiokunnan työskentelystä haluaisin todeta valiokunnan työskennelleen erittäin yksimielisesti. (Ed. Aittoniemi: Se on vaarallista!) Mielestäni se osoittaa tämän erityisvaliokunnan, ympäristövaliokunnan, työstä sen, että valiokunnan jäsenet ovat itse tykönsä sisäistäneet tehtävät, liittyvät ne sitten ympäristöön, luonnonsuojeluun taikka asunorakentamiseen, hyvin positiivisella tavalla. — Varmasti juuri näin, ed. Aittoniemi, myöskin mietinnöllä ja lausunnoilla on painoa, kun ne ovat yksimielisiä.

Ed. V e t e l ä i n e n : Arvoisa puhemies! Joihinkin kohtiin tässä lakiesityksessä haluaisin kiinnittää huomiota.

Kuntien peruskorjausneuvot viestivät sitä, että tämä määräraha ei tule riittämään. Peruskorjattavia asuntoja on todella niin paljon ja tarve on suuri.

Toinen asia, mihin he kiinnittävät huomiota, on se, että tähän lakiin eivät sisälly asuinkäyttöön tulevat rakennukset, sillä kunnissa on paljon tällaisiakin, jotka otettaisiin asuinkäyttöön, jos niihin olisi mahdollista saada peruskorjausavustusta.

Tämänhetkinen laki on mahdollistanut sen, että on saanut ilman sosiaalista ja taloudellista tarveharkintaa pientä peruskorjausavustusta terveydellisistä haitoista johtuen. Nyt tämä poistuu. Ongelmaksi tämä koetaan sen takia, että peruskorjausneuvot, jotka ovat asiantuntijoita, eivät näin ollen ole tekemässä korjaussuunnitelmia, eivät ole valvomassa, ja näitä korjauksia tehdään todella monta kertaa väärin. Näin ollen se asiantuntija-apu jää antamatta.

Ed. T i u s a n e n : Arvoisa rouva puhemies! En haluaisi pahemmin pitkittää asian käsittelyä, mutta valiokunnan puheenjohtajana haluaisin vain oikaista ed. Veteläisen käsitystä siitä, että ei laki mahdollista muun tyyppisten tilojen saamista asuinkäyttöön, kun laissa nimenomaan todetaan, että otetaan laitosrakennusten korjaukset tämän lain piiriin, nimenomaan sellaisten laitosrakennusten korjaukset, joita ollaan ottamassa asunnoiksi ja muuttamassa asutokäyttöön. Uskoisin, että tällaisia löytyy hyvin paljon ennen muuta taajamaseutujen ulkopuolelta ja pääkaupunkiseudun ulkopuolelta. Näiden kohdalla laki tekee ihan hyvän avauksen.

Toinen asia, mitä totesitte sosiaalisesta arvioinnista ja sosiaalisista perusteluista. Valiokunta todella viittasi tähän suuntaan, mihin te

kin haluatte, eli siihen, että nimenomaan vain terveyshaittojenkin pohjalta voidaan ryhtyä korjauksia tukemaan taloudellisesti, niin kuin mietinnön viimeisessä kappaleessa on. Sitähän se tarkoittaa.

Mihin ed. Rimmi jo aikaisemmin viittasi eli mummojenmökkikysymykseen, niin siihen valiokunta myös otti kantaa.

Ed. Aittoniemi: Rouva puhemies! Kun ed. Tiusanen mainitsi nimeni, niin sallittaneen todeta, että yksimielinen unelias hymistely eduskunnassa antaa kaikkein huonoimman lopputuloksen. Ankara kriittisyys, asioiden tarkastelu ja sitten pohtimisen jälkeen ehkä yksimielisyys on kaikkein parasta. Juuri sateenkaarihallituksella on se huono puoli, että koko eduskunta on hallituksessa, ei ole enää kriittisiä mielipiteitä muuten kuin vähän opposition puolelta. Kaikki ovat asioista samaa mieltä, ja lopputulos on aina huono.

Ed. Veteläinen: Arvoisa puhemies! Ed. Tiusaselle toteaisi, että lain piiriin kuuluvat kylä käyttöön otettavat laitosrakennukset, mutta eivät käyttöön otettavat omakotitalot esimerkiksi.

Ed. Tiusanen: Arvoisa rouva puhemies! Nimenomaan tämä asia selvitettiin sikäli, että esimerkiksi sellaiset asuinrakennukset, jotka ovat olleet tilapäisesti tyhjinä ja otetaan myöhemmin käyttöön uudelleen — tilapäisyys voi käsityksemme mukaan olla varsin pitkäkin aika — kuuluvat nimenomaan tämän lain piiriin. Se selvitettiin ja varmistettiin. Tämän tyyppisissä rakennuksissa hyvin monesti voi olla juuri kos-teushaitta.

Sitten omakotirakennukset. Mielestäni tuo, mihin viimeiseksi replikoitte, liittyy myös näihin, muuten en osaa tuota ymmärtää.

Sitten haluaisin vielä arvoisalle ed. Aittoniemelle todeta, että olette aivan oikeassa, hymistelyyn ei ole syytä, mutta tämä mietintö ei ole sitä.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

14) Lakialoite laiksi tuloverolain muuttamisesta

Lähetekeskustelu

Lakialoite 122/1998 vp (Riitta Prusti /sd ym.)

Toinen varapuhemies: Puhemies-neuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin valtiovarainvaliokuntaan.

Keskustelu:

Ed. Prusti: Arvoisa puhemies! Esitän teke-mässäni lakialoitteessa tuloverolain muuttamis-ta siten, että yksityisten henkilöiden antamat vä-hintään 500 markan ja enintään 20 000 markan suuruiset lahjoitukset humanitaarista työtä teke-ville yhdistyksille, laitoksille tai säätiöille säädet-täisiin verovähennyskelpoisiksi. Humanitaari-sella työllä tarkoitan lakialoitteessa sellaista toi-mintaa, joka kohdistuu yksittäisen ihmisen tai ihmisryhmän elämäntilanteen helpottamiseen joko Suomessa tai ulkomaille esimerkiksi koulut-tamalla, jakamalla avustuksia tai aktivoimalla muuhun yksilön hyvinvointia lisäävään toimin-taan.

Meillä Suomessa julkisen sektorin lisäksi on suuri joukko yleishyödyllisiä yhteisöjä, jotka harjoittavat hyvinkin ansiokasta toimintaa yhteiskuntamme syrjäytyneiden hyväksi sosiaali-palvelujen täydentäjänä. Varat tähän toimintaan hankitaan yleensä vapaaehtoisten lahjoitusten li-säksi muun muassa erilaisten keräystoimintojen kautta. Tällainen tulonlähde on kuitenkin rajallinen ja epävarma. Projektit, joihin sitoudutaan, edellyttävät vähän pitempää jatkuvuutta, ja tar-vitaan yksityisten kansalaisten sitoutumista kat-tamaan eri kansalaisjärjestöjen tuen tarvetta. Monien järjestöjen tärkeään työhön lahjoitusten vähennysoikeudella olisi käsittääkseni merkittä-västi vaikutusta, ja juuri se antaisi pysyvämpää turvaa.

Kansalaisjärjestöt ovatkin lamavuosien aika-na aktivoituneet ja osallistuvat merkittävällä ta-valla yhteiskunnan hyvinvoinnin ylläpitämiseen. Siksi pidänkin yhteiskunnan edun mukaisena, että tuetaan sellaista varainhankintaa, joka koh-distuu humanitaariseen toimintaan lähimmäis-ten hyväksi.

Lakialoitteessa esitetty lahjoitusten verovä-hennysoikeus on mielestäni perusteltu. Se tukisi yhteiskuntamme kannalta keskeistä toimintaa nimenomaan sosiaalipalvelujen täydentäjänä niin kotimaassa kuin avun toimittamisessa myös ulkomaisiin kohteisiin.

Arvoisa puhemies! Toivon, että lakialoite tu-lee pikaiseen käsittelyyn.

Ed. Aittoniemi: Rouva puhemies! Minä hyväksyn periaatteessa humanitaariset lahjoi-

tukset ja niiden vähennyskelpoisuuden verotuksessa. Tosin siinä on olemassa kaikenlaisia ongelmia, niin kuin pitkässä juoksussa on havaittu, jopa väärinkäytösten mahdollisuuksia, joilta ei toki aina yhteiskunnassa tietysti välttyä, mutta sellaisenaan tällaiset ajatukset ja mahdollisuudet eivät saa estää hyvää tarkoitusta.

Mutta minä hyväksyn tämän vain, jos apu tulee Suomeen, ei Norsunluurannikolle. Sellaiset avustukset, jotka annetaan humanitaariseen työhön ja niistä annetaan verovähennys verottajan taholta, eivät saa mennä maan rajojen ulkopuolelle, vaan niiden täytyy olla tässä maassa käytettäväksi suomalaisten kansalaisten auttamiseen. Täällä löytyy ihan tarpeeksi auttamista. Verovähennysten kautta saatavia humanitaarisia avustuksia ei tarvitse Norsunluurannikolle kuljettaa.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään valtiovarainvaliokuntaan.

15) Lakialoite laiksi vuodelta 1999 suoritettavista sairausvakuutusmaksuista, työnantajan kansaneläkemaksusta ja työnantajan lapsilisämaksusta annetun lain 2 §:n kumoamisesta

Lähetekeskustelu

Lakialoite 124/1998 vp (Pentti Tiisanen /vas)

Toinen varapuhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin sosiaali- ja terveystieteiden valiokuntaan.

Keskustelu:

Ed. Tiisanen: Arvoisa rouva puhemies! Lakialoitteeni n:o 124 käsittelee nimenomaan eläkkeellä olevien ihmisten toimeentulon turvaamista. Se lähtee siitä, että ylimääräinen, edellisen eduskunnan ja hallituksen aikana eläkeläisille kohdistettu sairausvakuutusmaksu poistettaisiin kokonaisuudessaan.

Perustelu lakialoitteelle on se, että kaiken kaikkiaan eläkkeellä olevat ihmiset, nimenomaan pieniä ja keskiuusia eläkkeitä saavat, ovat sellainen ryhmä, joiden nettotulot alittavat asumiskulujen jälkeen välttämättömien elinkustannusten kattamiseksi tarvittavan tulotason.

Eri eläkkeensaajaryhmien käytettävissä oleviin tuloihin vaikuttavat muun muassa eläkeläisten erilaiset asumisolosuhteet, se, asuuko eläkeläinen yksityisin vai julkisin varoin ylläpidetyssä

hoitolaitoksessa vai asuuko hän itsenäisesti. Eläkkeensaajien eriaistiset toimeentulovaikeudet saattavat johtua myös heidän erilaisesta terveystilanteestaan, heidän maksamistaan hoito- ja lääkekustannuksista.

Arvoisa puhemies! Eilen varsin pitkään keskustelimme nimenomaan hoito- ja lääkekustannuksista, potilasmaksujen noususta ja siitä, että Suomi on EU-tilastossa varsin kyseenalaisella toisella sijalla Portugalin jälkeen sen suhteen, miten paljon kansalaiset itse maksavat hoidosta ja lääkkeitä potilasmaksuina ja omavastuuosuuksina. Tämä prosenttiluku on tällä hetkellä noin 23.

Tällä hetkellä tilanne on se, että eläkkeensaajien sairausvakuutusmaksu on edelleen ensi vuoden alusta 2,4 penniä korkeampi kuin palkansaajilla. Tämän eduskunnan aikana on tapahtunut edistystä asiassa. Edistys on ollut kuitenkin vaatimatonta eikä vielä tyydyttävää. Käsitteiseni mukaan eläkeläisten ylimääräinen sairausvakuutusmaksu tulisi poistaa vuoden 99 alusta lukien. Tämän vuoksi esitän kuluvaan vuoden heinäkuussa eduskunnassa hyväksytyn lain 2 §:n kumoamista.

Näin ollen, arvoisa puhemies, totean, että sairausvakuutusmaksun alentaminen ja ylimääräisen sairausvakuutusmaksun poistaminen on käytännössä veroluontoisen maksun poistamista ja tällä tavoin lisää nimenomaisesti pientä ja keskiuusia eläkkeitä saavien ihmisten käteen jäävää tuloa. Nimenomaan se on tärkeää, koska he tarvitsevat nämä markat.

Ed. Aaltonen merkitään läsnä olevaksi.

Ed. Laakso: Rouva puhemies! Kansaneläkkeen pohjaosan asteittaisen poistamisen ja taitetun eläkeindeksin ohella itse asiassa ylimääräinen korotettu sairausvakuutusmaksu on yksi niistä pääkohteista, joihin eläkeläisjärjestöt ovat kritiikkinsä kohdistaneet. On totta se, että varsin hidasta on ylimääräisen sairausvakuutusmaksun poistaminen.

Kun Ahon hallituksen aikana korotettu 3 pennin ylimääräinen sairausvakuutusmaksu otettiin käyttöön, tämän hallituksen alkuvaiheessahan eräät ministerit käyttivät puheenvuoroja, joissa asetettiin tavoitteeksi ylimääräisen sairausvakuutusmaksun poistaminen. Kuitenkin aikataulu on hidas eli vuosittain korotettu sairausvakuutusmaksu alenee vain 0,3 pennillä. Jos tätä vauh-

tia jatketaan, se merkitsee sitä, että vasta kymmenen vuoden kuluttua korotettu sairausvakuutusmaksu poistuu.

Sen takia eduskunta jo aikaisemmin hyväksyi ponnen, jossa lähtökohtana oli se, että olisi pitänyt alentaa nopeammin, vauhdikkaammin. Valitettavasti tämän yksimielisen ponnen jälkeen kuitenkin valtaosa kansanedustajista päätyi edelleenkin pitämään 0,3 pennin alennusta riittävänä.

Ed. P u h j o : Arvoisa puhemies! Ed. Tiusasen lakialoite ylimääräisen sairausvakuutusmaksun poistamisesta kokonaan eläkeläisiltä on erittäin tervetullut, koska asiaa täytyy pitää tapetilla. Tämän ylimääräisen maksun poistaminen on kovin nihkeää ja hidasta. Nykyvauhtia edeten maksu poistuisi vasta vuonna 2007, ja se ei ole oikein.

Kun vuonna 96 päätettiin viime vuoden ylimääräisistä maksuista, eduskunta yksimielisesti hyväksyi ponnen, että ainakin vuonna 98 vähennettäisiin tätä maksua peräti pennillä. Vuotta myöhemmin jo 120 edustajaa oli sitä mieltä, ettei edes pennillä voida edetä, vaan hidastettiin maksun poisto 0,3 pennin vähennystahtiin vuosittain. Tämä ei millään muotoa ole oikein. Kun eri puolilta kuulee varsinkin eläkeläisiltä tästä asiasta, tämä on heille erittäin kiperä ja periaatteellinen kysymys, että he ovat eriarvoisessa asemassa kuin muut kansalaiset. Toivon mukaan ensi vuonna päästään jo nopeutettuun tahtiin, että saadaan tämä maksu nopeammin pois, jollei kokonaan.

Ed. R ä s ä n e n : Arvoisa puhemies! Ed. Tiusasen aloite on sinänsä kannatettava ja kohentaisi eläkeläisten taloudellista asemaa, mutta ajoitus aloitteelle on erikoinen, kun juuri eilen vasemmistoliitto yhdessä muiden hallitusryhmien kanssa oli leikkaamassa tältä samalta eläkeläisryhmältä kansaneläkkeen pohjaosaa. Mielestäni eilinen leikkaus oli periaatteellisella tasolla vielä vakavampi ongelma eläkejärjestelmän kannalta, koska se heikentää kansaneläkejärjestelmän asemaa ja siten ikääntyneiden, varsinkin keskituloisten, henkilöiden perustulomallia. Mutta joka tapauksessa pidän hyvänä, että ed. Tiusanen on ottanut tämän ongelman esiin ja tuonut aloitteensa eduskunnan keskusteltavaksi.

Ed. A i t t o n i e m i : Rouva puhemies! Ed. Tiusasen aloite totta kai on hyvä, mutta se on

populistinen niin kuin meidän monen muun ja kaikkienkin esitykset täällä politiikassa tahtovat olla vähän sellaisia. Hän tietää varsin hyvin, että tällä ei ole mitään menestymisen mahdollisuuksia, mutta tällä on ainoa hyvä puoli se, että asiaa tietysti pidetään esillä.

Teidän olisi, ed. Tiusanen, kun te olette käsitkseni mukaan vasemmistoliitossa hyvin vahvassa asemassa oleva henkilö, pitänyt ajaa ajat sitten asiaa sillä tavalla, että vasemmistoliitto tekee siitä hallituskysymyksen, toisin sanoen se vaatii tämän poistamista tai te lähдете hallituksesta, niin kuin aikanaan SMP teki vuonna 89 kansaneläkeuudistuksen neljännestä vaiheesta hallituskysymyksen ja lähti hallituksesta, koska oli kerran sillä tavalla sanonut. Se vaatii aikamoista rohkeutta, paljon enemmän rohkeutta kuin joittenkin kirjallisten kysymysten tai lakialoitteiden tekeminen täällä. Pistäkää, ed. Tiusanen, ranttaliksi ja pistäkää hallitus matalaksi, jos teidän oikeutettuja vaatimuksianne köyhien ihmisten avusta ja auttamisesta ei toteuteta!

Ed. P u h j o (vastauspuheenvuoro): Puhemies! Ed. Aittoniemi mainitsi, että ed. Tiusasen aloite on populistinen. Olen tässä asiassa täydellisesti eri mieltä. Kun meillä kerta eduskunnassa on erittäin laaja mielipide siitä, että tämä asia on korjattava, tämä ei voi olla silloin mitenkään populistinen aloite. Tässä on täysi asia takana, joten nyt tuli sanotuksi väärä ilmaus ed. Tiusasen aloitteesta.

Ed. L a a k s o : Rouva puhemies! Yhdyn siihen kritiikkiin, mitä ed. Räsänen kohdisti hallitukseen ja myös vasemmistoliiton linjauksiin, mitä tulee pohjaosan poistamiseen. Haluan kuitenkin todeta sen, että vasemmistoliitto hallitusneuvotteluissa, vaikkakin se hyväksyi hallitusohjelman, yritti estää pohjaosan leikkauksen toteutumisen.

Mielestäni, ed. Räsänen, ei ole oikein, että te kohdistatte kritiikin ed. Tiusaseen, koska eilen äänestyksessä ed. Tiusanen, samoin kuin eräät muutkin vasemmistoliiton kansanedustajat, äänesti pohjaosan leikkausta vastaan.

Ed. T i u s a n e n : Arvoisa rouva puhemies! Tyydyn tässä vaiheessa nyt kiittämään ed. Aittoniemeä kannustuksesta ja rohkaisusta hallituksen suuntaan liittyvässä kysymyksessä. Aivan niin kuin ed. Puhjo totesi, en minä tietenkään voi ajatella, että eduskunta kokonaisuudessaan,

täysistunto, olisi populistinen, kun se on hyväksynyt mainitun ponnin, joka on saman suuntainen kuin tekemäni lakialoite. Kun muistelitte vuotta 89, kysymme nyt, missä on SMP. Kuitenkin sitä henkeä löytyy täällä salissa, ja sitä edustaa ed. Aittoniemi positiivisella tavalla.

Ed. Holopainen: Puhemies! Kuten on todettu, Ahon hallitus säati ylimääräisen raippaveron muiden raippojen lisäksi eli ylimääräisen sairausvakuutusmaksun, joka oli 3 penniä, ja tuosta 3 pennistä nyt on saatu tämän vuoden aikana vajaa penni pois eli 0,7 ja ensi vuodelle on varattu vain 0,3 pennin vähennys eli yhteensä penni.

Ed. Puhjo totesi 0,3 pennin vauhdista, että tätä menoa on vasta vuonna 2007 saatu pois kokonaan kyseinen raippaveron. Tietenkään tämä poisto ei koske muuta kuin tulevaa talousarviovuotta.

Toisten puhujien lailla totean, että tämä raippaveron pitäisi pystyä vihdoin ja viimein poistamaan, mutta tietenkään en usko, että tämä lakialoite menee vielä tässä eduskunnassa toteutukseen, joten jää toiveita vielä seuraavallekin eduskunnalle ja hallitukselle.

Ed. Räsänen: Arvoisa puhemies! En todellakaan huomannut, että ed. Tiusanen eilen äänesti kansaneläkkeen pohjaosan leikkausta vastaan, joten ed. Laakson minulle osoittama moite oli aivan aiheellinen. Olen pahoillani, että kohdistin kritiikkini ed. Tiusaseen. Hän näyttää olevan varsin johdonmukainen ainakin tältä osin eläkeläisten suhteen ja eläkepolitiikan suhteen, mutta tietysti tämä ongelma on eduskunnassa valitettavasti laajemmin nähtävissä muissa hallitusryhmissä ja myös vasemmistoliitossa.

Ed. Aittoniemi: Rouva puhemies! SMP menehtyi taistelussa köyhien ja raskautettujen puolesta. Näinhän sille kävi.

Mutta mitä tulee tähän asiaan vielä, jos eduskunta on tehnyt ponnin, että se edellyttää, ja tämä paikka on se, joka Suomessa viimeisenä päättää asioista, niin miksi me emme sitten toteuta sitä pontta ja poista sairausvakuutusmaksua? Ainoa mahdollisuus tämän asian liikkeelle saamiseen on sillä, että te käännytte Outi, Suvi Siimeksen, vai mikä on nykyisin teidän puheenjohtajanne nimi, puoleen ja esitätte ankaran vaatimuksen siitä, että nyt lähdetään hallituksesta, jollei eduskunnan tahtoa toteuteta, taikka sitten toteutetaan.

Ed. Laakso: Rouva puhemies! Monet, myös eläkeläisjärjestöt, ovat saaneet sen käsityksen, että eläkeläisten ylimääräistä sairausvakuutusmaksua on alennettu 0,7 pennillä. Näin ei ole tapahtunut, ed. Holopainen. Täytyy muistaa se, että tänä vuonna ylimääräinen sairausvakuutusmaksu aleni 0,3 pennillä. Se oli viime vuonna 3 penniä. Se aleni 0,3 pennillä. Ensi vuonna sitä on tarkoitus taas ensi vuoden alusta alentaa 0,3 pennillä. Kaikkien sairausvakuutusmaksua, ei vain eläkeläisten vaan kaikkien sairausvakuutusmaksua, on lisäksi alennettu 0,4 pennillä. Ylimääräistä sairausvakuutusmaksua eläkeläisten osalta on alennettu 0,3 pennillä. Kaikkien sairausvakuutusmaksua, tässä ohessa myös eläkeläisten, mutta ei ylimääräistä sairausvakuutusmaksua, on alennettu 0,4 penniä. Myös eläkeläisjärjestöt tekevät saman virheen hyvin usein. Tämä aikataulu on todella niin hidas, että jos tätä aikataulua jatketaan, kestää kymmenen vuotta ennen kuin ylimääräinen sairausvakuutusmaksu poistuu.

Ed. Tiusanen: Arvoisa rouva puhemies! Ed. Laakson esille ottamaan väärinkäsitykseen, joka myös on eläkeläisjärjestöissä tullut esiin, syynä osittain on varmasti niin sanottu Sailaksen kirje, jonka hän on lähettänyt eri järjestöille. Sattuinkin olemaan tänään kahdentoista maissa erään eläkeläisjärjestön tilaisuudessa, ja siellä oli tämä kirje esillä. Siinä nimenomaan esitetään nämä prosentit, niin kuin todettiin aikaisemmissa puheenvuoroissa. Mutta ed. Laakso on valitettavan oikeassa tässä asiassa. Niin kuin itse totesin, aloitteen perusteluissa on, että ensi vuoden alusta 2,4 prosenttiyksikköä ylimääräistä sairausvakuutusmaksua on edelleenkin eläkeläisillä. Tässä on sekoitettu yleinen alenema ja nimenomaan tämä epäoikeudenmukaisuus eli ylimääräinen sairausvakuutusmaksu.

Ed. Aittoniemelle haluaisin todeta, että todella puheenjohtajamme nimi on Suvi-Anne Siimes. Hän on ministerinä, aivan oikein. On tietysti aivan selvää, että mainitsemianne paineita pitäisi olla enemmän. Näen tässä salissa useammankin kansanedustajan, muun muassa kansanedustaja Vähänäkin, joka myös on yhtynyt nimenomaan tämän tyyppisiin lakialoitteisiin. Uskon, että meitä on useampiakin. Ed. Juurolan lakialoite oli vastikään täällä esillä, joka liittyi kahteen kertaan tapahtuneeseen kansaneläkkeen perusosan leikkaukseen. Nämä asiat ovat moninaisia, arvoisa puhemies, ja olemme laajalla rintamalla liikkeellä.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään sosiaali- ja terveysvaliokuntaan.

16) Lakialoite laiksi tuloverolain 31 §:n muuttamisesta

Lähetekeskustelu

Lakialoite 136/1998 vp (Jaakko Laakso /vas)

Toinen varapuhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin valtiovarainvaliokuntaan.

Keskustelu:

Ed. Laakso: Rouva puhemies! Tuloverolain 29 §:n mukaan verovelvollisilla on oikeus vähentää tuloistaan niiden hankkimisesta tai säilyttämisestä johtuneet menot. Verovelvollisen maksettavaksi tuomittua vahingonkorvausta ei ole mainittu tämän lainkohdan, tämän 31 §:n, esimerkkiluettelossa. Oikeuskäytännössä on kuitenkin useita tapauksia, joissa verovelvollisen maksettavaksi tuomittu vahingonkorvaus on ollut vähennyskelpoinen tulonhankintameno. Oikeuskäytännön perusteella on siis mahdollista, että pankkikriisin selvittämisen yhteydessä maksettavaksi määrätty vahingonkorvaukset ovat tulonhankkimisesta aiheutuneina menoina vähennyskelpoisia verotuksessa.

Vastatessaan 22 päivänä joulukuuta 1995 kansanedustaja Esko Seppäsen tekemään eduskuntakyselyyn ministeri Arja Alho totesi, ettei hallitus suunnittele muutosta tuloverolakiin, vaikka lain nykyinen tulkinta mahdollistaa sen, että todellakin pankkikriisin yhteydessä tuomitut voivat vähentää verotuksessaan vahingonkorvauksen. Ministeri Alho totesi silloin vastauksessaan ed. Seppäselä, että jos pankkikriisiin liittyvien vahingonkorvausten vähentäminen haluttaisiin ehdottomasti kaikissa tapauksissa kieltää, asiasta olisi otettava nimenomainen säännös lakiin. Tällainen muutos ei ollut suunnitteilla ministerin mukaan, sillä tulojen hankkimisesta aiheutuneiden menojen vähennyskelpoisuus tuli jatkossakin ratkaista hänen mielestään joustavasti tapaus kerrallaan. Tämä ed. Seppäsen kysely syntyi siksi, että STS:n entinen johtaja Olavi Aav oli voinut vähentää hänelle tuomitun vahingonkorvauksen verotuksessa.

Haluan, rouva puhemies, korostaa sitä, että ensimmäistä kertaa kysymys tuloverolain sellai-

sesta muuttamisesta tai sellaisesta tulkinnasta, joka ei antaisi pankkikriisin yhteydessä vahingonkorvauksiin tuomituille pankinjohtajille oikeutta vähentää vahingonkorvausta veroista eli mahdollisuutta panna vahingonkorvaukset muiden veronmaksajien maksettaviksi, oli eduskunnassa esillä siis jo vuonna 1995. Meillä on ollut monta vuotta aikaa korjata tämä epäkohta, mutta kuten totesin, kun ensimmäisen kerran tämä asia nousi eduskunnassa esille, silloin ministeri Arja Alho totesi, että hallituksella ei ole tällaista muutosta suunnitteilla.

Asia on ollut myöhemminkin esillä, ja haluan tässä yhteydessä korostaa sitä, että itse otin saman asian esille, ennen kuin niin sanotusta Sundqvist-tapauksesta oli minkäänlaista tietoa, ja kysyin tätä uudelleen hallitukselta ja tein myöskin lakialoitteen, jossa asia olisi korjattu. Sen takia oikeastaan voidaan sanoa näin, että ei voinut tulla kenellekään yllätyksenä, että nyt entinen pankinjohtaja Sundqvist on voinut vähentää hänelle tuomitun 1,2 miljoonan markan vahingonkorvauksen vuoden 1997 verotuksessa. Eli tämä ei ole uusi asia sen paremmin hallitukselle kuin eduskunnallekaan, vaikka esimerkiksi julkisuudessa monet eivät näytä lainkaan tietävän, että tällainen mahdollisuus on olemassa tai että eduskunnassa tätä asiaa olisi käsitelty. Korostan sitä, että eduskunnan valtiovarainvaliokunta on käsitellyt tätä asiaa muun muassa lakialoitteeni pohjalta ja hallitus on käsitellyt asiaa useampaankin otteeseen sille tehtyjen kysymysten pohjalta. Mutta mitään tässä asiassa ei ole tapahtunut.

Kun sain vastauksen myöhemmin viime vuonna tästä asiasta tekemääni eduskuntakyselyyn, sain tämän vastauksen lokakuussa 1997, ja sattuneesta syystä tähän kyselyyn vastasi uusi veroministeri Jouko Skinnari. Myös hän totesi, että oikeuskäytännön perusteella on mahdollista, että pankkikriisin selvittämisen yhteydessä maksettaviksi määrätty vahingonkorvaukset ovat tulon hankkimisesta aiheutuneina menoina vähennyskelpoisia verotuksessa. Kuitenkin hänen vastauksensa poikkesi ministeri Alhon vastauksesta, jossa ministeri Alho siis totesi, ettei hallitus aio ryhtyä mihinkään toimenpiteisiin asian osalta. Ministeri Skinnari totesi, että hallitus tulee seuraamaan tilannetta ja ryhtyy tarvittaessa lainsäädäntötoimenpiteisiin. Näin hän vastasi siis 21 päivä lokakuuta 1997. Mutta mihinkään toimenpiteisiin ei tämän jälkeen ryhdytty, ei mihinkään.

Itse asiassa hallituksen ja valtiovarainministeriön tulkinta näyttää olevan se, että jokaisessa yksittäistapauksessa verottajan tehtävänä on sel-

vittää, miten vahingonkorvaus liittyy henkilön tulonhankkimistoimintaan. Tämän verotusratkaisun tekee se verovirasto, jonka alueella on verovelvollisen kotikunta. Eli vastuu siitä, että pankkikriisin yhteydessä vahingonkorvauksiin tuomitut pankinjohtajat voivat vähentää verotuksessa vahingonkorvaukset, panna muiden piikkiin vahingonkorvauksensa, ikään kuin työnnetään pois poliittisesta vastuusta. Se työnnetään verottajan vastuulle.

Nyt me tiedämme, minkälaisen tulokinnan verottaja on vuoden 97 verotuksessa tehnyt entisen pankinjohtajan Ulf Sundqvistin vahingonkorvauksen osalta. Julkisuudessa olleiden tietojen mukaan verottaja on pitänyt tätä vahingonkorvausta sellaisena tulonhankinnasta aiheutuvana menona, joka voidaan vähentää verotuksessa.

Kun tämä asia nousi julkisuuteen, ministeri Skinnari ilmoitti, että olen tänään ollut yhteydessä veroviranomaisiin; tänään on harkittu veroväliä; tänään on tehty sitä ja tätä. Aikaa tässä kysymyksessä, rouva puhemies, on ollut neljä vuotta, neljä vuotta. "Tänään" on ryhdytty toimenpiteisiin. Täytyy sanoa, että en oikein tiennyt, itkeäkö vai nauraa tässä asiassa.

Tästä syystä, kun asia ei ole edennyt — ja valtiovarainvaliokunnan verojaoston puheenjohtaja ed. Kimmo Sasi voi varmasti selvittää niitä lakiteknisii ongelmia, jotka liittyvät itse mahdolliseen lainmuutokseen — olen tehnyt uuden lakialoitteen tuloverolain 31 §:n muuttamisesta. Tässä uudessa lakialoitteessani ehdotetaan tuloverolain muuttamista niin, että elinkeinotoiminnassa valtiolle vahinkoa aiheuttaneet eivät voisi saada verotuksellista etua, mikäli aiheutettu vahinko on tuottanut verovelvolliselle henkilökohtaista taloudellista etua tai se on aiheutettu teolla, joka on johtunut törkeästä tuottamuksesta.

Minun on aika vaikea ymmärtää sitä, että kun tein ensimmäisen lakialoitteen tästä kysymyksestä ja kun valtiovarainvaliokunnan verojaosto kävi tätä lakialoitettani ilmeisestikin lävitse, niin todettiin, että se ei ole lakiteknisesti toteuttamiskelpoinen. Mutta samanaikaisesti valtiovarainministeriössä ei ryhdytty esimerkiksi sellaisiin toimiin, joilla olisi ikään kuin voitettu nämä lakitekiset ongelmat. Minkäänlaista apua tai neuvoa ei valtiovarainministeriön taholta ole tullut, jotta tämä kiistaton porsaanreikä ja epäoikeudenmukaisuus, jonka kansalaiset kokevat aika isoksikin vielä, voitaisiin korjata.

Sen takia olen nyt yrittänyt uudessa aloitteesani ottaa huomioon ne näkökannat, mitä vero-

ministeri Skinnari omissa puheenvuoroissaan eduskunnassa on tuonut esille. Hänhän on viittä muun muassa verohallituksen erään työryhmän työskentelyyn ja tässä yhteydessä nimenomaan siihen, että mikäli aiheutettu vahinko on tuottanut verovelvolliselle henkilökohtaista taloudellista etua, vahingonkorvausta ei voitaisi pitää verovähennyskelpoisena.

Toivon, että aloitteestani syntyy keskustelu siitä, millä tavalla tämä ongelma voidaan ratkaista, sillä onhan aika kohtuuton tilanne, että henkilö, joka on tuomittu 1,2 miljoonan markan korvaukseen ja jonka on todettu hyötynneen 1,5 miljoonaa markkaa holtittomasta lainanannosta henkilökohtaisesti, voi tuloverolain nykyisen tulokinnan mukaan vielä vähentää 0,7 miljoonaa markkaa hänelle tuomitusta vahingonkorvauksesta verotuksessa.

Ed. S a s i : Arvoisa puhemies! Mielestäni ed. Laakso on tehnyt tällä kertaa varsin hyvää ja perusteellista työtä.

Ongelmahan tällä hetkellä tuloverotuksessa on se, että vahingonkorvauksen vähennyskelpoisuus perustuu lain yleiseen säännökseen siitä, että tulon hankkimisesta ja säilyttämisestä aiheutuneet kustannukset ovat vähennyskelpoisia. Säännös sinänsä on hyvä, mutta mitä vahingonkorvauksiin tulee, niin tällä hetkellä olemme täysin oikeuskäytännön varassa, missä tilanteessa vähennysoikeus on olemassa ja missä ei.

Mielestäni oikeuskäytäntö on suhteellisen oikeaan osunutta sinänsä, mutta mielestäni olisi kyllä tarpeita sinänsäkin siihen, että lainsäädäntöä kehitettäisiin niin, että tuota vahingonkorvauksen vähennyskelpoisuutta myös pyrittäisiin lailla säätämään. Mielestäni ne periaatteet, joita ed. Laakso aloitteessaan tuo, ovat oikean suuntaisia eli se, että on perusteena teko, jossa on tahallisuus tai törkeä tuottamus tai saatu henkilökohtaista taloudellista etua. Mitä tähän aloitteeseen tulee, mielestäni pitäisi kuitenkin harkita sitä, pitäisikö kummankin edellytyksen täytyä eli siis on saatu etua, plus törkeä huolimattomuus.

Mitä tulee tähän säännökseen, täällä puhutaan siitä, että vahingonkorvaus on tullut elinkeinotoiminnassa. Jos näin on, se saattaa aiheuttaa ongelmia Sundqvistin tapauksessa, ja siitä syystä ehkä täytyy katsoa, että myös ansiotoiminta luetaisiin tähän mukaan, mutta se on asia, jota täytyy ehkä hieman tarkemmin selvittää.

Mitä tulee takautuvaan verolainsäädäntöön, siitä täytyy sanoa, että periaatteessa esimerkiksi

takautuva verolainsäädäntö ei ole hyvää, vaan lähtökohtana pitäisi olla sen, että jokaisen tulisi tietää verosäännökset sillä hetkellä, kun hän toimii, eikä tilanne verotuksessa jälkikäteen muuttuisi.

Mutta joka tapauksessa mielestäni tässä on tehty sen verran hyvää työtä, että kun ensi vuoden tuloverolakeja harkitaan, siinä yhteydessä tulee myös valtiovarainministeriön lausunto tämän aloitteen osalta pyytää ja arvioida sitten, onko tämä aloite toteuttamiskelpoinen ja mahdollisesti millä muutoksilla.

Ed. Aittoniemi: Rouva puhemies! En halua olla Sundqvistin asianajaja, mutta suhtaudun tähän asiaan ihan kylmästi ja ajatellen. Katsotaan näitä ed. Laakson lakiesityksen kahta kohtaa: 1) ” -- mikäli aiheutettu vahinko on tuottanut verovelvolliselle henkilökohtaista taloudellista etua -- ” Jos katsotaan Sundqvistin tapausta, minä en tiedä, aiheuttiko se hänelle taloudellista etua. Minä olen siis tyhmä siinä asiassa. Mutta ei ole kai näytetty, että se olisi tuottanut hänelle taloudellista etua. Saattaa olla, että on tuottanut. (Ed. Sasi: 1,5 miljoonaa myyntivoittoa!) — Myyntivoittoa? No, silloin jos se on tuottanut, silloinhan on tietysti paikallaan.

Sitten 2): ” -- se on aiheutettu teolla, joka on johtunut törkeästä tuottamuksesta. ” Tuomioistuinnan käsittelee tätä asiaa Sundqvistin osalta. Jos siinä todetaan rikos, silloin minun käsitykseni mukaan ei ole mitään perusteita nykyisinkään voimassa olevan lain perusteella, jossa kuitenkin jokainen tapaus perustuu verottajan tulkintaan. Jos vahinko on aiheutettu rikollisella teolla, ei hän siitä tuomitua vahingonkorvausta voida vähentää verotuksessa. Ei laki näin hullu voi olla minun mielestäni ollenkaan.

Tämä ensimmäinen kohta jää epäselväksi tai ei oikeastaan epäselväksi. Jos ed. Sasi tällä tavalla tietää, että hänen on katsottu saaneen taloudellista etua tällä tavalla, silloinhan tietysti tämä ensimmäinen kohta on paikallaan, mutta kovin helppo tämä asia ei sellaisenaan kyllä ole verottajankaan kannalta ja yleensä verotuslakien, tämänkään lain, pohjalta. Jos asia tehdään ehdottomaksi, silloin saattaa tulla vääryys toiseen suuntaan. Jos se taas tehdään liian väljäksi, silloin sundqvistit saavat siihen omat porsaanreikensä.

Ed. Laakso: Rouva puhemies! Haluan vielä korostaa sitä, että kun otin tämän asian ensimmäisen kerran esille eduskunnassa, asialla ei ollut

mitään tekemistä Sundqvistin kanssa. Silloin emme tienneet koko asiasta vielä yhtään mitään. Tämä on siis irrallinen nimistä. Kysymys on periaatteesta, siitä, voidaanko ajatella, että todellakin pankkikriisin yhteydessä vahingonkorvauksiin tuomitut voivat panna muiden maksettavaksi nämä vahingonkorvaukset verovähennysten kautta.

Ed. Sasille toteaisin sen, että toivon, että valtiovarainvaliokunnan verojaosto tekee parhaansa ja myöskin työstää aloitetta sillä tavalla, että kansalaisten selväksi epäoikeudenmukaisuudeksi kokema epäkohta voitaisiin korjata.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään valtiovarainvaliokuntaan.

17) Lakialoite laiksi raskauden keskeyttämisestä annetun lain 5 a §:n kumoamisesta

Lähetekeskustelu

Lakialoite 137/1998 vp (Päivi Räsänen /skl ym.)

Toinen varapuhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin sosiaali- ja terveystieteiden valiokuntaan.

Keskustelu:

Ed. Räsänen: Arvoisa rouva puhemies! Lääketieteen nopea kehitys haastaa myös eduskunnan tarkentamaan lainsäädäntöä pienten keskosten ihmisarvoisen hoidon ja toisaalta samaan ikään ajoittuvien myöhäisten raskaudenkeskeytysten välisen eettisen jännitteen vuoksi. Lakialoitteeni, joka nyt on käsitellyssä, on saanut varsin myönteisen vastaanoton. Sen allekirjoittajia löytyy kaikista puolueista yhteensä 107 edustajaa, joiden joukossa ovat miltei kaikki lääkärkansanedustajat.

Lakiehdotuksessa esitetään kumottavaksi aborttilakiin vuonna 85 lisätty ja vuoden 86 alusta voimaan tullut niin sanottu eugeninen pykälä, jonka nojalla raskaus voidaan keskeyttää aina 24. raskausviikon loppuun saakka epäiltäessä sikiön vammaisuutta tai sairautta. Vuonna 70 tehdyssä aborttilaissaahan raskaudenkeskeytyksen ehdottomaksi takarajaksi säädettiin 20. raskausviikon loppu eli raskauden puoliväli, missä se on edelleenkin esimerkiksi sosiaalisten syiden vuoksi tai vaikkapa raiskauksen perusteella tehdyssä keskeytyksessä.

Tuolloin, vuonna 85, vammaisjärjestöt, esimerkiksi Kynnys ry, vastustivat lainmuutosta vedoten terveiden ja sairaiden sikiöiden eriarvoiseen asemaan. Lainmuutoksesta käydyn keskustelun yhteydessä kehitysvammaiset antoivat oman julkilausumansa, joka alkoi näin: "Meillä on oikeus elämään. Jos olisimme saaneet päättää, kyllä itse olisimme halunneet syntyä."

Muutoksen tarvetta perusteltiin silloisten sikiödiagnostisten menetelmien ongelmilla. Vastaukset lapsivesitutkimuksissa mahdollisesti paljastuvasta kromosomipoikkeavuudesta saatiin usein vasta 20. raskausviikon paikkeilla, jolloin aborttia ei enää ennätetty suorittaa. Nykyisin tutkimuskäytännöt ovat muuttuneet ja tulokset saadaan varhaisemmassa raskauden vaiheessa. Kromosomipoikkeavuuksienkin seulonnassa käytetään nykyisin varhaisraskauteen kohdistuvia ultraääniseulontatutkimuksia sekä veriseulontaa. Aivan viime aikoinahan on havaittu se, että Downin syndrooma voidaan jo noin 12. raskausviikon paikkeilla havaita sikiön korostuneesta niskapoimusta.

Lainmuutosta koskeneen hallituksen silloisen esityksen perusteluissa vedottiin erittäin vaikeiden sikiöepämuodostumien aiheuttamaan henkiseen järkytykseen synnyttävällä naisella. Itse asiassa ainoa esimerkki, jota tuolloisessa hallituksen esityksessä ja sen perusteluissa käytettiin, oli harvinainen ja lapsen elinkyvyyttömyyden aiheuttava aivojen täydellinen puuttuminen. Lainmuutoksen yhteydessä myös valiokunta korosti mietinnössään, että raskauden keskeyttämiseen oikeuttavana vaikeana sairautena tai ruumiinvammana voidaan pitää lähinnä tätä keskushermoston vajavuutta tai yleistä elinkyvyyttömyyttä, eli puhuttiin erittäin vaikeista sairauksista.

Haluan kuitenkin korostaa sitä, että tämän pykälän nojalla ja ylipäänsä tämän eugeenisen indikaation perusteella tehdyissä raskaudenkeskeytyksissä valtaosa koskee huomattavasti lievemmin sairaita lapsia, kuten Downin syndroomaa sairastavia sikiöitä. Monet teistä tunnette hyvinkin Downin syndroomaa sairastavia lapsia. Hehän sinänsä ovat ihan yhtä lailla tasapainoisia ja onnellisia ihmisiä kuin muutkin eivätkä itse kärsi poikkeavuudestaan. He eivät myöskään yleensä vaadi kallista laitoshoidtoa vaan pärjäävät kotihoidossa muiden lasten tavoin.

Lain tarkoitus niin sen perustelujen kuin valiokunnan mietinnön pohjalta onkin mielestäni jonkin verran ristiriidassa nykykäytännön kanssa, jossa Downin syndrooma muodostaa suurimman yhtenäisen diagnoosiryhmän keskeytysten

joukossa. Downin syndrooma diagnoosina ei ole kaikkein yleisin syy eli yli puolet tapauksista ei ole näitä diagnooseja, mutta se on joka tapauksessa suurin yhtenäinen ryhmä ja merkitsee noin neljänneistä kaikista näistä diagnooseista.

Näillä perustein keskeytyksiä tehdään noin 200—250 vuosittain, ja tästä määrästä vain noin 10 sikiöllä on lain perusteluissa mainittu elinkyvyyttömyyden aiheuttava aivojen täydellinen puuttuminen. Tähän yhteyteen vielä haluan sen verran todeta, että nykyisin myös aivojen täydellinen puuttuminen voidaan havaita selvästi ennen 20. raskausviikon ikää, koska tämä on sellainen kehityshäiriö, joka näkyy erittäin hyvin ja varhaisessa vaiheessa ultraäänitutkimuksen avulla. Eli aivojen puuttumista ajatellen ei tarvita tätä 24 viikon poikkeusrajaa.

Valiokunta korosti myös sitä, että raskauden keskeyttämisen ehdottomana takarajana on pidettävä sitä ajankohtaa, jossa lapsella on parhaisissa mahdollisissa olosuhteissa kyky säilyä hengissä äidin ruumiin ulkopuolella, eli sikiön niin sanottua elinkelpoisuusrajaa. Tuossa vaiheessa sikiön elinkelpoisuusraja oli todellakin tämä 24. raskausviikon loppu eli ei ollut yhtään lasta, joka olisi syntynyt tätä nuorempana ja jäänyt henkiin.

Keskoshoidon edistyessä on tultu tilanteeseen, jossa aborttirajaa, nykyistä takarajaa, varmuudella nuorempia sikiöitä voidaan pitää hengissä kehittyneen tekniikan ansiosta. Eli meillä on jo 22. ja myös 23. raskausviikolla syntyneitä lapsia, jotka ovat jääneet eloon kehittyneen keskoshoidon ansiosta. Heitä on jo, 4—5 vuoden ikäisiä aivan terveitä lapsia, keskuudessamme.

Lisäksi Who:n suosituksen mukaisesti nykyisin 22. raskausviikolla syntynyt tai 500:aa grammaa painavampi rekisteröidään lapseksi, syntyy-pä hän elävänä tai kuolleena. Ajattelen, että on kovin ristiriitaista se, jos lapseksi rekisteröityjä abortoidaan, kun nämä leikkaavat toisensa, elinkelpoisuusraja ja toisaalta abortin takaraja.

Eli valiokunnan mietinnön lausuma vuodelta 85 abortin ehdottomasta takarajasta on ristiriidassa kyseisen pykälän kanssa keskoshoidon nopean edistymisen vuoksi. Keskushoito on edelleen edistymässä. Keskustelin pari viikkoa sitten Helsingin yliopistollisen keskussairaalan Lastenklinikan ylilääkärin kanssa, joka sanoi, että ei mene monta vuotta, kun ollaan jo siellä 20. raskausviikon paikkeilla ja pystytään sillä viikolla syntyneitä lapsia jo pitämään hengissä.

Aivan käytännön lääkärintyössä tämä ongelma tulee vastaan tuon tuostakin. Kyllä lääkärit

ja terveydenhoitohenkilökunta asian hyvin ymmärtävät ja ovat siitä huolestuneita. Eihän ole oikein, että abortti tehdään niin myöhäisessä vaiheessa, että abortoitu lapsi voisi jäädä eloon, jos hänet siirrettäisiin viereisessä huoneessa olevaan keskoskaappiin.

Myös naisen kannalta abortti on sitä traumaattisempi kokemus, mitä myöhemmin se tehdään. Yli 20-viikkoisessa raskaudessa kohtu on jo iso ja päälle näkyvä. Sukulaiset ja naapurit ovat usein jo huomanneet ja tietävät vauvan odotuksesta. Lapsi potkii kohdussa, ja äiti joutuu tekemään suuremman surutyön luopuessaan lapsesta, johon hän on jo kiintynyt pidemmällä ajalla. Viime aikoina onkin kiinnitetty huomiota aivan yleisellä tasolla raskauden keskeytyksen aiheuttaman masennuksen ja jopa viisinkertaisen itsemurhariskin ongelmaan suomalaisten tuoreitten, kansainvälisestikin arvostettujen tutkimusten ansiosta. Väitän, että naisen ja perheen kannalta on helpotus, jos näihin vaikeisiin valintatilanteisiin ei jouduta enää 20. raskausviikon jälkeen.

Puhetta on ryhtynyt johtamaan puhemies Uosukainen.

Ed. Alaranta: Arvoisa rouva puhemies! Meillä on omat perinteemme tässä kansanedustajan työssä, niin kuin omat periaatteemme, ja itselläni on ollut sellainen perinne ja periaate, että kun keskustellaan aborttilainsäädännöstä, olen yrittänyt erään näkökulman siihen keskusteluun tuoda. Voi mielellään tänäänkin todeta, että kun ed. Räsänen on tehnyt lakialoitteen, tilaisuus puheenvuoron käyttämiseen on. Tietysti olisi voinut tehdä itsekin tällaisia aloitteita. Minä olen kuitenkin vuosien varrella tullut yhä varovaisemmaksi. Se on varmaan vanhuutta. Nuorena on rohkea ja viisas, vanhempana varovainen ja vähemmän viisas, kun oppii huomamaan, kuinka monet asiat vaikuttavat näihin elämän ilmiöihin.

Raskauden keskeyttäminen ja siitä keskusteleminen on myöskin tällainen vaikea aihealue, ja itse olen vierastanut kaikin tavoin tällaisen asian politisoimista enkä millään usko enkä tarkoita, että ed. Räsänenkään sitä tekisi. Sehän näkyy aloitteen allekirjoitussivusta, kun täällä on ehkä kaikkien eduskuntaryhmien edustajien nimiä. Laskujeni mukaan 107 kansanedustajaa on tämän allekirjoittanut.

Kun me puhumme raskauden keskeyttämisestä, minusta on tärkeää todeta tämän aiheen ja asian vaikeus siksikin, ettemme antaisi sellaisia signaaleja ja viestejä, että syyllistämme niitä ihmisiä, jotka omista periaatteistaan lähtien ovat päätyneet joihinkin muihin ratkaisuihin kuin niihin, joita me suosittelemme. Jokainen äiti kai lähinnä ja varmasti usein myös isä joutuu tämän asian itse ratkaisemaan ja kivut kantamaan, jotka ratkaisusta ehkä aiheutuvat. Mutta tällä asialla on se lähtökohta myös, johon ed. Räsänen puheenvuorossaan viittasi, että annamme oikeuden elämään myös silloin, kun me itse saatamme epäroida, onko se olemassa.

Olen ennenkin täällä maininnut, että kaipaamme usein eduskunnassa Kalle Könkkölää, joka istui eduskuntauransa viimeisessä penkkirivissä pyörätuolissaan. Hänelläkin oli se perinne, kun puhuttiin aborttilaista, että hän aina vastusti niin sanottua valikoivaa aborttia, josta nyt puhumme, korosti sitä, että hänellä ei esimerkiksi ole uskonnollisia perusteita tälle käsitykselle, hänellä on vain oman elämänsä ja elämäkokemuksensa tuomat perusteet, joista aivan äskettäin eutanasiakeskustelun yhteydessä Kalle Könkkölä lausui julkisuudessa mielipiteitään.

Joudumme tässä yhteydessä kysymään aina uudestaan, milloin elämä alkaa. Meillä Suomessa on yleinen periaate, lainsäädännössäkkin omaksuttu, se, että se alkaa synnytystapahtumasta. Mutta on paljon maita, joissa ymmärretään, että elämä alkaa silloin, kun se alkaa, hedelmöityksestä. Jos tämän lähtökohdan omaksumme, joudumme alleviivaamaan ed. Räsänen mainitsemää periaatetta, että meidän pitäisi antaa oikeus elämään. Erikoisen vavahduttava oli tietysti hänen mainitsemansa kehitysvammaisten viesti, kuinka he kokevat, että heillä on oikeus elämään.

Ed. Räsänen on lakialoitteen perusteluissa puhunut Downin syndrooma-lapsista. Minä vähän vierastan ilmaisua "sairastavia lapsia". Downin syndrooma ei kai ole sairaus siinä merkityksessä, mitä sairaudella yleensä käsitetään. He ovat terveitä, iloisia ja onnellisia ihmisiä.

Minulle tulee tässä mieleen eräs suuri kokous, jossa sain olla puhujana, kun noin 500 eri tavalla kehitysvammaista lasta, nuorta, aikuista ja heidän omaistaan oli koolla. He lauloivat siellä laulun, joka oli minulle tuntematon, mutta varmaan monille muille edustajille tuttu. Kirjoitin muistiin siitä erään säkeistön, kun se suuri joukko iloisien ja onnellisten näköisenä lauloi tällä tavalla: "En päivääkään vaihtaisi pois, vaikk' Luoja mun uu-

delleen loisi; sen tiedän, oon luotu mä näin elämään, uneen kun painan pään.” Vieressäni istui paikallinen seurakunnan pappi, joka kuiskasi korvaani, että tämä on paljon kauniimpi laulu kuin monet uudet virsikirjan virret.

Arvoisa puhemies! Meistä monet ovat olleet eduskunnassa silloin, kun tätä lainmuutosta, jota nyt ed. Räsänen esittää kumottavaksi, lakiin tehtiin. Kun itsekkin pyysin tietopalvelun kautta nämä asiakirjat, niin todella voin vahvistaa sen, mitä ed. Räsänen edellä sanoi, että hallitus silloin kyllä perusteli tätä hyvin järkyttävillä perusteilla, niin kuin aivojen täydellinen puuttuminen esimerkiksi, mutta että käytäntö on sitten ohjautunut siihen suuntaan kuin ed. Räsänen puheessaan kertoi.

Valiokunnan mietintöön liittyy myös mielestäni vähän järkyttävä vastalause, jossa esitettiin vielä sellaista muutosta, ettei aikarajaa olisi ollenkaan. Tähän pykälään esitettiin vastalauseessa tällainen lisäys: ”Edellä sanotun estämättä raskaus voidaan lääkintöhallituksen luvalla keskeyttää ilman aikarajaa, mikäli sikiö on varmuudella todettu elinkyvyttömäksi.” Jos tämä muutos olisi tullut eduskunnan päätökseksi ja jos lain tulkinta olisi ollut sellaista, mihin ed. Räsänen viittasi ja minkä me monet muutkin tiedämme, niin se olisi ollut todella järkyttävää lain tulkintaa, vaikkakin, niin kuin jo korostin, päätöksentekoa näissä asioissa henkilötasolla on vaikeaa.

Enkä me aikuiset voisimme näissä asioissa oppia jotakin lapsilta. Eräs lapsi esitti äidilleen tällaisen kysymyksen: ”Äiti, miksi aina sanotaan, että sama se on, onko tyttö vai poika? Pääasia on se, että on terve lapsi. Eikö pääasia ole se, että on lapsi?” Se on lapsen viisautta, jonka olen täällä joskus aikaisemminkin varmaan esille tuonut.

Omassa perheessäni elämäkokemus on opettanut tuohon äskeiseen lauluun vielä viitaten sen, että kun tällainen Down-poika aloitti koulunkäynnin ja joutui siellä kasvotusten sen tosiasian kanssa, että hän on ympäristöstä poikkeava ja erilainen lapsi, hän joskus eri tilanteissa virsikirjan virsiä opittuaan omaksui kouluelämän ensi kokemusten jälkeen omaksi virrekseen sen lyhyen virren, jossa puhutaan Jumalan kämmenestä ja sanotaan: ”Kaikille tilaa riittää, kaikille paikkoja on”.

Arvoisa puhemies! Näillä perusteilla, jotka eivät ole kovin syvällisiä, lääketieteellisiä ainaakaan, halusin kannattaa ed. Räsänen lakialoitetta, niin kuin olen sen myös allekirjoittanut, ja toivoa, että jossakin vaiheessa tämä epäoikeu-

denmukainen — ainakin näistä lähtökohdista, joita olen esitellyt, elämälle vieras — lainkohta voitaisiin lainsäädännöstä poistaa.

Ed. T i u s a n e n : Arvoisa rouva puhemies! Ed. Alarannan puheenvuoroon voin lähes täysin yhtyä. Siltä osin kuin en, palaan myöhemmin.

Lakialoite, minkä ed. Päivi Räsänen ja 106 muuta ovat allekirjoittaneet, on hyvin positiivisella tavalla edustamassa kansanedustajan työtä. Kansanedustaja oman ammattitaitonsakin avulla pystyy tekemään lakialoitteen, joka on syvälinen ja jossa otetaan huomioon, niin kuin tässä, nimenomaan lääketieteen kehitys. Tässä talossahan on kansanedustajia myös tämän talon sisältä monta kertaa arvosteltu jotenkin niin, että heidän ammattipätevyytensä jollakin alueella olisi enemmänkin haitta kuin hyöty. Minusta se on kyllä huonoa kritiikkiä, jota joskus tulee ehkä joistakin subjektiivisista syistä esitetyksi.

Mutta itse asiaan. Omalta puoleltani haluaisin todeta ihan henkilökohtaisen kontaktin Down-lapsiin. Olen tietysti heitä hoitanut lääkärinä ja kirurgina aika monta. Kyseessä on 21. kromosomin kolmiintuma. Kun niitä tavallisesti on kaksi, niin Downin syndroomassa on trisomia; se on tämän taustalla. Olen hoitanut sitä myös sellaisella miehellä, joka on täsmälleen saman ikäinen kuin itse olen. Kun oma äitini oli synnyttämässä, yhtä aikaa samassa sairaalassa ja samassa synnyttäjahuoneessa oli toinen nainen ja hänelle syntyi Down-lapsi, joka on siis päivälleen saman ikäinen kuin minä olen. Mainittua henkilöä olen joutunut myös ajoittain lääkärinä auttamaan ja hoitamaan.

Olen täsmälleen samaa mieltä, huolimatta siitä, että Down-syndroomia on hyvin moniasteisia tapauksia, ne eivät ole suinkaan samanlaisia, että heille kaikille kuuluu olla tilaa. Heidän osallistumisensa elämään, perhe-elämään, saattaa olla — jos näin voi verrata — monella tavalla paljon antavampaa vanhemmille, hyvin paljon merkityksellisempää, jos näin voi sanoa, kuin jotenkin keskimäärin. Tämä on hyvin eettinen ja myös hyvin monitahoinen kysymys.

Kun ajatellaan vanhaa lakimuotoa, se on todella syntynyt, kuten ed. Räsänen totesi, senaikaisin lääketieteellisin perustein. Nyt on aivan perusteltua, että ed. Räsänen on tehnyt muutosehdotuksen, joka vastaa tämänhetkistä lääketieteellistä tietämystä ja osaamista. Tämä on aivan perusteltua. Jos joku ajattelee muutoin, minusta olisi hyvä esitellä ne perusteet. Ed. Räsänen puheessa ja kirjoitetussa tekstistä tämä on hyvin

pitkälti perusteltu ja hyvin pitävä. Näin ollen tämän ajan lyhentäminen on perusteltua. Samalla voidaan todeta, että se ei uhkaa sitä tilannetta, että ikään kuin perustellusti ei-toivottu raskaus pääsisi etenemään, koska, niin kuin sanottu, ultraäänitekniikan kehittymisen jne. kautta vakava, vaikea sikiöepämuodostuma on nähtävissä.

Siitä näkökulmasta, minkä esimerkiksi ed. Alaranta totesi olleen vanhan lain käsittelyyn liittyneessä erävässä mielipiteessä, ehkä voidaan todeta, että lääketieteellisestä näkökulmasta hyvin vaikea epämuodostuma — niin kuin siinä todettiin: ehdottomasti elinkyvyytön, kasvamassa, kehittymässä oleva sikiö, hyvin vaikea epämuodostuma — me tiedämme kaikki, saattaa uhata myös äidin henkeä. Se on taas aivan toinen asia kuin Down-syndrooma tai jokin muu lieväasteinen kehityshäiriö.

Haluaisin vielä elämän kunnioituksesta, johon ihan hyvin ed. Alaranta viittasi, tuoda esiin senkin puolen, joka on ihan tätä päivää. Tämän päivän Helsingin Sanomissa on professori Sulkavan haastatteluartikkeli siitä, millä tavalla saatetaan tällä hetkellä suhtautua elämään. Tyydyn vain viittaamaan tekemättä jääviin Alzheimerdiagnooseihin ja kuitenkin hoitoon, joka on ikään kuin kohdistunut Alzheimerin loppuvaiheeseen. Elämme aikaa, jolloin käsitys elämästä sen sekä alku- että loppuvaiheessa on hyvin monenlaisessa vaakakupissa ja tähän suhtaudutaan myös, arvoisa puhemies, usein taloudellisista näkökulmista, mikä on erityisen ongelmallista.

Vielä huomio, milloin elämä alkaa. Todettiin, että erästä näkökulmasta se alkaa synnytyksestä, toisesta näkökulmasta, niin kuin ed. Alaranta totesi, hedelmöitymisestä, mutta jälleen lääketieteellinen tekniikka, lääketieteellinen osaaminen ja tutkimus on edennyt siihen, että voimme puhua uuden elämän syntymisestä ilman hedelmöitystä, kun sukusolujen manipulaatiolla voidaan aikaansaada paljon keskustelun kohteena ollut kloonaukseen, jolloin syntyy uusi elämä ilman mainittua hedelmöitystä. Nämä ovat hyvin syvällisiä ja tärkeitä asioita, ja on hyvä, että näistä keskustellaan. Itse olen allekirjoittanut tämän lakialoitteen. Kiitän ed. Räsästä hyvästä työstä.

Ed. Holopainen: Arvoisa puhemies! Ajattelin ensin puhua paikaltani, mutta tulin kuitenkin korokkeelle, jos kahden minuutin aika ei riitä.

Oikeastaan ed. Alarannan puheenvuoro herätti minussa monia ajatuksia, sillä olin itsekin viime sunnuntaina Joensuussa tilaisuudessa, jo-

hon oli kokoontunut noin 600 vammaista lasta ja nuorta, suurin osa heistä kehitysvammaisia. Me kutsuvieraat saimme seurata heidän esiintymisiään. He näyttelivät, lauloivat ja leikkivät. He todella herättivät sympatiaa. Aivan silminnähden huomasi, että he nauttivat esiintymisestään. Mielestäni ihmiset ansaitsevat arvonnannon ja huomion, olivatpa he toisistaan miten paljon poikkeavia tahansa. En puhu ammatin tuomalla pätevyydellä, vaan nojaan niihin käsityksiin, mitä täällä on lakialoitteen pohjaksi tuotu.

Ed. Räsänen on todellakin kerännyt lakialoitteen taakse 107 nimeä, ja kun lakialoite on hyvä, laitoin myös itse siihen nimeni. Tämä nimien määrä kuvastaa sitä, että kysymyksessä on todella erittäin tärkeä ja mielenkiintoa herättävä lakialoite. Raskauden tutkimusmenetelmien kehittämisen myötä kromosomipoikkeavuudet voidaan, kuten täällä on todettu, havaita nykyisin paljon aiempaa varhaisemmin, joten tämä lakiuudistus eli pykälän poisto on aivan paikallaan.

Raskauden keskeyttämisen takaraja voidaan mielestäni laskea 20. raskausviikkoon niidenkin tapausten kohdalla, joiden raskaus on nykyisin voitu keskeyttää vielä 24. raskausviikon loppuun mennessä.

Raskauden keskeyttäminen on yleensäkin hyvin painava ja äidille hyvin vaikea asia. Totta kai eräissä tapauksissa voidaan raskauden keskeyttämistä pitää perusteltuna, mutta päätöksenteko siitä, kuka lapsista saa elää ja kuka ei, on hyvin tarkkaan harkittava asia etenkin, kun ja jos kysymyksessä on lapsi, jolla on mahdollisuus selviytyä elämään.

Tämä ed. Räsäsen lakialoite on hyvä ja kannattava.

Ed. V ä h ä n ä k k i : Arvoisa puhemies! Minä en yleensä kirjoita puheitan etukäteen. Tämä on toinen laatuaan, jonka nyt tässä luen. Ensimmäinen oli muistaakseni vuoden 88 talousarviota käsiteltäessä, koska olin saanut vävykokelaaltani, joka on kauppa-alan ihmisiä, hyviä vihjeitä. En muuten olisi tehnyt sitä silloinkaan.

Puheenvuoro, jonka nyt luen, julkaistiin entisessä Kymen läänissä Eteenpäin-nimisessä lehdessä, johon olen kirjoittanut vuodesta 73 tai 74 alkaen joka toinen viikko. Sitä nimenomaan demariväki kilvan lukee aina joka toinen torstai. Tämä juttu, jonka luen, on julkaistu syys — lokakuussa eli siis huomattavasti ennen ed. Räsäsen aloitetta.

”Kaamea juttu. Kylmät väreet tulivat selkäpiihini, kun äskettäin lueskelin erästä pikku-uu-

tista sanomalehdestä, muistaakseni valtakuntamme valtalehdestä. Uutisessa kerrottiin lyhykäisesti, että Saksan liittotasavallan jossakin osavaltiossa tai ehkä useammassakin on voimassa kammottava laki. Sen lain mukaan pitää naiselle suorittaa abortti, mikäli raskaudenaikaisissa tutkimuksissa tulee selvitetyn, että lapsi on syntynyt kehitysvammaisena. Mikäli raskaana oleva tuleva äiti ei jostain syystä suostuisi aborttiin, hänet, ja hänen miehensä kaiketi myös, velvoitetaisiin itse maksamaan kaikki kustannukset, mitä kehitysvammaisen lapsen erityishoidosta, erikoislaitteista, kuljetuksista, erityisopetuksesta yms. aikanaan aiheutuu. Samaiset kustannukset on ennen lain voimaantuloa syntyneistä kehitysvammaisista maksettu yhteiskunnan varoin.

Kaamea juttu kerta kaikkiaan. Tuskin siihen uutiseen edes ensilukemalta uskookaan, jonka vuoksi luin sen kahteen kertaan. Siltikin epäilen vielä, että sen on joku toimittaja keksinyt paremman jutun puutteessa. Muistan nimittäin toimittaja-ajointani, että uutisniukkana kesäaikana piti juttua tehdä vaikka tikusta.

Mikäli juttu kuitenkin on totta, arvelin, että se varmaan on rudimentti eli jäänne Kolmannen Valtakunnan lainsäädännöstä, jonka jokin osavaltioista on unohtanut jäämään voimaan sodan jälkeen suoritettussa suursiivouksessa. Silloinhan demokraattiset voimat, etunenässä sosialidemokraatit, siivosivat lainsäädäntöä natsien sinne tänne jättämistä roskatunkioista. Tiedossahan on muun muassa elokuvienkin kautta, että Hitlerin aikana kehitysvammaisia, niin lapsia kuin aikuisiakin, kaasutettiin hääkaasulla linja-autoihin, joihin heitä oli koottu laajalta alueelta. Bussit saatiin nimittäin nopeasti täyteen, kun kerrottiin kysymyksessä olevan huvimatka vehreille laiturille, jonne rassukat sitten päätyivätkin.

Vaikka kehitysvammainen lapsi saattaa aiheuttaa vanhemmilleen tuskaa ja vaivaa enemmän kuin muut lapset, ovat he kuitenkin niitä rakastetuimpia lapsia. Heidän jokaisesta pienestäkin edistysaskeleestaan iloitaan perheessä eniten juuri ehkä osaksi tuskan ja vaivan vuoksi. On myös mahdollista, että jotkut perheet eivät voi saadakaan muita kuin vammaisia lapsia. Eräät geeniasiat saattavat olla syynä siihen. Tämänkin tosiasian vuoksi on sydäntäriipaisevaa kuvitella, että lasta halajavilta vanhemmilta riistettäisiin yhteiskunnan tuki, jos lapsi syntyy kehitysvammaisena. Lisätään tarpeettomasti vanhempien tuskaa.

Asiaa pohtiessa on aina hyvä muistaa, että

kehitysvammaisia ihmisiä on maailmassa miljoonia ja heistä tasan tarkkaan sama määrä on toinen toisiinsa nähden erilaisia." — Näin kuulin jo tänään eräästä puheenvuorosta. — "Aivan samalla lailla kuin ilman vammaa syntyvätkin, he poikkeavat toisistaan. Minkä määrän neroja ja minkä määrän oivallisia työntekijöitä natsit aikanaan menettivätkään? Minkä määrän menettääkään nyky-Saksa neroja ja oivallisia työntekijöitä pitäessään voimassa alussa mainittua lakia, joka riistää yhteiskunnan tuen, jos äiti ei suostu aborttiin odottaessaan kehitysvammaista lasta? Aborttiin suostuvat puolestaan menettävät paljon rakkauden, hellyyden ja vanhemmuuden tuoman ilon hetkiä. Sitä paitsi abortista kieltäytyvistä lienee valtaosa rikkaita. Siihen suostuvista on eniten varmaan köyhiä. Raha ratkaisee siis syntymän tai kuoleman, ainakin osaksi. Siis kaamea laki tämän päivän maailmassa. Toivoo kuitenkin sopii, ettei uutinen pitänytkään paikkaansa."

Ed. Räsänen on niitä kansanedustajia, jonka aloitteet luen kahteen kertaan, ennen kuin päätän, allekirjoitanko vai en. Mutta tästä hänen nyt esillä olevasta lakialoitteestaan ei tarvinnut lukea kuin pykälän osuus, ja kirjoitin nimeni.

Ed. A i t t o n i e m i : Rouva puhemies! Tässä asiassa ovat puheenvuoroja käyttäneet lääkärit, juristit ja ulosottomiehet, kaikki varmasti oman näkemyksensä puolesta. Minä en oikein tiedä, miltä pohjalta minä tähän puutun. Olen hyvin vähän asiantuntija, mutta on kuitenkin selvää, että raskauden keskeyttämistä koskeva asia ja arviointi on vuosikymmenet ja vuosisadatkin ollut hyvin hienojakoinen ja herkkä asia, jossa näkemykset ovat hyvin paljon olleet ristissä ja kulkeneet eri suuntiin.

Mietin kovasti ed. Räsänen lakialoitteen allekirjoittamista, mutta minä siitä kuitenkin luovuin. Sanoisin ihan rehellisesti, että en ollut varma, mitkä aloitteen tekemisessä olivat liikkeellä, lääketieteelliset näkemykset, eettiset näkemykset vai uskonnolliset näkemykset, vai olivatko nämä kaikki mahdollisesti sekoittuneina toisiinsa, jolloin on tietysti olemassa kovin merkillinen keitos. Jos tämän asian ratkaisussa ja eteenpäinviemisessä ja näkemyksissä on kysymys siitä, että on kaikkia näitä aineksia, silloin on olemassa sellainen keitos, johon minä en kyllä sormeani ja lusikaani pistä.

Myönnän kyllä, että tässä lakialoitteessa voi olla ajatusta, mutta kun henkilökohtaisesti olen sitä mieltä, että kun nimensä pistää, sen takana

pitäisi olla loppuun saakka, ja ajatukseni olivat kuitenkin niin hajanaisia tässä asiassa, että en sellaista yhdenmukaista näkemystä itseni kanssa saanut, minä luovuin tästä asiasta. Eikä tämä ole tietenkään yksinkertainen asia. Tämä on monijakoinen asia, niin kuin ed. Räsänenkin tietää, mutta saattaa olla hyvä ja kannatettavakin. Asiantuntijat tietävät paremmin.

Ed. R i m m i : Rouva puhemies! Täällä on ed. Räsänen lakialoitteen osalta käytetty erittäin hyviä, asiantuntevia puheenvuoroja, eikä oma asiantuntemukseni edes riitä niin syvälliseen asian käsittelyyn. Silloin, kun ed. Räsänen keräsi nimiä lakialoitteeseensa, muistan hyvin tarkkaan, kun keskustelin aika paljon hänen kanssaan. Hän myös hyvin paljon selitti tätä asiaa ja kertoi minulle siitä, mitä tietoa oli. Kun näitä puheenvuoroja olen kuunnellut ja tätä asiaa pikkuisen aloitteen allekirjoittamisen jälkeenkin itselleni selvittänyt, todella kovin vilpittömästi toivon sitä, että tämä hyvä lakialoite, jossa on pitkästi toistasataa nimeä, voitaisiin vielä käsitellä tällä eduskuntakaudella ja saataisiin mahdollisimman nopeasti voimaan.

Ed. R e h n : Arvoisa puhemies! Olen myös allekirjoittanut ed. Räsänen eettisesti arvokkaan lakialoitteen ja kannatan sen hyväksymistä.

Olen ollut erittäin hämmästynyt, kun olen kuullut parista tapauksesta Suomenmaassa, joissa vamman havaitsemisen jälkeen sairaala on ainakin vanhempien kertoman mukaan antanut ymmärtää, että siellä jätettiin vaihtoehto vanhemmille, ratkaisu vanhemmille, mutta jonkinlainen piilevä suositus olisi heidän mielestensä kätkeytynyt siihen viestiin, että he kääntyisivät raskauden keskeyttämisen puolelle.

Sanon näin huolimatta siitä, että viime aikoina minua on lähestynyt myös henkilö, joka on eläkeikänsä ehtinyt vammaisen, ja hän näkee oman vammaisuutensa osalta tilanteen sillä tavoin, että hänen on ollut pakko syntyä, ei oikeus syntyä. Niin kuin ed. Aittoniemi sanoi, asialla on monta puolta, mutta yhtä lailla voi kysyä sitten, jos raskaus keskeytetään, olisiko lapsesta siltikin tullut onnellinen ja vanhemmilleen ja yhteiskunnalle iloa tuottava yksilö.

Ed. K e m p p a i n e n : Rouva puhemies! Olen allekirjoittanut tämän aloitteen. En kuitenkaan ole ihan varma, olemmeko vielä kypsiä tätä tekemään. Motiivi oli lähinnä se, että tästä syntyi hyvä keskustelu, ja todella hyvä keskustelu on

ollutkin. Tässä keskustelussa on kuitenkin pääasiassa painottunut lapsen näkökohta ja oikeus ja humanisminäkökohta. On meillä kuitenkin myös perhenäkökohta eli lapsen oikeus syntyä haluttuna. Se on vaikea asia. Meillä on kahdenlaisia abortteja. Meillä on sosiaalinen abortti, jossa ei oteta ollenkaan huomioon tätä puolta, ja on lääketieteellinen abortti.

Aloittehan tarkoittaa sitä, että lääketieteellisen abortin harkinta-aika lyhenisi. Se ei ole ollenkaan helppo asia, koska kun kerran tehdään sosiaalisinkin syin abortteja ja senkin päätöksen tekeminen on erittäin vaikeata sekä ennen että jälkeen abortin perheelle tai äidille, kyllä se on vaikea myös tässä lääketieteellisessä tapauksessa, ja harkinta-aikahan tässä lyhenisi. Siltä osin se ainakin vaikeutuisi.

Meillä varmasti arvot kehittyvät, ja olemme kaikki ja koko Suomen kansa kehittyneet niistä ajoista, jolloin rotuhygienia ja tällaiset asiat, rodunjalostus, olivat lähempänä tai niihin oli erilainen suhtautuminen. Olemmehan me saaneet näistä sodanaikaisista asioista kuulla. Kaiken kaikkiaan saattaa olla, että kun diagnostiikka kehittyy ja kun arvot kehittyvät, harkinta-ajan lyhentämiseen on mahdollisuutta ja se on suotavaakin, mutta on tässä kyllä toinenkin puoli, jonka tässä keskustelussa näin halusin tuoda esille.

Ed. P u i s t o : Arvoisa puhemies! Olen erittäin iloinen, että ed. Kemppainen lääkärinä toi myös asian toisen puolen esiin. Olen itse työskennellyt luottamustoimissa ja vapaaehtoistyössä hyvin paljon kehitysvammaisten kanssa ja tunnen erittäin läheisesti kehitysvammaisia, nyt jo aikuisia ja lapsia. Tulen kaikin keinoin taistelemaan heidän elinolojensa parantamisen ja niiden palvelujen saatavuuden puolesta, joita he erityispalveluina tarvitsevat ja joita heidän perheensä tarvitsevat.

Tunnen myös perheitä, joissa on hyvin vaikeastikin diagnostisoitavia vammaisia lapsia tai vammaisen lapsi. Nuori perhe, joka haluaisi toisen lapsen kotona hoidetun rakastetun sairaan lapsensa lisäksi, saattaa arvioida, että heidän voimavaransa eivät riitä kahteen sairaaseen lapseen. Mikäli diagnoosi on ennakoitavissa, minusta se ei ole uskon kysymys, onko oikein vai väärin. Kyllä vanhemmilla pitää tässä asiassa olla myös valinnanvapaus.

Voidaan yhtä hyvin sanoa, että meillä on paljon töitä niiden terveiden ja sairaiden lasten kanssa, jotka vanhempiensa tai yhteiskunnan taholta

ovat hoitamattomina tässä yhteiskunnassa. Ehkä keskitämme kuitenkin enemmän voimavaroja sinne ja jätämme tämän kipeän ja vaikean ratkaisun näiden ennakoitavissa olevien vammaisten lasten vanhemmille.

Ed. P e h k o n e n : Arvoisa puhemies! Varmaan jokainen meistä tuntee ja tietää kehitysvammaisia, mutta myös muita vammaisia. Kun havaitaan vammaan laatu jo ennen kuin he ovat syntyneet, niin kuka meistä on oikeutettu päättämään, kuka heistä elää?

Henkilökohtainen vakaumukseni lähtee siitä, että kun solu on hedelmöittynyt, niin kyllä lapsen tulee saada syntyä. Jokaisella lapsella, myös vammaisella, olipa vamma mitä lajia tahansa, on kyllä oikeus elää. On nimittäin tapahtunut myös lääkäreillä väärää diagnooseja näissä asioissa. On sitten todettukin, että sikiö olikin terve. On syytä muistaa tämä. Eivät lääkärit ole erehtymättömiä. Jumala on ainoa, joka ei erehdy näissäkään asioissa. Kaikella elämällä on tarkoitus.

Ed. A i t t o n i e m i : Arvoisa puhemies! Ed. Puisto käytti harvinaisen selkeän ja ymmärrettävän puheenvuoron, joka saattoi olla jopa uskallettukin, mutta minä kyllä ihan vahvasti asetun hänen näkemyksensä puolelle siinä mielessä, että kaikki elämän reaalit arvot on otettava huomioon. Minä olen vähän sitä mieltä, niin paljon kuin Jumalaa tietysti arvostankin, että Jumalasia tässä saisi olla vähän vähemmällä näkemyksellä. Sitä minä aina pelkään, että se sekoitetaan tähän asiaan liikaa.

Täällä ed. Tiusanen totesi, että kehitysvammainen ja vammaisen lapsi antaa perheelle paljon. Varmasti näin on. En sitä kiistä, mutta kyllä minä tunnen sellaisia perheitä, joissa vaikeasti kehitysvammaista lasta rakastetaan ja vastuuntuntoisesti hoidetaan, mutta kyllä se on tavattoman suuri rasitus näille vanhemmille. Eikä kehitysvammainen lapsikaan, vaikka hän ei valita eikä aina pystykään valittamaan osaansa, tietysti myöskään siitä elämästä niin suurelta nauti. Kyllä tämä asia varmasti on tärkeää jättää nimenomaisesti lapsen tulevien vanhempien ratkaistavaksi, miten tässä haluavat. Vastuu on kuitenkin heillä aika paljon. Jos lainsäädännöllä mennään asiaa kopeloimaan tähän suuntaan, niin silloin minun mielestäni mennään kyllä liian pitkälle tässä asiassa.

Ed. K a u t t o : Arvoisa puhemies! On ilmeistä, että lääketiede kehittyy koko ajan siihen suun-

taan, että yhä varhaisemmin pystytään myös sikiöstä toteamaan erilaisia asioita. Siinä mielessä tietysti se, mitä aikaisemmin abortti tehdään, on kaikkien osapuolten kannalta helpompaa.

Haluaisin myös painottaa vanhempien osuutta siihen, että heillä ja ennen kaikkea äidillä on oikeus ratkaista, miten hän menettelee asian suhteen. Tiedän tapauksia, joissa on abortti otettu niin sanottujen sosiaalisten syiden perusteella, mutta itse asiassa näissäkin tapauksissa ei siinä ole pelkästään sosiaaliset syyt, vaan on äiti ja perhe joutunut käymään, jos on perhe ollut, hyvin syvällisiä pohdiskeluja siitä, teenkö eettisesti oikean ratkaisun. Jos on sitten ratkaisun tehnyt sen puolesta, että päättyy aborttiin, niin minusta meillä ei ole lainsäätäjänä oikeutta lähteä syyllistämään myöskään näitä ihmisiä.

Minulla on ainakin se kuva, että kaikki, jotka tämmöiseen ratkaisuun ovat päätyneet syytä tai toisesta, ovat sen ankarasti pohtineet. Meillä ei todellakaan aborttia enää käytetä ehkäisymenetelmänä niin kuin jossain muualla.

Ed. R ä s ä n e n : Arvoisa puhemies! Haluan vielä tarkentaa sitä, että tässä lakialoitteessa ei sinänsä puututa aivan näin laajalti vammaisten oikeuteen syntyä tai perheen oikeuteen päättää keskeytyksestä mahdollisen vammaisen lapsen kohdalla, kuin mitä täällä keskustelussa on tullut esiin eri puheenvuoroissa. En tässä aloitteessa esittänyt sen rajaamista, millä indikaatioilla abortin voi tehdä, vaan tässä puututaan ainoastaan aborttirajaan, mikä on todellakin eettinen ongelma erityisesti tässä tilanteessa, kun elinkelpoisuusraja on käytännössä lääketieteen edistymisen vuoksi tullut alhaisemmaksi kuin abortin takaraja.

Korostan vielä, että silloisen eduskunnan yksimielinen kanta oli se, että abortin ehdoton takaraja ei saa olla alhaisempi kuin elinkelpoisuusraja. Se oli sen eduskunnan kanta, ja mielestäni eettiset perustelut tälle kannalle eivät ole miksiäkään muuttuneet.

Ed. K e m p p a i n e n : Rouva puhemies! Kyllähän silloin, kun tällaisestakin aloitteesta keskustellaan, keskustellaan yleensä abortin oikeutuksesta. Meidän pitää tunnustaa, että meillä on abortteja, vaikka se olisi uskonnollista vakauksista vastaan meillä jokaisella. Mutta kyllä meidän myös pitää tunnustaa, että me olemme vajavaisia niin käyttäytymisessä kuin kasvattajina kuin kyvyiltämme ottaa vastuuta vanhempina. Kun meillä aborttimahdollisuus on, niin minusta

meidän ei pidä yhteiskunnassa mennä sellaiseen keskusteluun eikä sellaiseen käyttäytymiseen kuin Yhdysvalloissa on, että siihen suhtaudutaan kielteisellä tavalla. Kun meillä abortti on, on hyvä, että me keskustelemme tälläkin tavalla siitä.

Tässä keskustelussa on ehkä liian vähän tullut esille se, mikä on perheiden valmius ja kyky ottaa vastaan. Tällainen tilanne on todella haaste ja iso haaste varsinkin nuorille perheille, ja siinä on oltava harkinta-aikaa.

Varmaa on, että myös vammaiset ovat suomalaisen yhteiskunnan rikkaus, mutta kun meillä abortti on olemassa, sitä pitää myös sillä tavalla käyttää, että myös siitä päättämisestä tai luopumisesta pystytään kantamaan vastuu.

Ed. Biaudet: Arvoisa puhemies! Haluan jatkaa siitä, mistä ed. Kemppainenkin puhui kahteen kertaan, ehkä edustajat Kautto ja Puisto myöskin.

En pysty uskomaan, että perheessä, jossa sikiöstä tehdään tällainen diagnoosi, mitenkään argumentoitaisiin, onko tällä lapsella tai sikiöllä oikeutta elää vai ei, vaan luulen, että silloin on kysymys nimenomaan siitä, että arvioidaan, mihin me pystymme ja pärjäämmekö tämän lapsen kanssa ja pystymmekö ottamaan hänestä vastuuta niin, että hän voi saada mahdollisimman hyvät olosuhteet elää. Sen vuoksi on tietenkin myös niin, että niin aikaisessa vaiheessa kuin mahdollista pitäisi tällainen diagnoosi pystyä tekemään.

Mutta haluaisin kuitenkin vielä myös osaltani korostaa sitä, että uskon, että tämä päätös tehdään hyvin vakavasti harkiten ja miettien sitä, että lapsella on oikeus saada tuki vanhemmiltaan ja oikeus olla haluttu ja toivottu, olkoon sitten vammaisen tai ei-vammaisen. Mielestäni tämä on kuitenkin kaikkein keskeisintä.

Olen samaa mieltä kuin ed. Puisto, että meillä on kuitenkin aika paljon ei-haluttuja lapsia, joista pitäisi huolehtia myös, ja ehkä meidän voimavaramme pitäisi keskittää tähän osaan.

Ed. Tiisanen: Arvoisa puhemies! Varmasti nämä monet puheenvuorot, joissa tuodaan toinen puoli asiaa, niin kuin ed. Kemppainen sanoi, esille, ovat perusteltuja. Jokaisella lapsella on todella oikeus syntyä toivottuna. Se on selvä asia, ei siitä ole kyse.

Ed. Räsänen esitys liittyy neljään viikkoon, joita hän haluaa poistettavaksi, 24. viikosta 20. viikkoon. Hän ei esitä, että niin sanotun vammaisuudesta johtuvan eugeenisen pykälän sisältö

poistettaisiin. Tarkoitin, että itse asia ei häviä. On mahdollisuus edelleenkin selvittää sikiön terveys, tulevan lapsen terveys, mutta kun lääketieteellinen tutkimus on kehittynyt, neljä viikkoa käsitykseni mukaan voidaan ottaa pois ja palauttaa 20. raskausviikkoon aikaraja myös tältä osin.

Vielä, 21-trisomia eli niin sanottu Down-syndrooma on hyvin monenlainen ongelmakenttä taikka sitten ei. Nämä lapset eivät ole saman kaltaisia. On todella muita vaikeampia epämuodostumia ja vaikeampia ongelmia. Siitä ei ole kyse.

Mielestäni tämä neljän viikon poistaminen on ollut perusteltua. Siihenhän itse aloitekin keskityy.

Ed. Pehekonen: Arvoisa rouva puhemies! Täällä sanottiin, että ei saa tuomita abortintekijöitä. Se on ihan totta. Näinhän asia on. Mutta näyttää olevan sillä tavalla, että raskaus jossain vaiheessa on monelle äidille erittäin vaikea asia. Se saattaa masentaa ja tehdä sellaista. Sitten kun lääkärit vielä sanovat, että tällaista ja tällaista on odotettavissa, ja jotain suositellaan, he helposti menevät tähän asiaan, harkintakyky pettää.

Mutta on havaittavissa aivan selkeästi, että jonkin ajan kuluttua tulee valtava syyllisyys. Mistä se tuleekaan? Minä en halua sitä sen enemmän eritellä tässä vaiheessa, mutta syyllisyys tulee. Entä sitten? Tämä saattaa aiheuttaa tälle henkilölle jopa mielenterveydellisiä häiriöitä varsinkin sitten, kun alkaa elämän ilta lähestyä ja kohti iäisyyttä mennään. Tiedän tapauksia, on erittäin raskaita asioita. Mutta meidän pitää julistaa tässäkin, että Jumalan anteeksianto riittää myös näissä asioissa.

Ed. Räsänen: Arvoisa rouva puhemies! Kun keskustelu on nyt laajentunut sikiöseulontojen etikkaan, haluan käyttää tästä vielä hieman laajemman puheenvuoron, joka saattaa kestää hieman yli kahden minuutin, joten tuln sen vuoksi tänne korokkeelle.

Ensinnäkin totean, että olen iloinnut todella tällä keskustelusta ja myös eri näkökohdista, erilaisista asian puolista, jotka ovat tulleet täällä esiin, koska tämä joka tapauksessa on eettisesti hyvin vaikea ja arkaluontoinen kysymys ja mielestäni vaatisikin enemmän yhteiskunnallista ja ihmisarvopohdintaa.

Se näkökulma, minkä haluan nyt ottaa esiin, on nimenomaan sikiöseulontojen yhteiskunnallinen merkitys. Nimittäin tosin sikiödiagnostiikan yhteydessä korostetaan jokaisen perheen omaa

valintaa ja viime vuosina on yhä enemmän pyritty sitä myös käytännön lääkäriyössä tuomaan esiin, että ei tulisi niitä tilanteita esiin, joissa äiti on kokenut, että hänelle on annettu vain yksi ratkaisumalli, vaan korostetaan todellakin omaa valintaa. Kuitenkin tosiasiallisesti siinä, että meidän äitiysneuvolajärjestelmässämme seulontajärjestelmä jokaiselle odottavalle naiselle osoitetaan, yhteiskunnalla on vahva ohjaava rooli seulontajärjestelmien kehittelyyn, erityisesti kun aloite tutkimukseen ei tule yksilöllisestä syystä perheen tai edes hoitavan lääkärin taholta, vaan koko väestölle suunnatusti kansanterveyden lähtökohdista. Sen vuoksi seulonnat vaativat mielestäni hyvin kriittistä ja julkista tarkastelua.

Muissa Pohjoismaissa sikiöseulontajärjestelmiin on suhtauduttu huomattavasti kriittisemmin kuin Suomessa. Esimerkiksi veriseulontatutkimussysteemiä, jossa kartoitetaan riskiä synnyttää kromosomihäiriöinen lapsi, lähinnä Downin syndrooma -lapsi, ei ole missään muussa Pohjoismaassa otettu niin laajaan käyttöön kuin Suomessa. Siitä on lähinnä jonkinlaisia kokeilualueita muilla Pohjoismailla käytössä ja nimenomaan hyvin vahvan vammaiskeskustelun vuoksi. Eli ei ole haluttu yhteiskunnallisesti kattavaa järjestelmää, joka ikään kuin ulottuisi jokaiseen kohtuun tutkimaan, onko siellä Dawn-lapsi vai ei tai joku muu kehityshäiriö.

Vielä haluan korostaa sitä, että kun tässä puhuttiin vammaisten lasten perheistä ja perheen valmiuksista ottaa vammaisen lapsi vastaan, niin tähän seikkaan kohdistuneet tutkimukset ovat antaneet varsin erilaisen kuvan vammaisuudesta kuin usein ajatellaan. Nimittäin näiden tutkimusten valossa kumoutuu se myytti, että lapsen vammaisuus olisi aina perhettä kohtaava katastrofi. Sehän on pitkälti se viesti, mikä tämän seulontajärjestelmän kautta tulee. Toki on perheitä, joille vammaisen lapsen syntyminen voisi olla katastrofin aiheuttaja. Varmasti on näin mutta ei yleensä.

Vielä korostan sitä, että vammaisen lapsen syntyminen perheeseen varmasti merkitsee suurta muutosta jokaiselle perheelle, mutta useimmat perheet sopeutuvat siihen yllättävän hyvin. Valtaosa haastatelluista perheistä, joihin on syntynyt aivan yllättäen vammaisen lapsi, kertoo saaneensa useita myönteisiä seurauksia vammaisen perheenjäsenen ansiosta. Näiden vammaisten lasten vanhempien kokemuksiin verrattuna on ristiriitaista se, että lähes kaikki seulontapositiviset perheet valitsevat abortin. On itse asiassa aika harvinaista, että perhe, joka saa tietää vam-

maisen lapsen syntymästä, tekisi sen päätöksen, että ottaa lapsen vastaan. Sen vuoksi ajattelen, että nämä seulontajärjestelmät eivät aina välttämättä toimi tällä systeemillä perheen eduksi. (Ed. Puisto: Onko se tilasto totta!) — On, tämä on totta.

Ed. Kiljunen: Puhemies! Eri puolilla maailmaahan on käyty hyvin vilkasta keskustelua abortista, eri maiden parlamenteissa myöskin, ja olemme tietoisia siitä, että monesti tämä keskustelu on hyvinkin tulehtunutta ja jollain tavalla lukkiutunutta. Arvostan Suomen eduskuntaa siitä, että tämä keskustelu eettisesti hyvin hyvin arasta aiheesta on ollut asiallista ja monipuolista ja säilyttänyt arvonsa.

Halusin käyttää oman puheenvuoroni pelkäämään sen vuoksi, että olen yksi ed. Räsänen laki-aloitteen allekirjoittajista, ja halusin vain kirjauttaa ylös, miksi minä allekirjoitin sen. Syynä on se, että kun kerran terveiden lasten kohdalla ehdoton yläraja raskauksien keskeytykselle on 20 kuukautta, niin on hyvin vaikea nähdä mitään ... (Eduskunnasta: 20 viikkoa!) — Niin, 20 viikkoa, minä olen hyvin tietoinen. Minulla on neljä lasta, ja tiedän, että vaimoni ei ole ollut raskaana yli 20:tä kuukautta; jaa, yhteensä on ollut yli 20 kuukautta, mutta ei yhden lapsen takia. — Minun on hyvin vaikea löytää perusteita sille, että olisi joku muu erityisyys, joka mahdollistaisi raskauden keskeyttämisen myöhemmässä vaiheessa, olkoonkin vaikkapa kyseessä vammaisuus. Sen takia asetuin tämän lakialoitteen taakse.

Ed. Kemppainen: Rouva puhemies! Ehkä jokin sekunti yli kaksi minuuttia.

Tämä keskusteluhan aiheutuu siitä, että sikiödiagnostiikka varmistuu ja paranee. Mielestäni periaate on, että jos meillä lääketiede kehittyy, näitä palveluja on tarjolla eli myös sikiödiagnostiikan palveluja. Niitä kysytään. Jos niitä ei ole julkisesti, niitä ostetaan sitten. Onhan muun muassa tässä keskustelussa sellainen vivahde, että nyt on maailman laajuisesti yksinkertaisia testejä, joita saa jokainen, joissa testataan onko tyttö vai poika. Tämähän on erittäin hälyttävä kehityssuunta Kiinassa ja Intiassa, joissa testataan, kumpi on. Nythän jo syntyvyystilastoissa nähdään, että tyttölasten syntyvyys on vähentynyt, kun tällaista käytetään hyväksi. Olen ylpeä, että me täällä Suomessa keskustelemme kuitenkin tästä asiasta tällä tavalla ja tällaisena arvona. Sikiödiagnostiikka on kehittynyt, ja sitten toinen asia on se, jonka totesin ensimmäisessä puheen-

vuorossani, että meidän arvomme kehittyvät. Olen ylpeä myös siitä, että Suomessa olemme voineet vammaiskeskustelussa edetä näin paljon ja huomaamme, että ei vammaisuus ole pelkkä taakka, mutta jollekulle se on.

Minä olen tyytyväinen, että ed. Puisto otti esille sen, että perheessä voi olla yksi vammaisen lapsi. Jos riski diagnostiikan perusteella on saada toinen, sellaisella perheellä täytyy olla mahdollisuus saada apua perhesuunnitteluun, jos meillä hyväksytään perhesuunnittelu. Kaikkihan eivät hyväksy ehkäisyä, tai minkälainen ehkäisy hyväksytään: pillerit, muut keinot jne. Diagnostiikka on sillä tavalla perhesuunnittelun väline tämmöisissä vaikeissa tilanteissa, että parhaat mahdolliset palvelut, jotka pystymme antamaan, on oltava käytössä.

Siinä mielessä se, että ei pitäisi olla näitä palveluja tai että niitä vähän käytettäisiin, ei ole hyvä ja vielä sillä tavalla, että tietenkin tämä näkökohta on aivan oikea, joka ed. Räsäsellä aloitetta tehdessään on ollut, että kyllä myös diagnostiikan pitää olla vapaaehtoinen eli ei siihen myöskään pidä pakottaa yhteiskunnan kulujen takia, niin kuin joissakin puheenvuoroissa vielä tehdään. Kyllähän tällaisessa säästötilanteessa ja nyt, kun yhteiskunnalla ei riitä resursseja, sellaisiakin puheenvuoroja käytetään. Mutta tällainen niin sanottu säästöasia pitää jättää perheiden omien kulujen säästämisasiaksi eikä sillä ainaakaan yhteiskunnan kuluja pidä estää.

Mutta sitten on tämä puoli, lapsen oikeus syntyä haluttuna ja se, miten perhe pystyy tämän vastuun kantamaan. Minusta on tärkeää ja tällaisen keskustelun viesti voisi olla, että silloin, kun näitä tilanteita on, pitäisi olla neutraali informaatio, pitäisi antaa eri vaihtoehtoille tilaa. Pitäisi antaa myös aikaa. On varmasti sokki, jos ilmoitus on ensimmäisen kerran, kun raskausviikkoja on mennyt ehkä 14. Jäisi neljä viikkoa aikaa tehdä valmistava työ, jos tämä lakiesitys nyt tällä tavalla muutettaisiin.

Varmasti lakialoite on ollut meille kaikille terveellinen, tuonut keskusteluun näitä näkökohtia, joita olemme saaneet tässä keskustelussa tuoda esille. Mutta meidän pitää mielestäni käyttää harkintaa silloin, kun tällaista esitystä mahdollisesti viedään päätökseen asti.

Ed. Huotari: Arvoisa puhemies! Olen myös allekirjoittanut ed. Räsänen lakialoitteen, jossa on kysymys neljän harkintaviikon, pidemmän ajan, poistamisesta. Koska keskustelu on laajentunut käsittelemään myös muutoin ras-

kauden keskeytystä, kerron myös mielipiteitäni asiasta.

Muistan erityisen hyvin, kun vuonna 1985 eduskunnassa käsiteltiin aborttilakia. Olin itse tuolloin raskaana ja muistan, kun televisiosta tuli ohjelma, jossa keskusteltiin raskauden keskeytyksestä vammaisuuden vuoksi. Tuossa yhteydessä keskusteltiin myös lyhytkasvuisuudesta samaan aikaan vammaisuuden kanssa. Asia jäi sen takia erityisesti mieleeni, että paras nuoruudenaikainen ystäväni oli lyhytkasvuinen ja juuri alle sen mitan, mistä siinä keskustelussa puhuttiin.

Se oli aika järkyttävä tilanne silloin, ja perheessämme käytiin erittäin syvä periaatteellinen ja eettinen keskustelu. Mutta koska olin ollut aikaisemmin kuulovammaisten koulussa töissä, ajattelin, että jos minun kohdalleni tällainen tilanne tulisi, en haluaisi tietää, tuleeko lapsestani vammaisen, enkä ainakaan olisi suostunut aborttiin tästä syystä. Mutta ymmärrän sen, että monissa perheissä sellainen tilanne voisi tulla, ja siksi hyväksyn, että tuollaisessa tilanteessa pitää antaa myös mahdollisuus siihen.

Keskustelimme asiasta hyvin paljon myös kaveripiirissä, koska monilla oli pieniä lapsia ja myös muutamat ystäväni olivat samaan aikaan raskaina. Ehkä se oli myös hyvää keskustelua, koska jo tuolloin monet televisio-ohjelmat olivat hyvin pinnallisia ja kaikki muukin, mikä siihen aikaan nuorten mielessä liikkui. Tämä keskustelu palautti tällaiset hyvin periaatteelliset kysymykset keskusteluun.

Ed. Räsänen kertoi sikiöseulonasta ja siitä, että suuri osa päättyy aborttiin. Ehkä syy on juuri siinä, että sikiöseulontaan ei ole pakko osallistua. Sellaiset henkilöt, jotka haluavat siihen osallistua, haluavat ehkä tietää, onko sellainen tilanne tulossa, että syntyy vammaisen lapsi. Ehkä juuri siitä syystä aika suuri osa päättyy aborttiin. Jos katselemme asiaa laajemmin, kaikilla äideillä näin ei varmaan tapahtuisi. Luulen, että aika suuri osa ei halua osallistua sikiöseulontaan. Sen takia on hyvä, että se ei myöskään ole pakollista vaan vapaaehtoista.

Lapsestani tuli terve, vaikka vielä loppuraskauden aikana alkuraskauden tv-keskustelun ja pohdinnan lisäksi räjähti Tshernobylin ydinvoimala ja viimeiset kuukaudet olivat aikamoista kärsimystä. Voinette varmaan ymmärtää, että minun on vieläkin hyvin vaikea sulattaa, että maahamme rakennettaisiin lisää ydinvoimaa.

Ed. Kauttonen: Arvoisa puhemies! Minusta ed. Huotari otti esille tärkeän asian, että seulon-

nan pitää nimenomaan perustua vapaaehtoisuuteen. Varmasti ne, jotka sen tuloksena aborttiin päätyvät, ovat jo itse asiassa valmistautuneet siihen ja siksi haluavatkin sen tutkimuksen tehdä. Varmasti tosiaan sen perusteella päädytään useimmissa tapauksissa aborttiin.

Mutta haluaisin ed. Räsäsen puheenvuoroon ottaa kantaa siinä mielessä, että mielestäni hänen puheessaan tuli esille se, että hän katsoi, että yhteiskunta olisi ikään kuin raskauden seuranta- ja seulantajärjestelmällä tukemassa sitä, että aborttiratkaisun päätös tulisi tehdä niissä tapauksissa, kun lapsi osoittautuu vammaiseksi. Minusta tämä on väärää tulkintaa.

Päinvastoin minusta on hyvä, että pyritään seuraamaan koko ajan tarkasti ja estämään, ettei raskauden aikana tapahdu mitään sellaista, joka saattaisi vammauttaa lapsen. En todellakaan koe, että seulantamahdollisuus olisi ikään kuin suositus. On selvää, että siinä vaiheessa, kun erilaiset vammat voidaan todeta, vanhemmat tarvitsevat harkinta-ajan. En usko, että se kenenkään kohdalla on mikään helppo ratkaisu. Sitä ei päivässä mietitä valmiiksi, miten menetellään.

Kun puhutaan vammaisuudesta, täytyy muistaa, että Downin syndrooma ei todellakaan ole niitä pahimpia vaan vammaisuutta on monenlaista. Kaikki vanhemmat eivät todellakaan selviä lisähoitoveloitteesta ja tuskasta. Jos kaikki selviäisivät, emme tarvitsisi laitoksia, missä näitä lapsia hoidetaan.

Ed. Räsänen: Arvoisa puhemies! Olen ed. Kauton kanssa täsmälleen samaa mieltä siitä, että seulantamahdollisuus ei todellakaan saa olla suositus. Mutta valitettavasti se joidenkuiden mielissä tulee suositukseksi.

Otan myös esimerkin siitä keskustelusta, jota käytiin hiljattain Tampereen yliopistollisen keskussairaalan piirissä tulleista laskelmista, joissa tuli ilmi, että tuossa sairaanhoitopiirissä oli tehty seulantaohjelmien hyödyistä laskelmia, verrattu seulantajärjestelmän kustannuksia selektiivisten aborttien avulla säästyneisiin vammaisten ihmisten hoitokustannuksiin. Varmasti olemme täällä kutakuinkin yhtä mieltä, että jo pelkästään se, että tällaisia laskelmia tehdään, on vammaisten ihmisten kannalta loukkaavaa ja epäeettistä. Tällaisia vertailuja on löydettyä myös esimerkiksi Suomessa tehdyistä, aihetta koskevista väitöskirjoista. Sen vuoksi ajattelen, että seulantajärjestelmissä on varmasti paljon humaaneja pyrkimyksiä, mutta on myös toisen tyyppisiä pyrki-

myksiä, joiden suhteen meidän tulee olla hyvin varovaisia.

Kaiken kaikkiaan vielä totean sen, että iloitsen täällä käydystä keskustelusta ja erityisesti siitä, että olemme voineet käydä näin arkaluontoisesta eettisestä kysymyksestä asiallista keskustelua ilman ainakaan poliittista vastakkainasettelua. Mielestäni esiin on noussut hyvin tärkeitä näkökohtia.

Ed. BiauDET: Arvoisa puhemies! Miettimisajasta mielestäni olisi vielä tärkeätä huomata se, että voisi pikemminkin luulla, että vähän pitempi miettimisaika ehkä kypsyttää sellaiseen myönteiseen päätökseen, että lapsen pystyy ottamaan vastaan. Voisin itse kuvitella, että jos on pakko tehdä nopea päätös, valitsisin abortin nopeammin, koska lapsi on niin iso muutos ehkä kuviteltuun elämään ja tilanteeseen. Siinä mielessä lyhyempi aika ei välttämättä tuota sitä tulosta, jota ehkä ajatellaan. Olen aivan varma myös siitä, että vanhemmat etsivät ratkaisua niin nopeasti kuin mahdollista, ja varmasti, jos se voidaan tehdä aikaisemmassa vaiheessa, se tehdään. Jos käytetään koko aika, silloin siihen on ollut tarve. Siinä mielessä on hyvin vaikeaa ulkoapäin sanoa, miten kauan miettiminen ja ratkaisun tekeminen kestää.

Vielä syyllisyydestä. On varmasti niin, että abortin tehneet tuntevat syyllisyyttä. Varmaan hyvin monet meistä tietävät sen henkilökohtaisesti. Elämässä ei aina ole kovin helppoja ratkaisuja. Joskus joutuu tekemään vaikeitakin ratkaisuja, joissa on hyvin monta puolta, ja omassa mielessään pohtii, onko tehnyt oikein. Ongelma on vain se, että kukaan muu ei voi sitä päätöstä tehdä vaan se on tehtävä itse ja tietenkin sitten aina joutuu kantamaan vastuun. Toivottavaa tietenkin olisi, että tässä tilanteessa naisilla ja perheillä olisi tuki ja mahdollisuus keskustella jonkun muun kanssa ja päästä sellaiseen ratkaisuun, että sen kanssa voi elää, olkoon sitten puolinen tai toisin, myös siten, että jos lapsi saadaan, senkin tilanteen kanssa voidaan elää.

Ed. Kautto: Arvoisa puhemies! Haluaisin ed. Räsäselä sen tuoda esiin, että kyllähän on selvää — ja hänen lääkärinä varmaan pitäisi hyvin tietää — että tällä hetkellä melkein jokaisessa sairaalassa käytetään drg-järjestelmää, jolla pystytään laskemaan se, mitä minkin sairauden hoito maksaa yhteiskunnalle. Minusta sinänsä on selvää se, että tällainen arvio on tehty, mitä vammaisen lapsi maksaa, ja varmaan siihenkin vai-

kuttaa se, millä tavalla on vammainen. On ihan selvää, että näitä asioita seurataan. On tosiaan hyvä, että arviot eivät saa vaikuttaa eettisiin päätöksiin suoranaisesti, mutta kyllä se on ihan tämän päivän hallinnoimista ja taloudenhoitoa, että pystymme arvioimaan sen, mitä erilaiset sairaudet maksavat. Jos tätä keskustelua jatketaan, hyvin nopeasti aletaan puhua siitä, mikä oikeus juopolla on saada hoitoa tai mikä on itsemurhaa yrittäneen asema. Näihin liittyy aina eettisiä kysymyksiä, mutta kyllä tarkasti tiedetään se, mitä esimerkiksi alkoholismi tulee tälle yhteiskunnalle maksamaan.

Ed. Räsänen: Arvoisa puhemies! Vielä ed. Biauudet'lle haluan todeta sen, että aikanaan tätä 24 raskausviikon rajaa, rajan korottamista, ei tehty miettimisajan pidentämiseksi. Sitä ei ollut varsinaisesti sitä varten asetettu, vaan ensinnäkin sen takia, että silloin sikiödiagnostiikan vastaukset tulivat niin myöhään; nyt ne tulevat jo aikaisemmin. Sen lisäksi tuon rajan asettamiseen vaikutti se, että se oli sikiön elinkelpoisuusraja silloin.

Jos ajatellaan, että meidän täytyy nyt löytää eettisesti kestävä raja, niin elinkelpoisuusraja on laskenut. Jos meillä tehdään abortteja elinkelpoisuusrajan jälkeen, silloin tullaan hyvin lähelle infantisidiaa eli silloin ei välttämättä enää puhuta edes abortin etiikasta vaan siitä, että myöhäisellä abortilla abortoitu lapsi voisi jäädä eloon, jos hänet siirrettäisiin viereiseen huoneeseen keskoskaappiin. Tämä on se eettinen ongelma, minkä takia lakialoitteeni tein.

Ed. Kemppainen: Rouva puhemies! Jos ei silloin otettu harkinta-aikanäkökohtaa huomioon, niin nyt se täytyy ottaa, koska täytyy olla tämä mahdollisuus. Toki tätä voi ajatella pelkkänä diagnostiikkakysymyksenä.

Mitä tulee elinkelpoisuusrajaan, niin kyllä tässä on toinenkin eettinen kysymys eli se, kuinka paljon meidän pitää huippulääkietiedettä uhrata esimerkiksi elämän loppuvaiheessa elämän keinotekoiseen ylläpitämiseen, että se jatkuu vielä muutamia päiviä. Minusta myös yksi kysymyksenasettelu on se, kuinka aikaisessa vaiheessa meidän pitää yrittää pitää hengissä, jos ensinnäkin mekaaniset toimenpiteet ovat hyvin vaikeita ja raskaita ja hyvin kalliita ja kuitenkin todennäköistä on, että se yksilö, jonka elämä oli alkuun lähtenyt, on vaurioita kärsinyt. Se ei ole enää sama yksilö, joka sai ne geenit, vaan ihmisten toimenpiteiden seurauksena sillä on lähtökohdat

selvästi heikommat. Eli minusta tämäkin eettinen keskustelu pitäisi käydä ja silloin näiden rajojen kohtaaminen ei ole enää raskaudenkeskeytysviikon peruste, jos me näin katsomme.

Sitten tähän syyllisyysasiaan. Varmasti näin on; se on geneisissä varmasti, että jos on menetetty raskaus ja jos siihen on vähän omaa tai toisen syytä, on luultavasti näin, että automaattisesti se psyykeen tulee ja varmasti jokaisessa tilanteessa. Sen ei pitäisi olla este abortille, vaan jälkisyylisyys pitää tiedostaa jo edeltä käsin ja näin abortineuvonnassa minun mielestäni tehdäänkin eli kerrotaan, että varmasti joudut sellaiseen tilanteeseen, mutta sekin pitää osata kohdata silloin, kun tällainen ratkaisu on tehty.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään sosiaali- ja terveysvaliokuntaan.

18) Lakialoite laeiksi lastensuojelulain ja siihen liittyvien lakien muuttamisesta

Lähetekeskustelu

Lakialoite 142/1998 vp (Virpa Puisto /sd ym.)

Puhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin sosiaali- ja terveysvaliokuntaan.

Keskustelu:

Ed. Puisto: Arvoisa puhemies! Tämä lakialoite sopii erittäin hyvin juuri päättyneen keskustelun jatkoksi. Keskustelun aikana viitattiin siihen, että joissakin tilanteissa on laskettu, mitä lapsen hoitaminen tulee maksamaan. Tämä lakialoite liittyy siihen, että valitettavasti emme pysty laskemaan, mitä hoitamaton lapsi maksaa ja tulee maksamaan yhteiskunnalle.

Silloin kun valtionosuusuudistus tuli voimaan ja laskennallinen peruste muuttui, jo tiedettiin se, että hyvin todennäköistä on, että joillakin aloilla ja erityisesti lastensuojelussa oli odotettavissa ongelmia kalliimpien kustannuksia aiheuttavien lastensuojelutoimenpiteiden toteuttamisessa.

Tällä hetkellä tilanne on se, että jopa Turun kokoisessa kaupungissa on — ei kirjoitettuja, ei kukaan ole niin tyhmä, että kirjoittaisi sellaista ohjetta paperille — suusanalliset ohjeet annettu, että kalliita hoitotoimenpiteitä, ehkäiseviä toimenpiteitä, puhumattakaan huostaanotosta, ei suoriteta — taloudellisista syistä. Pienen kunnan

taloudessa huostaanotto on siinä määrin merkittävä taloudellinen kysymys, että se saattaa vaikuttaa jopa veropennin verran kokonaistalouteen ja se ei ole vähäinen asia.

Tämä asia on ollut tiedossa kymmenen viime vuotta. Lastensuojelun työntekijät — vapaaehtoistyöntekijät, järjestöt, sosiaalityöntekijäliitto, kaikki ammatti-ihmiset — ovat viestineet tämän tasausrahaston tarpeellisuudesta. Vastaava tasausrahastohan meillä on terveydenhuollossa erikoissairaanhoidossa, ja kun se on perustettu erikoissairaanhoitolain voimaantulon yhteydessä, todettiin, että vastaava tarvitaan sosiaalitoimeen, vähintään lastensuojeluun. Näin ei kuitenkaan ole tapahtunut, vaan budjetti budjetilta sitä on siirretty.

Tästä on olemassa erittäin monta eduskunnan lausumaa, ja erityisesti alleviivaisin, että tämä asia hyväksyttiin lapsipoliittisen selonteon yhteydessä ja se oli vastaavanlainen hyväksyntä kuin turvallisuuspoliittisen selonteon yhteydessä hyväksytyt helikopterihankinnat, joita pidettiin eduskuntaa sitovina, mutta tätä selonteon yhteydessä hyväksyttyä lausumaa ei ole pidetty sitovana.

Olemme sosiaali- ja terveysvaliokunnassa tehneet budjettiin kannanoton, jonka yhtenä merkittävänä osana on tasausrahaston toteuttaminen. Olemme käyneet neuvotteluja useamman viikon ajan, odottaneet, että tämä esitys olisi annettu hallituksen taholta. Minusta oikeaa parlamentarismaa ja lainsäädäntömenettelyä on se, että vastuussa oleva hallitus antaa lain ja eduskunta sen käsittelee.

Joskus on kuitenkin tilanne, jossa asiantuntija erityisvaliokunta, on pakotettu toteuttamaan lainsäädäntöä, ellei hallitus ole sen asian merkitystä ja eduskunnan tahtoa ottanut vakavissaan. Nyt olemme, arvoisa puhemies, siinä tilanteessa. Tämä lakialoite on jätetty niin sanotusti viime tipassa, joka tarkoittaa sitä, että odotimme mahdollisimman kauan. Tämän on allekirjoittanut 16 valiokunnan varsinaista jäsentä, ja tämä on kirjoitettu siinä mielessä, että tämä toteutetaan.

Tästä lakialoitteesta löytyy varmasti epäkohia, löytyy puutteita. Tämä on tehty tarkoituksella niin sanotun vähimmän muuttamisen kaavan kautta. Oleellista on, että saamme tämän nyt voimaan ja seuraavissa hallitusneuvotteluissa voimassa olevaa lakia voidaan jatkossa parantaa.

Tämän pääpiirteet ovat ne, että tämä ei lisää, josta syystä valiokunta tämän voikin tehdä, valtion tulo- ja menoarvion loppusummaa, vaan

tässä valtionosuuksista hyvin pieni osa, 60 miljoonaa, tulee korvamerkittynä lastensuojelun kalliiden kustannusten tasaukseen.

Tämä tasaus toimii voimassa olevan erityisluottopiirin organisaation kautta, kuten jo kauan on suunniteltu tätä mallia, ja tässä säilyy kunnalla selkeä omavastuuosuus, 150 000 markkaa vuositasolla perhettä kohti, jonka ylittävistä osasta, siis 150 000 markkaa perhettä kohti ylittävältä osalta, kunta voi saada tasausrahastosta 70 prosenttia korvausta.

Arvoisa puhemies! Edelleen valiokunnan puheenjohtajana pahoittelen sitä, että menettelemme siten, että ryhdymme valiokunnassa tekemään lainsäädäntötyötä. Arvoisa puhemies! Kun menemme tästä kadulle, me näemme, mikä seuraus on ollut sillä, että ensin ehkäisevät, kevyemmät perhettä tukevat toimenpiteet on alasajettu ja nyt myös korjaavat toimenpiteet. Tällä maalla ei ole siihen varaa.

Ed. P e l t o m o : Arvoisa rouva puhemies! Lastensuojelun suurten kustannusten tasausjärjestelmä on vihdoinkin saatava aikaan, kuten ed. Puisto totesi. Se on välttämätön lastensuojelun edistämiseksi. Tällä hetkellä lastensuojelu on maan eri osissa erilaista riippuen kunnan taloudesta. Kunnissa kamreerijättelu on johtanut siihen, että lastensuojelutoimenpiteitä on siirretty ja jopa jätetty kokonaan tekemättä. Pienen kunnan talous saattaaakin romahtaa huostaanoton tai muun erityisosaamista vaativan lastensuojelutoimenpiteen johdosta. Kustannuksia arvioitaessa yksi huostaanotto voi maksaa yli 200 000 markkaa vuodessa. Jos perheessä on useita huostaan otettavia lapsia, summa tietysti kertaantuu. Kuitenkin lapsen edun pitää olla aina ensisijainen.

Jos huostaanottoja ei tehdä ajoissa, saattaa nuoren syrjäytymiskehitys laitos- ja vankilakierteen koitua pitkällä aikavälillä kunnalle ja yhteiskunnalle monin verroin kalliimmaksi, kuin jos nuoren kohdalla olisi tehty oikeaan aikaan sijaistosisijointi tai suunnitelmallinen hoito-ohjelma, joka kuntouttaa ja auttaa nuoren takaisin yhteiskuntaan työtä tekeväksi veronmaksajaksi.

Kalliiden hoitojen ja toimenpiteiden mukanaan tuomat ongelmat olivat tiedossa jo ennen kuin vuonna 1993 siirryttiin laskennalliseen valtionosuusjärjestelmään. Sairaanhoitopiirien jäsenkuntien osalta tuolloin luotiin kustannuksia tasaava järjestelmä, mutta lastensuojelun kalliiden kustannusten tasausjärjestelmä ei saanut riittävää poliittista yksituumaisuutta taakseen. Sa-

moin on nyt tilanne hallituksessa. Lastensuojelun tasausjärjestelmästä ei ole saatavissa hallituksen yksimielistä esitystä, kuten ed. Puisto totesi.

Koska on tärkeää, että kaikki kunnat ovat lakisääteisesti mukana lastensuojelun suurten kustannusten tasausjärjestelmässä, sen toteuttaminen edellyttää, että kuntien sosiaali- ja terveydenhuollon valtionosuuksista erotetaan tasausjärjestelmää varten vuosittain määräraha, ja ed. Puiston ja valiokunnan yhteisessä aloitteessa lähdetään siitä, että aloitusmääräraha voisi olla 60 miljoonaa markkaa, jolla valtio osallistuu tasausjärjestelmän rahoittamiseen.

Arvoisa puhemies! Koska hallitukselta ei esitystä tullut, sosiaali- ja terveysvaliokunta oli asiassa aloitteellinen. Valiokunnan jäsenet pitävät lähes yksimielisesti lastensuojelun tasausjärjestelmää tarpeellisena ja tarkoituksenmukaisena. Lapsen etu pitää voida turvata oikeaan aikaan.

Toivon, että ed. Puiston lakialoite saadaan ripeästi käsiteltyä ja nopeasti voimaan.

Ed. M. Pietikäinen: Fru talman! Jag hör också till dem som har undertecknat den här lagmotionen. Och jag vill börja med att konstatera att det var många av oss, som hade utgått ifrån att den här utjämningsfonden redan skulle ha funnits med i budgetförslaget för nästa år. Det var ju så att statsutskottet för ett år sedan gick in för att enhälligt konstatera, och därmed också riksdagen senare, att ett system för utjämnning av barnskyddets stora kostnader behövs.

On todettava, että lastensuojelutoimenpiteiden tarve on kasvanut hyvinkin paljon viime vuosina. Viidessä vuodessa lastensuojelun avo-
huollossa olevien lasten määrä on noussut 10 000 lapsella. Samaan aikaan kodin ulkopuolelle sijoitettujen lasten määrä on kasvanut 13 prosenttia.

Laitoshoitopaikka, jos sellainen on kyseessä, maksaa kunnalle useita tuhansia markkoja vuodessa. Nykyisessä järjestelmässämme kustannuksista vastaa aina se kunta, jossa on lastensuojelun tarve, ja tämä on valitettavasti johtanut siihen, että taloudellisissa vaikeuksissa olevat kunnat eivät aina aseta toiminnassaan lastensuojelutoimenpiteitä tärkeään asemaan. Näitä tapauksia on, joissa tiedetään, että tämä velvoite on laiminlyöty.

Itse asiassa eduskunta totesi jo käsitellessään tämän vuoden talousarviota, että lasten oikeus

saada tarvitsemaansa erityispalvelua tulee turvata kotikunnan koosta ja taloudellisesta asemasta riippumatta, ja edellytti myöskin ponnassa ratkaisua lastensuojelun suuriin kustannuksiin. Mutta niin kuin totesin jo aikaisemmin, näin ei ole tapahtunut.

Olen siis allekirjoittanut tämän lakialoitteen ja myöskin aikaisemmin tänä syksynä jättänyt tästä talousarvioaloitteen.

Ed. Huotari: Arvoisa puhemies! Lastensuojelu on arka asia. Nämä vanhemmat tai lapset eivät nouse barrikadeille, eivät myöskään naapurit tai sosiaalityöntekijät, jotka joutuvat seuraamaan erilaisia tilanteita perheissä. Sen sijaan lastensuojelujärjestöt ovat jo pitkään olleet huolissaan siitä, että Suomessa, sivistysvaltioksi kutsu-
massamme, lapsia elää epäinhimillisissä olosuhteissa.

Huostaanotto on hyvin raskas toimenpide. Se on aina viimeinen toimenpide. Aina ennen huostaanottoa on pyrittävä tekemään kaikki mahdolliset ennalta ehkäisevät toimenpiteet: On tuettava perhettä ja lapsia. Mutta silti huostaanottoja tarvitaan lapsen edun vuoksi.

Huostaanoton kustannukset ovat sekä pienet että isojen kaupunkien ongelma taloudellisesti. Saattaa olla, että kaikki pienet kunnat eivät välttämättä innostu tästä laista, koska ajattelivat, että ne joutuvat maksamaan jonkun ison kunnan lastensuojelua. Mutta koskaan ei tiedä, milloin oman kunnan kohdalle sattuu sellainen tilanne, että perheessä voi olla esimerkiksi kolme lasta ja joudutaan tekemään lastensuojelutoimenpide, jolloin kunnan talous voi mennä aivan sekaisin, jos tällaista tasausta ei ole. Siksi on välttämätöntä, että kuntien on pakko liittyä tähän järjestelmään.

Korostan vielä sitä, mikä aikaisemmissakin puheenvuoroissa on tullut esille, että tämä ei vaadi uutta rahoitusta, vaan 60 miljoonaa markkaa on hyvin pieni avaus valtionavusta. Siksi on aika kummallista, että tätä ei ole voitu toteuttaa aikaisemmin.

Toivon, että vaikka lastensuojelu tasaus tällä lakialoitteella saataisiin läpi, se ei saa tarkoittaa kuntien välinpitämättömyyttä ennalta ehkäisevissä toimenpiteissä. Nimenomaan se tarkoittaa sitä, että ennalta ehkäiseviä toimenpiteitä pitää lisätä, että huostaanottoja ei tarvitsisi niin paljon tehdä.

Olen jo aikaisemmin, lapsipoliittisen selontalon yhteydessä, puhunut siitä, miten kallis menneen tai vieläkin yhä olevan laman hinta on. Se

on kallis hinta inhimillisinä kärsimyksinä, mutta kallis hinta myös kansantaloudellisesti. Siksi meidän pitäisi myös kansanedustajina ja eduskuntana, ja toivomus tietysti myös hallitukselle, muistaa, että ennakoivaa lastensuojelutyötä on myös se, että perheillä on mahdollisimman hyvät taloudelliset olosuhteet ja lapset voivat elää turvallisisissa olosuhteissa sillä tavalla, että kaikissa perheissä on ruokaa ja tarpeeksi vaatetta ja myös harrastusmahdollisuuksia, jotka monta kertaa ovat lapsille erittäin tärkeä asia arkipäivästä selviytymisessä.

Ministeri H u t t u - J u n t u n e n : Puhemies! Yhdyin täysin siihen, mitä ed. Huotari edellä tote-
si.

Itse olen ollut jo useamman vuoden sitä miel-
tä, että me tarvitsemme lastensuojelun tasausra-
haston. Me olemme sosiaali- ja terveysministe-
riössä esittäneet tasausrahastoa jo useammassa
budjettiriihessä aina siitä lähtien, kun tässä talos-
sa hyväksyttiin lapsipoliittinen selonteko. Tälle
asiallehan on ollut jo pitkän aikaa eduskunnan
yksimielinen tuki.

Lastensuojelun laiminlyönnit tulevat yhteis-
kunnalle hyvin kalliiksi. Siitä on tavattoman pal-
jon käytännön esimerkkejä. Joudutaan maksa-
maan kalliimpia hoitoja myöhemmin, jos ajoissa
ei ryhdytä toimenpiteisiin ja etsitä perheille sopi-
via auttamiskeinoja.

Kun me siirryimme vuonna 93 kustannuspe-
rusteisesta laskennallisesta valtionosuusjärjestel-
mään, meille samanaikaisesti tuli tämä tavatto-
man syvä lama ja kuntien taloudellinen tilanne
vaikeutui. Tässä tilanteessa on vaarana, että sel-
laiset heikot ryhmät yhteiskunnassa, joiden
puolta ei ole pitämässä vahvaa etujärjestöä, jää-
vät ikään kuin jalkoihin joissakin tapauksissa.
Lastensuojelulapset ja -perheet ovat yksi sellai-
nen ryhmä, jolle ei oikein puolestapuhujia löy-
dy.

Tämän tasausjärjestelmän tavoitteena on tur-
vata se, ettei yksikään lapsi tässä maassa jäisi
vaille tarpeen mukaista hoitoa ja kasvatusta. Pi-
dän tätä lakialoitetta erittäin tarpeellisenä ja toi-
von tälle menestystä.

Ed. P u i s t o (vastauspuheenvuoro): Arvoisa
puhemies! Haluaisin vain korostaa sitä, että tie-
tysti herkästi puhutaan tämän yhteydessä huos-
taanotosta, koska se on ääritoimenpide, mutta
kyse ei ole lakialoitteesta huostaanottojen teke-
miseksi tässä maassa, vaan kysymys on lasten-
suojelulain 11 §:ssä tarkoitettua hoito- ja huolto-

suunnitelman toteuttamisesta, joka siis pitää si-
sällään useanlaisia, mutta kustannuksia aiheut-
tavia lastensuojelutoimenpiteitä.

Ed. V ä i s t ö : Arvoisa puhemies! Ed. Puiston
ja muiden sosiaali- ja terveysvaliokunnan jäsen-
ten lakialoite koskee tärkeää asiaa.

Kun eduskunta kaksi vuotta sitten käsitteli
kuntien valtionosuuslakia, siinäkin yhteydessä
selkeästi edellytettiin, että vuoden 97 aikana
eduskunnalle annettaisiin esitys lastensuojelun
sekä ulkomaalaisten ja erityisen vaikeavammais-
ten hoidon poikkeuksellisten suurten kustannus-
ten tasausjärjestelmästä.

On valitettavaa, että hallitus on tässä asiassa
ollut näin kovakorvainen. Mielestäni valiokun-
nan ote asiassa on oikea. Kun lakiesitystä ei
hallitukselta ole saatu, on tarpeen, että eduskun-
ta ottaa asiassa ohjat käsiinsä.

Ed. Puisto totesi, että tämä lakialoite on tehty
nyt pienimmän muutostarpeen pohjalta. On il-
meistä, että jatkossa tähän joudutaan tekemään
korjauksia, mutta olennaista mielestäni on, että
asia saadaan nyt hoidettua ja että jatkossa teh-
dään tarpeelliset korjaukset.

Sinänsä lastensuojelun tarve ja sen kasvami-
nen on erittäin huolestuttavaa. Se kertoo ylipää-
tänsä yhteiskunnan heikkenevästä tilasta tässä
suhteessa. Heikot jäävät jalkoihin. Vahvat aina
parjäävät.

Tässä yhteydessä, arvoisa puhemies, on tar-
peen kiinnittää kyllä muutoinakin huomiota kun-
tien talouden tilanteeseen. Siellä näyttää siltä,
että monissa muissakin asioissa kunnat joutuvat
valitettavasti tinkimään.

Ed. R ä s ä n e n : Arvoisa puhemies! Lasten-
suojelun ongelmista on puhuttu täällä eduskun-
nassa moneen kertaan, ja kuvittelisin, että tämä
vaikea tilanne, mihin tällä lakialoitteella pyritään
nyt korjausta saamaan, on tullut tutuksi kaikille
edustajille. Sen valossa onkin ollut surullista, että
tähän lasten hätään ei ole pystytty tähän asti
konkreettisesti käytännössä puuttumaan turvaa-
malla jokaiselle lapselle oikeus hänen tarvitse-
maansa suojeluun kunnan varallisuudesta ja re-
surssista riippumatta.

Arvostan kyllä ministeri Huttu-Juntusen pyr-
kimyksiä edistää tätä asiaa. Pyrkimykset ovat
tulleet kyllä julkisuuteenkin monessa yhteydessä.
Mutta ihmettelen, mistä johtuu se, että hallitus ei
ole kyennyt keskuudessaan tätä asiaa sopimaan
ja tuomaan eduskunnalle näin selvää ja näin yk-
simielisen vastaanoton saavaa esitystä.

Joka tapauksessa pidän hyvänä ja arvostettavana sitä, että sosiaali- ja terveysvaliokunta on näin yksimielinen asiasta ja että ed. Puisto, joka on valiokunnan puheenjohtaja, on tämän esityksen ensimmäinen allekirjoittaja. Toivon todellakin tälle menestystä. Lopputuloshan on se kaikin tärkein ja pääasia eivätkä välttämättä ne reitit, joita myöten tähän päämäärään edetään.

Ed. R e h n : Arvoisa puhemies! Niin kuin olen monissa muissa puheenvuoroissani täällä erilaisissa sosiaaliasioissa tuonut ilmi, mielestäni ei todellakaan lastensuojelu myöskään saa olla kiinni taloudellisista resursseista. Kunnittainhan on erittäin suuria eroja siinä, miten tämä asia hoidetaan. Lastensuojelun laiminlyönti tai liiallinen viivytys tulee sitä paitsi yhteiskunnalle kalliiksi, puhumattakaan siitä, mitä inhimillisiä kärsimyksiä voi seurata heikosti hoidetusta lastensuojelusta. Tämä esitys on varmasti yksi hyvä keino hoitaa asia, ja varmasti sen selvittelyssä käydään monia muita vaihtoehtoisia hoitamistapoja läpi. Toivon vain, että tämä asia saadaan kunnolla hoidetuksi joko tällä esityksellä tai muuten.

Ed. R i m m i : Rouva puhemies! Ihan aluksi haluan sosiaali- ja terveysvaliokunnan jäseniä, jotka ovat aloitteen allekirjoittaneet, kiittää siitä, että olette tämän aloitteen tehneet ja että se on nyt käsittelyssä. On aika käsittämätön asia se, mihinkä muun muassa valiokunnan puheenjohtaja ed. Puisto viittasi, että jotkut asiat, joita täällä päätetään, ovat tärkeitä ja ne toteutetaan ja jotkut samalla tavalla ja samoin muodollisuuksien päätetyt asiat eivät sitten olekaan enää toteuttamisen arvoisia ja toteuttamiskelpoisia.

Lastensuojelun kustannukset ovat Suomessa, kuten on esiin tullut, nousseet viime vuosina hyvin kovasti, ja me maksamme tässä esimerkiksi laman jälkilaskua. Kun erään tätä tasausrahasto vastustavan henkilön kanssa, joka on tässä talossa töissä, keskustelin, niin hän sanoi, että hän tulee vastustamaan loppuun saakka tätä asiaa eikä voi olla niin, että tasausrahasto saadaan sen takia, että kunnat eivät hoitaisi velvollisuuksiaan. Kunnat eivät voi jättää hoitamatta lastensuojelutoimiaan rahan puutteeseen vedoten.

Näin nyt kuitenkin tapahtuu hyvinkin paljon, ja voin omasta kotikaupungistani kertoa tapauksen. Kun meillä on aluevastuu kaupungissa, niin jopa saman kaupungin sisällä kävi sillä tavalla, että alueelta X loppuivat rahat ja alueelta A ei

annettu rahaa ja lastensuojelutoimet jäivät tekemättä. Tässä oli kysymys huostaanotosta. Tapahtui erittäin traagisia asioita, ja lapsi joutui sairaalaan, ja se se sitten vasta maksoikin, puhumattakaan tämän lapsen kärsimyksistä.

Todella itsekin toivon, että laki saadaan nopeasti käsiteltyä ja eduskunta ottaa käsiinsä tämän asian hoitamisen, koska hallitus ei ole yksimielisenä kyennyt tätä asiaa tuomaan tänne.

Ed. A i t t o n i e m i : Rouva puhemies! Tämä on aika harvinainen menettely tässä lainsäädäntötyössä täällä eduskunnassa. Meillähan on, niin kuin tämän lakialoitteen numerokin osoittaa, kai tänäkin vuonna ollut 142 lakialoitetta täällä. Osa niistä on yhden, osa harvojen ja osa jopa 170 kansanedustajan allekirjoittamia, ja kaikille on käynyt samalla tavalla eli kehnosti eli köpelösti täällä eduskunnassa. Kysymys on siitä, että jos hallitus vastustaa tällaista jotakin, niin se ei tule menemään läpi.

Nyt on mielenkiintoista nähdä, kun tässä on aika harvinainen tilanne sikäli, että valiokunnan jäsenet ovat yhdessä tehneet lakialoitteen ja ryhtyvät lainsäädäntötyöhön. Minä pahasti vain epäilen, että tuolla herrat Niinistö ja Lipponen pelkäävät, että tältä tulee helposti tuollainen ennakotapaus, joka päästää tämän eduskunnan vallankäytön niin kuin valloilleen ja aletaan käydä hallitukselle hankalaksi. Minä vähän epäilen, että löytyy muitakin vastustajia kuin se yksi, joka on tässä talossa töissä.

Tämähän olisi tietysti, jos tämä onnistuu, merkittävä irtiotto siihen suuntaan, että eduskunta käyttää todella sitä valtaa, joka sillä on, mutta jota se ei ole juuri koskaan pystynyt käyttämään — tavattoman mielenkiintoinen. Saattaa olla, että tässä on poliittinen sopimus taustalla. Ellei ole, sanon, että ministeri Niinistö kävelee tämän asian yli ja sitten me unohtamme koko asian. Minä toivon vilpittömästi, että tämä menee läpi, ja kyllä sormi painaa vakaasti vihreätä painiketta tai mitä sitten puhemies sanookin ohjeeksi painettavaksi, mutta minä vähän epäilen, ettei taida sitä hetkeä tulla.

Ed. K e m p p a i n e n : Rouva puhemies! Täällä on monessa puheenvuorossa ihmetelty, miksi tämä ei ole toteutunut, vaikka tälle olisi niin suuri yksimielinen tahto eduskunnassa. Voisi ehkä vähän pelkistetysti sanoa, että tätä on huonosti ajettu. Siksi tämä ei ole toteutunut. Liian helposti ovat valtiovarainministeri, valtiovarainministeriö tai -ministeriön virkamiehet

päässeet siihen asetelmaan, että asian eteenpäinvieminen on mennyt lukkoon. Valtiovarainministeriö varmasti haluaisi, että tämä toteutettaisiin sillä tavalla, että valtiolle ei tulisi lisäkustannuksia. Toisena osapuolenahan on Kuntaliitto. Se haluaisi sen toteuttaa sellaisella mallilla, että kunnille kokonaisuutena ei syntyisi lisäkustannuksia. Kun Kuntaliiton sisällä on vielä isoja ja pieniä kuntia, sielläkin ollaan erimielisiä sillä tavalla, että ei syntyisi kuntatyyppien välillä erilaisista kustannuksista. Kun tämän asetelman on annettu syntyä, on oltu pattitilanteessa. Kyllä me olemme kuulleet valiokuntakeskustelussa, miten kaukana nämä mielipiteet ovat olleet.

Tässä olisi pitänyt koko ajan pitää langat sillä tavalla käsissä, että kysymys on poikkeuksellisen korkeiden kustannusten tasaamisesta ja — ehkä ei nyt pidä korostaa — kuitenkin sillä tavalla, että tämä on erityisesti pienten kuntien tarpeeseen. Tarve lähtee siitä, että tällaisen toimenpiteen kohteena oleva henkilö ei joutuisi eriarvoiseen asemaan asuinpaikasta eli kotikuntatyyppistä riippuen.

Ed. Puiston aloite — jos nyt ohimennen kuuntelin tuota esittelyä — tarkoittaa sitä, että mukana on omavastuuosuus ja sen jälkeen tietyt prosenttiosuudet. Siinä tulisi sekä hieman vakuutusperiaatetta että itseharkintaa, joten se ei tasaa täysin. Toivoisin ja olettaisin, että tämän tyyppisenä sitä voisi viedä eteenpäin. Ei tämä tietenkään helppo asia ole, enkä ole ihan varma, pitäisikö se tämän aloitteen pohjalta viedä toteutukseen vai vieläkö uskoisi, että hallitus tai ministeriö tekisi itse mallin tai viilaisi sitä. Sen tietenkin valiokuntakäsittely saa arvioida.

Tasaustarvettahan on muissakin asioissa, koska oikeastaan tämä keskustelu on vähän sama asia kuin valtionapujen korvamerkintäkeskustelu. Tämä voisi olla toinen pää tämän asian ratkaisussa, eli kun tietyt ryhmät jäävät huonosti tai valitettavan pienellä osalla kunnallisdemokratiassa edustetuiksi, heidän turvakseen luotaisiin jokin järjestelmä. Silloin tämä saattaisi olla korvamerkintää parempi järjestelmä. Tätähän tarvitaan muun muassa erikoissairaanhoidossa. (Ed. Puisto: Siellä se on!) — Tässäkään ei ole valtiolta ollut aktiivinen. Minun näkemykseni mukaan syytä olisi, koska sairaanhoidopiireissä on näitä järjestelmiä, mutta ne ovat kirjavia. Siellä käytännön erot ovat nelinkertaiset, kun tämä on toteutettu. Tässäkin voisi tarvita ohjausta, koska kyllä käytännön ongelmia erilaisten palovammapotilaiden, sydämensiirtojen ym. kohdalla on tullut nykyisessä tilan-

teessa vastuiden kantamisessa. Siinäkin tarvittaisiin tätä.

Kun lastensuojelutoimenpiteet ovat kalliita ja ne jäävät yksittäisinä kunnallisdemokratiassa vähemmistöön, aivan vastaavia ryhmiä on tietysti mielenterveyden ja päihdehuollon alalla. Sinne ei ole vielä esitetty näitä, ja voi olla, että ehkä ne eivät samalla mallilla tulisikaan, mutta mielestäni nämä kysymykset on nostettava tässä keskustelussa yhtä lailla esiin.

Ehkä jokin sana vielä lastensuojelutoimenpiteiden tarpeesta. Aivan kuten ed. Puisto minäkin näen tässä vähän yhteyttä edellisen asiakohdan keskusteluun. Kyllä se vähän näin on, että vanhempien kyky vastata on nopeassa yhteiskuntakehityksessä heikentynyt eivätkä perheyhteisöt ym. ole ehkä sillä tavalla kiinteitä ja kokonaisia, että sieltä löytyisi tukea ja että aina olisi kasvatustukea löytymässä. Tämä tarve on sitä kautta lisääntymässä. Perheyhteisöt ovat hajonneet, ja ne ovat kirjavia rakenteiltaan. Ei tämän tarvitse olla mitään mustamaalausta. On toki varmasti niin, että materiaaliset edellytykset ovat paremmat kuin aikaisemmin, mutta varmasti ilmapiiri on tilannetta heikentänyt.

Samalla on todettava, että myös hallituksen politiikan linja on osaltaan ollut viemässä tarpeen lisäämisen suuntaan. Ministeri aivan oikein puheenvuorossaan totesi, että yhteiskunnassa valtaa käytetään ja etuja jaetaan sillä tavalla, että vahvat ryhmät ottavat etuja enemmän kuin niille ehkä suhteessa kuuluisi, mutta minun on kyllä todettava, että hallitus on tämän hyväksynyt. Hallitus toteuttaa paljolti sitä linjaa, verotuksessa ym. Kyllä me tällä hallituskaudella olemme nähneet, että veroratkaisuissa on suurituloisia suosittu. Ongelmathan lastensuojelutapauksissakin keskittyvät toimeentulohaitarin alapäähän. Toki niitä on joka toimeentuloryhmässä, mutta joka tapauksessa enemmistönä verovähennyksissä ja sosiaalitukien leikkauksissahan tämä on nähty, samaten lapsiperheiden kohtalossa, mutta myös sosiaalipolitiikassa me olemme sen nähneet.

Kuntien valtionosuusleikkausten toimenpiteiden kohdistuvat juuri tällaista tarvetta lisäävästi, koska vähenevillä resursseilla kuntien on entistä vaikeampi tehdä näitä. Silloin säästöt väistämättä ovat kohdistuneet näihin pieniin ryhmiin. Jo otin esille päihdehuollon palvelut, mielenterveyspalvelut ja juuri lastensuojelupalvelut.

Esimerkiksi se ratkaisu, joka tehtiin päivähoitossa, oli kunnille erittäin kallis. Valitettavasti se

ei edes laatua parantanut. Jonot ovat pidentyneet. Päivähoidon laatu on laskenut. Samalla kuitenkin se otti kunnissa pois resursseja lastensuojelutoimenpiteistä. Tarve on kasvanut myös hallituksen oman poliittisen linjan takia. Soisi, että yhteisvastuuta, solidaarisuutta, ja myös heikommista huolen pitämistä olisi enemmän arvoitettu.

Ministeri Huttu-Juntunen: Arvoisa puhemies! Olen ed. Kemppaisen kanssa samaa mieltä siitä, että tasaustarvetta on muissakin ryhmissä. Kun mainitsitte mielenterveysongelmaiset ja päihdeongelmaiset, näyttää siltä, että nämä vaikeat ryhmät ovat joissakin tapauksissa jäämässä jalkoihin.

Sen sijaan olen eri mieltä päivähoitajonoista. Meillä päivähoitajonot ovat lyhentyneet. Joissakin kasvukeskuksissa on ongelmia, mutta kunnat ovat yllättävän hyvin pystyneet vastaamaan päivähoidon tarpeisiin. Ed. Kemppainen, myös hyvin järjestetty laadukas päivähoito on ennalta ehkäisevää lastensuojelua. Olen iloinen siitä, että meillä vanhemmat voivat valita, käyttävätkö he päivähoitopalveluja kotikasvatuksen tukemiseen.

Puhemies! Kun ed. Kemppainen sanoi, että olisi pitänyt selkeästi todeta, että kysymys on poikkeuksellisen korkeiden kustannusten tasaisamisesta, niin kyllä nämä todettiin useaan kertaan kolmessa budjettiriihessä. On ollut hyvin paljon erilaisia malleja. Ei tämä yksistään ole valtiovarainministeriöstä kiinni, vaan kysymys on siitä, ettei ole löytynyt poliittista tahtoa. Kyllä tällainen asia pitää poliitikkojen pystyä hoitamaan. Tässä hallituksessa on monenlaisia näkemyksiä tästä asiasta. Ne, jotka ovat eri mieltä, tulevat varmaan saliin itse kertomaan, minkä takia ajattelevat asiasta toisin.

Mitä kuntien taloudellisiin vaikeuksiin tulee, niin ihan lopuksi toteaisin, että minua jollakin tavalla kiusaa sellainen tosiasia, mikä on ollut selvästi havaittavissa, että välttämättä se, millaiset lastensuojelupalvelut kunnassa on, ei ole kovinkaan paljon riippuvainen kuntien varallisuudesta. On erittäin varakkaitakin kuntia, joissa on huonotasoiset ja puutteelliset lastensuojelupalvelut. Toisaalta on niin sanotusti köyhiä kuntia, joissa on erittäin hyvä palvelutaso. Tässä mielessä väite, että kaikki johtuisi taloudesta, ei välttämättä pidä paikkaansa. Lastensuojeluongelmat ovat syntyneet meille pitkällä aikavälillä. Ne ovat syntyneet laman, työttömyyden ja ylivelkaantumisen seurauksena, ja sitä hintaa nyt maksetaan.

Ed. Rimm (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Ed. Kemppainen totesi puheenvuorossaan, että lastensuojeluongelmien hoitaminen olisi vaikeutunut muun muassa siitä syystä, että lapsilla on subjektiivinen päivähoito-oikeus. Sanoitte, että päivähoidon tasokin on laskenut. Mihin kriteereihin te perustatte tällaiset väitteet, että päivähoidon taso olisi siitä syystä laskenut, että lapsilla on subjektiivinen päivähoito-oikeus, ja toiseksi väitteen, että tämä olisi vaikeuttanut muita lastensuojelutoimenpiteitä?

Ministeri Huttu-Juntunen puheessaan juuri totesi, kuinka hyvä päivähoito on myös ennalta ehkäisevä lastensuojelutoimenpide. Minulla itselläni on sellainen käsitys, että ellei meillä olisi näin hyvää päivähoitojärjestelmää, jossa lapset saavat hoivaa ja turvaa ainakin silloin, kun he ovat päivähoidossa, tilanne saattaisi olla vielä paljon huonompikin.

Puhetta on ryhtynyt johtamaan ensimmäinen varapuhemies Pesälä.

Ed. Kemppainen (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Vastaukseksi ed. Rimmille: Ei tarvitse kuin katsoa joka ikisen kunnan budjettiä, mistä kunnan budjetissa voimavarat on revitty päivähoitolain velvoitteiden täyttämiseen, ja katsoa, minkälaisessa hoidossa, päivähoitomuodossa vai kotihoidossa, kunnan lapsia on hoidettu. Tapahtui selvästi siirtymä kotihoidon tuessa kunnalliseen päivähoitoon. Vaikka sinällään helposti sanotaan, että arvostelisin kunnallista päivähoitoa tai niitä, jotka sitä käyttävät, tai että on väärin, että se annetaan, niin sen seurauksena kävi näin, mikä oli tiedossa, koska halvemmassa ja lastensuojelunkin kannalta monesti paremmasta vaihtoehdosta eli kotihoidosta siirrettiin lapsia laitoshoidon, kunnalliseen päivähoitoon. He siirtyivät tietysti sen takia, että heille oli paljon edullisempi valita päivähoito sen jälkeen, kun kotihoidon tukea oli niin paljon leikattu.

Ed. Väistö: Arvoisa puhemies! On todella valitettavaa, että hallitus on ollut tässä asiassa niin kovakorvainen, että ei ole noudattanut sitä periaatetta, jota minusta tämän tyypisissä yhteiskunnan kannalta keskeisissä asioissa pitäisi toteuttaa, että lähdetään hakemaan ratkaisua, jolla sekä lasten, perheiden että koko yhteiskunnan kannalta paras ja edullisin menettely löyde-

tään. Nythän todella ajaudutaan monissa kunnissa kalliimpien kustannusten piiriin. Samalla käy niin, että monen perheen ja lapsen elämä on tuhoutunut tai elämänhallinta ja tulevaisuus varsin paljon vaikeutunut.

Kun eduskunta edellytti pari vuotta sitten, että tämä esitys annetaan vuoden 1997 aikana, niin minua on ihmetyttänyt, miksi budjettiriihesä erikseen vielä päätettiin, että esitystä ei anneta. Ministeri Huttu-Juntunen jo kertoi, että poliittista tahtoa ei löytynyt. Oliko niin, että järjestelmiä, mahdollisia vaihtoehtoja, oli liian monta, vai mistä oli kyse? Onko todella lopulta niin, että tällaista kovakorvaisuutta on yksinomaan valtiovarainministeriössä, vai onko sitä myös muiden valtioneuvoston jäsenten taholla? Joka tapauksessa elämme vaikeassa tilanteessa. Kuntien taloutta nykyinen hallitus on leikannut mielestään kohtuuttoman paljon, ja se kyllä näkyy väijäämättä kunnissa.

Ed. P u i s t o : Arvoisa puhemies! Kahteen asiaan:

Ensinnäkin ed. Aittoniemi viittasi siihen, että on annettu 142 lakialoitetta. Kyllä! Niistä iso osa on vielä kaiken lisäksi sosiaali- ja terveysvaliokunnassa ja monissa yli sata allekirjoittanutta. Pohdimme, onko oikein, että valiokunnan jäsenten lakialoite voidaan viedä ohi, mikä on sen oikeutus. Oikeutus on valitettavasti se, että kun meillä ei ole omaa kassaa eikä kukkaroa, niin me emme voi viedä lakina automaattisesti sellaisia, joihin emme saa hallitukselta varoja. Tämä ei aiheuta lisäkustannuksia valtion budjettiin. Tämä on korvamerkintä valtion budjetin sisällä.

Toiseksi edustajille Kemppaiselle ja Väistölle: Olen ollut kansanedustajana 12 vuotta. Lastensuojelutasauksesta on puhuttu yhtä kauan. Hallituksen värit ovat vaihtuneet. On ollut hallitusta keskustalla ja ilman, eikä tätä asiaa ole hoidettu. Eli ei tässä asiassa kannata kauheasti hypätä hallituksen eikä opposition remmiin, tässä ei ole kenelläkään kehumista.

Jos vedotaan kuntien tämänhetkiseen taloudelliseen lamaan, tämänhetkiseen tilanteeseen, niin lääninhallituksen seurantalilastot osoittavat, että samat kunnat, jotka taloudellisesti parempana aikana, valtio-osuuksien vanhan menettelyn aikana, olivat jonon viimeisiä hoitaessaan sosiaali- ja terveydenhuollon palveluja, ovat sellaisia nytkin. Eli kysymys ei ole pelkästään sijoituksesta ja tuotoksesta. Sisällä on rakenteita ja asenteita.

Ministeri H u t t u - J u n t u n e n : Arvoisa puhemies! Kysymys on myös kuntien valinnoista, mihin halutaan kohdistaa voimavaroja. Kuten äsken jo totesin, palvelujen saatavuus, palvelujen laatu ei ole välttämättä riippuvainen kuntataloudesta. Meillä on vauraita kuntia, jotka eivät jostain syystä järjestä palvelujaan kuntoon.

Ed. Väistö, kun kysytte, mistä on johtunut, että tämä ei ole edennyt, totesin äsken, että tähän ei ole löytynyt poliittista tahtoa. Oman näkemykseni olen tuonut selkeästi esille ja totean vielä, että toivon lakialoitteelle todellakin menestystä. Sosiaali- ja terveysministeriössä olemme jo pitkään katsoneet, että tämä on erittäin tarpeellinen, tukee ja auttaa kuntia; sehän tässä on tavoitteena. Jokainen valtioneuvoston jäsen, ed. Väistö, voi varmasti itse vastata tähän, ja ne jotka vastustavat, perustelkoot itse omat näkemyksensä.

Ed. K e m p p a i n e n : Herra puhemies! Varmaan tämä ed. Puiston toteamus, että edellinenkin hallitus olisi voinut tehdä sen, on aivan aiheellinen syyte. Sempä takia varmaan tämä keskustelu, joka on käyty, olkoon hyvänä saatteenä, että tahtoa kerätään. Ei tässä asiassa varmaan kukaan voi syyttömäksi julistautua. Ei tämä ollut päällimmäisiä asioita viime eduskuntakaudella, mutta olivat silloin kyllä vaikeudetkin paljon suuremmat. Emme tahtoneet kyllä opposition äänekkyyydestä ja vastustuksesta johtuen saada esityksiä läpi. Mutta se on totta, että leikkausten takia tämän tarve on tullut ilmeisemmäksi, ja olkoon korjaaminen meidän yhteinen tahtomme sitten.

Ministeri Huttu-Juntunen sanoi, että tämä riippuu kuntien valinnasta. Varmaan näinkin on, mutta kun kuntien talousarvioiden tekemistä katsoo — ja toivoisi, että teistä jokainen vähän seuraisi sitä omissa kunnissaan — on valinnan tekeminen vaikeaa, kun ei ole mitään muuta vaihtoehtoa kuin leikata. Silloin valinnat jäävät kyllä vähemmälle. Kun valintoja ja säästöjä on tähän asti katsonut, niin kyllä se on niin inhimillistä, että ne ihmisryhmät, joilla on vähemmän painostuskeinoja, ovat valitettavasti automaattisesti jääneet vähemmälle. Sitä paitsi pienissä menoerissä, jollainen tämäkin on, säästöt vaikuttavat paljon dramaattisemmin, prosentuaalisestikin saman kokoiset säästöt.

Ed. P u i s t o : Arvoisa puhemies! Haluan vielä pöytäkirjaan lisätä sen, että kun kysyttiin, olisiko voinut vielä odottaa ja neuvotella hallituk-

sen kanssa, vastaus on, että tänään on viimeisten budjettilakien lähetekeskustelun hetki. Tämä jätettiin muutamaa minuuttia vaille 14, jotta se voitiin tänään käsitellä. Pari minuuttia myöhemmin se ei olisi ehtinyt ensi vuoden budjettilaiksi.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään sosiaali- ja terveysvaliokuntaan.

19) Hallituksen esitys laeiksi eräistä viitekoroista sekä korkolain muuttamisesta

Hallituksen esitys 176/1998 vp
Talousvaliokunnan mietintö 27/1998 vp

Mietintö pannaan pöydälle puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti ensi tiistain täysistuntoon.

E n s i m m ä i n e n v a r a p u h e m i e s :
Eduskunnan seuraava varsinainen täysistunto on huomenna torstaina kello 19, ajankohtaiskeskustelu huomenna kello 16.30.

Täysistunto lopetetaan kello 18.08.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Jouni Vainio